

Overzicht adviezen

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding COVID-19

INHOUDSOPGAVE

Ledenlijst	4
Voorwoord.....	5
Advies 1: Programma van Eisen voor digitale oplossing ter aanvulling op bron- en contactonderzoek GGD (Eisen mbt privacy, wetmatigheid, voorkomen van mission creep enz.)	6
Advies 2: Gebruik Google en Apple API (Knelpunten Google + Apple API).....	15
Advies 3: Relatie notificatie-app en covid-19 teststrategie (Noodzaak om CoronaMelder afdoende te testen voorafgaand aan lancering)	17
Advies 4: Locatie-instelling Android (Uitzetten geolocatie CoronaMelder bij Android-toestellen)	21
Advies 5: Programma van Eisen Contactdagboek App (GGD-app: privacy, veiligheid en relatie met andere digitale toepassingen)	22
Advies 6: Aparte wetgeving voor de CoronaMelder en eventuele andere digitale ondersteuningsmiddelen.....	26
Advies 7: Randvoorwaarden voor lancering van de CoronaMelder (Belang om te kunnen testen na notificatie door CoronaMelder)	28
Advies 8: Randvoorwaarden voor lancering van de CoronaMelder (bis) (Belang van duidelijk taalgebruik in CoronaMelder)	29
Advies 9: Essentiële bepalingen in de Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19	30
Advies 10: Noodzaak voldoende testcapaciteit voor opvolging notificaties CoronaMelder.....	33
Advies 11: Landelijke uitrol CoronaMelder zodra direct testen na notificatie, ook zonder klachten, gegarandeerd is.....	36
Advies 12: Gevaar digitale ontwrichting en desinformatie Covid-19 vaccinatie.....	37
Advies 13: Regie op Covid-testen en –testuitslagen	39
Advies 14: Arbeidsrechtelijke gevolgen CoronaMelder	41
Advies 15: Aanpassing parameterinstellingen CoronaMelder	44
Advies 16: Veiligheid & privacy van Covid-19 test en- vaccinatie data (HP Zone,CoronIT: noodzaak veiligheid & privacy cultuuromslag)	45
Advies 17: Toelatingskader voor apps met vaccinatie- en/of testbewijzen.....	48
Advies 18: Regie van CoronaMelder: Juist nu!	51
Advies 19: Europees vaccinatie- en testpaspoort	54
Advies 20: Digitale integratie van zelftesten	57
Advies 21: Kosten-baten parameters gebruik CoronaMelder.....	58
Advies 22: CoronaCheck (Gevaar datalek CoronIT en CIMS CoronaCheck -flitsadvies).....	65
Advies 23: (Informatie)veiligheid en gebruik CoronaCheck	67
Advies 24: Communicatie, toegankelijkheid en inclusiviteit	70
Advies 25: Verscherpt toezicht op testaanbieders en verbetering CoronaCheck app	72
Advies 26: Gebruik CoronaCheck app niet als middel voor vaccinatiedrang	74
Advies 27: Handelingsperspectief nauwe contacten (in CoronaMelder).....	76
Advies 28: Masterplan voor verwijdering van persoonsgegevens (BSN, NAW en lichaamsmateriaal)	77
Advies 29: Mogelijke uitbreiding gebruik Coronapas.....	79
Advies 30: Consequenties intrekken 'groene vinkje' na een positieve test.....	81

Advies 31: Coronapas ten tijde van Omikron én toekomstperspectief.....	84
Advies 32: Zorgen om datalek met BSN, NAW én lichaamsmateriaal.....	86
Advies 33: Tot besluit enkele laatste adviezen inzake digitale ondersteuning bestrijding Covid-19.....	88

Ledenlijst

De Begeleidingscommissie DOBC wordt gevormd door:

- Drs. Elisabeth van der Steenhoven, TTC;
- Prof. Dr. Erik Buskens, UMC Groningen;
- Prof. Dr. Carl Moons, UMC Utrecht
- Dr. Sjaak de Gouw, GGD Hollands Midden;
- Prof. Dr. Lisette van Gemert-Pijnen, Universiteit Twente;
- Prof. Dr. Peter Boncz, Centrum voor Wiskunde en Informatica (CWI) / Vrije Universiteit Amsterdam;
- Danny Mekić, LL.B., NewTeam;
- Dr. Hester de Vries, Kennedy v/d Laan / Universiteit Utrecht;
- Prof. Dr. Jan Kluytmans, Amphia Ziekenhuis / UMC Utrecht;
- Drs. Bert Wijnen, Internet Engineering Task Force;
- Prof. Dr. Janneke van de Wijgert, UMC Utrecht;
- Drs. Illya Soffer, Ieder(in);
- Prof. Dr. Martine de Vries, LUMC

Oud-leden Begeleidingscommissie DOBC :

- Prof. Dr. Maartje Schermer, Erasmus MC
- Prof. Dr. Bart Jacobs, Radboud Universiteit;
- Drs. Anne-Miek Vroom, Stichting IKONE;
- Drs. Patricia Heijdenrijk, Pharos;
- Prof. Dr. Jochen Cals, Universiteit Maastricht.

Voorwoord

De multidisciplinaire commissie is in mei 2020 door het Ministerie van VWS ingesteld om gevraagd en ongevraagd advies te geven over digitale middelen ter bestrijding van Covid-19. De commissie heeft in 2 jaar tijd 33 adviezen uitgebracht waarbij een aantal thema's regelmatig terugkeerden:

- Het belang van privacy en de mogelijkheid om géén gebruik te maken van digitale middelen.
- De noodzaak om van tevoren criteria op te stellen voor digitale tools (wat moeten deze bereiken, wanneer zijn deze obsoleet) en het belang van regelmatige evaluaties.
- Het waarschuwen tegen '*function creep*' in eenmaal geadopteerde digitale middelen.
- Het inplannen van een complete afbouw van apps en data-infrastructuren, waaronder het op termijn verwijderen van Google Apple Exposure Notification in iOS en Android telefoons die in de EU worden verkocht.
- De noodzaak om de beveiliging van apps *in hun totaliteit* pro-actief te (blijven) bewaken en te toetsen. Apps kunnen namelijk niet los worden gezien van de onderliggende digitale structuren zoals CoronIT, HPZone en CIMS (RIVM).
- De continue aandacht voor *inclusiviteit*. Het is essentieel om kwetsbare personen, mensen die geen dure telefoon kunnen of willen aanschaffen, laaggeletterden en anderen niet uit te sluiten.
- Het belang om digitale middelen niet alleen puur op hun technische functionaliteit te beoordelen, maar continue te monitoren op hun eigenschappen en bijdragen in de context van de complete keten waarin ze worden toegepast.
- De gevaren van opeenstapeling van persoonsgebonden data (o.a. BSN, NAW en soms zelfs lichaamsmateriaal) op verschillende plekken in Nederland, variërend van GGD en commerciële testlocaties tot het CIMS.

Bovenstaande adviezen werden ook gedreven door het besef dat er in de toekomst ongetwijfeld situaties zullen ontstaan waarin er wederom één of andere digitale overheidstool nodig is om een (watersnood)ramp, disruptie of (cyber)aanval tegen te gaan. De prudente en accurate omgang van de overheid met de huidige apps en onderliggende IT zal van invloed zijn op de adoptie van toekomstige digitale tools. De aanpak van VWS met open source ontwikkeling, in samenwerking met experts van buitenaf is een standaard die we aanbevelen om in de toekomst vol te houden.

De commissie heeft haar werk met veel toewijding en plezier verricht en is al haar gesprekspartners en stakeholders zéér erkentelijk. Naast het schrijven van openbare adviezen heeft de commissie veel met belanghebbenden overlegd; onder meer met de opdrachtgevers bij VWS, het VWS bouwteam alsook GGD GHOR, de evaluatieteams van VWS apps, het RIVM, en vele andere stakeholders.

Eind december 2021 heeft de commissie een voorstel ontvangen om haar opdracht te wijzigen in het uitsluitend geven van 'gevraagde' adviezen. De onafhankelijkheid en actualiteit van het werk van de commissie komt goed tot uiting in het gegeven dat 30 van de 33 adviezen 'ongevraagd' zijn gegeven. Over het genoemde voorstel is weliswaar geen overeenstemming gevonden maar de commissie respecteert het besluit tot opheffing en dankt het ministerie voor het geschonken vertrouwen.

Namens de Begeleidingscommissie,

Co-voorzitters Elisabeth van der Steenhoven en Erik Buskens, alsook de eerste voorzitter Carl Moons

Advies 1: Programma van Eisen voor digitale oplossing ter aanvulling op bron- en contactonderzoek GGD

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19
Juni 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De overheid bekijkt hoe digitale middelen gebruikt kunnen worden bij de bestrijding van het coronavirus. De verwachting is dat digitale toepassingen een zinvolle bijdrage leveren in de volgende fase van de bestrijding van de verspreiding en dus van de gezondheidseffecten van het coronavirus. Daarbij wordt op dit moment gedacht aan digitale ondersteuning van contactopsporing en aan digitale ondersteuning door middel van zelfmonitoring (thuisrapportage) in combinatie met verhoogde diagnostische testcapaciteit. Op verzoek van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is er een Begeleidingscommissie opgericht die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19.

Advies 1: Programma van Eisen voor digitale oplossing ter aanvulling op bron- en contactonderzoek van GGD

Hierbij brengt de Begeleidingscommissie advies uit over het Programma van Eisen (PvE) voor een digitale oplossing ter aanvulling op het bron- en contactonderzoek (BCO) van de GGD, Versie 0.5, 19 mei 2020.

Conclusies:

- Het huidige PvE is nog onvoldoende succesvol in het stellen van de juiste context, adequate randvoorwaarden, meetbare doelen en eisen voor digitale ondersteuning bij contactopsporing.
- Een aantal cruciale aspecten ontbreken in het huidige PvE, zoals het monitoren van het gebruik van de notificatie-app, het expliciet koppelen van het inzetten van extra diagnostische testcapaciteit aan contactopsporing, en het evalueren van de beoogde effecten van digitale ondersteuning bij contactopsporing op de gezondheid en de verspreiding van het virus.

Advies:

- De Begeleidingscommissie adviseert de Minister de GGD opdracht te geven om het raamwerk voor een PvE dat de Begeleidingscommissie heeft opgesteld (zie bijlage) in overweging te nemen.
- De Begeleidingscommissie adviseert de Minister om de GGD te vragen meer aandacht te besteden aan het formuleren van een gedegen PvE waarin het opgestelde raamwerk als uitgangspunt moet dienen.
- De Begeleidingscommissie adviseert de Minister om iedereen die een notificatie van de notificatie-app ontvangt (ook zonder symptomen) de mogelijkheid te geven om getest te worden. Daarnaast adviseert de commissie om samen met het RIVM en de GGD te kijken wanneer en hoe vaak (zgn. "slim testen") een genotificeerd persoon getest moet worden teneinde de grootste kans te hebben om alle besmettingen onder genotificeerden op te kunnen sporen. De commissie stelt voor om in overweging te nemen om genotificeerde contacten (ook zonder symptomen en klachten), na een eerste negatieve (d.w.z. geen COVID-19 aanwezigheid) testuitslag een tweede test te laten ondergaan, na een bepaalde tijd. Dit omdat de eerste test wellicht te vroeg is afgenomen en fout-negatief kan zijn, en de kosten voor een tweede test waarschijnlijk opwegen tegen de baten. Over het tijdstip van de eerste en eventueel tweede test dient echter goed nagedacht te worden met inachtneming van de accuratesse van de huidige testen, omdat een eerste negatieve test niet moet leiden tot onvoldoende opvolgen van andersoortige adviezen omdat de eerste test fout-negatief kan zijn.

Onderbouwing van het advies

- De Begeleidingscommissie waardeert de inspanningen in het huidige PvE om de app visueel toegankelijk te maken.
- De Begeleidingscommissie constateert echter ook dat de volledigheid en helderheid van het opgestelde PvE op onderdelen nog niet voldoende is. Het PvE lijkt toe te werken naar een specifieke oplossing, namelijk de creatie van een specifieke notificatie-app, in plaats van een concreet en generiek overzicht te geven van de randvoorwaarden en eisen voor deze vorm van digitale ondersteuning te formuleren.
- Het doel, het middel en de functionaliteit lopen in het huidige PvE door elkaar heen. Bovendien ontbreken een aantal belangrijke zaken, waaronder een duidelijke context en doelstelling van een notificatie-app, handelingsperspectief van de gebruiker, juridische basis, faal- en succescriteria, criteria voor gebruiksvriendelijkheid en voor de beoogde (volks)gezondheid en epidemiologische effecten, en hoe wordt geëvalueerd en beoordeeld of en wanneer de app haar beoogde volksgezondheidseffecten heeft behaald. In de tekst hieronder is dit nader toegelicht, per onderdeel.
- De begeleidingscommissie heeft in de bijlage een raamwerk opgesteld om zo snel mogelijk tot een goed PvE te komen: 'Raamwerk voor een Programma van Eisen voor een digitale oplossing ter aanvulling op bron- en contactonderzoek'.

1. Context

Er moet een duidelijke contextschets gegeven worden waarin ook de gebruikte terminologie uitgelegd wordt. Hierin moeten in ieder geval ook de epidemiologische karakteristieken van Covid-19 kort uiteengezet worden.

2. Doelstelling van digitale ondersteuning van contactopsporing

Het is nog onvoldoende duidelijk wat digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19 moet bewerkstelligen. Duidelijk is dat de app in algemene zin moet bijdragen aan een beperking van verdere verspreiding van het virus, het verkleinen van 'de R' en het beperken van het aantal ziekenhuisopnames. Deze doelen worden door een samenspel van diverse factoren bereikt. Om hier concreet aan bij te dragen moeten deze algemene doelen vertaald worden naar meetbare doelen en resultaten die de app op zou moeten leveren.

Een notificatie-app kan de GGD mogelijk ondersteunen of complementeren bij het bron- en contactonderzoek (BCO), bijv. door sneller contacten van coronapatiënten op te sporen, meer (onbekende) contacten op te sporen, sneller contacten te informeren over hun eigen gezondheidsrisico's en besmettingsrisico's en hen sneller te kunnen laten testen indien er recent (lang genoeg) contact is geweest met een - naar later bleek – COVID-19 geïnfecteerd persoon.

In het eerdere PvE kwam nog niet duidelijk naar voren welke van deze doelstellingen de GGD voor ogen heeft voor digitale ondersteuning met een notificatie-app. Er kunnen op deze wijze namelijk veel meer mogelijke besmette en dus besmettelijke contacten worden getest, ook voordat en zonder dat zij symptomen of klachten ondervinden. Zonder een notificatie-app zullen mensen zonder klachten of symptomen niet uit eigen beweging gaan testen omdat ze niets in de gaten hebben. Zij komen via de notificatie-app juist wel in beeld, en wanneer ze tevens gelijk getest kunnen worden zal dit bij gaan dragen aan een vermindering van de verspreiding van het virus. Op dit moment worden mensen zonder klachten of symptomen niet getest (een enkele uitzondering daargelaten) dus het diagnostisch testbeleid moet aan het notificatiebeleid van de app worden aangepast.

3. Succes- en faalcriteria

Nut en noodzaak van digitale ondersteuning met een notificatie-app moeten verduidelijkt worden. Het is van belang te formuleren wanneer bijvoorbeeld een notificatie-app slaagt of faalt wat betreft de beoogde epidemiologische en volksgezondheidseffecten, en waar dat van afhankelijk is. Is dat bijvoorbeeld afhankelijk van het aantal mensen dat de app zal gebruiken? Is dat afhankelijk van het aantal risico-contacten dat door de app wordt gevonden? Is dat afhankelijk van het aantal mensen dat zich nu dankzij het gebruik van de app extra laat testen?

Bovendien moet er duidelijk in het PvE staan wanneer de digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19 eindigt, bijvoorbeeld wanneer deze wel nuttig is maar de gezondheids- en virusverspreidingssituatie significant verbeterd is ten opzichte van de start van de invoer of wanneer de app onvoldoende nuttig blijkt te zijn.

Om effectief te zijn, zouden in een PvE onder andere de volgende elementen aan bod moeten komen:

- Welke informatie aan gealarmeerde contacten wordt verstrekt, op welk moment en door wie;
- of een tijdsduur van mogelijke besmetting wordt aangegeven;
- wanneer men een diagnostische test kan aanvragen – idealiter dus zodra men een notificatie krijgt (ongeacht symptomen);
- wat de ingestelde gevoeligheden van de app zijn (afstand en tijdsduur van een blootstelling) en wat de consequenties zijn voor verschillende actoren (GGD, burger, huisarts);
- of de app gebruikt kan worden door mensen die in (zorg)instellingen en ziekenhuizen werken en (al dan niet beschermd) met Covid-19-patiënten in aanraking komen;
- hoeveel onterechte alarmsignalen worden afgegeven en hoeveel gemiste signalen er zijn (bij verschillende app instellingen);
- en hoe mensen reageren op de contactalarmering en of ze de adviezen opvolgen.

4. Criteria voor gebruik(svriendelijkheid), inclusiviteit en waarborgen van (grond)rechten

Het wordt nog onvoldoende duidelijk in het PvE waarom mensen een notificatie-app zouden gebruiken. Welk voordeel heeft een burger zelf om bij te dragen aan snellere contactopsporing (bv. sneller getest kunnen worden en sneller zekerheid of men besmet is en dus een gevaar voor haar/zijn directe gezin, familie en omgeving is)? Ondanks dat het realisatieteam de notificatie-app test met specifieke doelgroepen van gebruikers, missen in het PvE de criteria voor gebruiksvriendelijkheid. De app moet ook door burgers met fysieke of verstandelijke beperking, met beperkte digitale vaardigheden, laaggeletterden, anderstaligen en burgers met beperkt gezondheidsvaardigheden gebruikt kunnen worden. Tevens ontbreken vooralsnog een aantal privacy-waarborgen.

5. Kader voor monitoring en evaluatie

Er wordt in het PvE nog niet gesproken over monitoring en evaluatie. Het PvE moet heldere evaluatiecriteria bevatten in relatie tot de beschreven doelen en doelgroepen. Daarnaast moet het PvE ook aangeven wanneer de digitale ondersteuning voor contactopsporing in voldoende of juist niet in voldoende mate bijdraagt aan de beoogde doelstellingen. Indien de notificatie-app niet of in onvoldoende mate bijdraagt aan de nagestreefde doelen, zou daar – na herstel pogingen – de conclusie aan verbonden moeten worden dat de app weer buiten gebruik moet worden gesteld.

De evaluatie van een app is alleen mogelijk als de GGD in het gesprek met de patiënt (1) tijdens het afnemen van een diagnostische test, en later (2) bij het communiceren van de testuitslag, alsmede in het geval van een positieve uitslag (3) bij het bron- en contactonderzoek, nieuwe vragen moet toevoegen met betrekking tot de app. De GGD is in feite de enige die de informatie genoemd voor het meten van de doelen kan verzamelen. Bereidheid voor bijdrage aan de evaluatie en daartoe het

mogelijk (enigszins) aanpassen van de GGD-processen, is een voorwaarde voor het introduceren van de app.

6. Handelingsperspectief

Ten slotte vraagt de Begeleidingscommissie dringend aandacht voor het volgende. Op dit moment worden mensen met Covid-19-symptomen opgeroepen zich te laten testen via de huisarts of GGD. Wanneer een burger echter een notificatie ontvangt van de notificatie-app dat hij of zij in de buurt geweest is van een – na later bleek - met Covid-19 besmette medeburger, is het belangrijk daarbij een concreet handelingsperspectief mee te geven. Wat de Commissie betreft is het advies voor (zelf)quarantaine geen optie. Het enige juiste handelingsperspectief is dat burgers die een notificatie ontvangen, zich tevens direct kunnen laten testen – óók als zij (nog) geen symptomen hebben. Daarnaast adviseren wij om samen met het RIVM en de GGD te kijken hoe we in Nederland de testen het meest gericht kunnen inzetten (“slim testen”): wanneer en hoe vaak (in geval van voorgaande negatieve testuitslagen) zou een genotificeerd persoon getest moet worden teneinde de grootste kans te hebben om alle besmettingen onder genotificeerden op te kunnen sporen. Dit is belangrijk omdat de gevoeligheid (sensitiviteit) van de huidige PCR testen pas een aantal dagen na besmetting optimaal is (en er bij te vroeg testen dus een kans op fout-negatieve testuitslagen is), en naar verloop van tijd deze gevoeligheid ook weer afneemt.

Bijlage: Raamwerk Programma van Eisen

Verbeteringen op het vorige PvE (versie 0.5, van GGD)

1. Er moet een duidelijke **contextschets** gegeven worden waarin ook de gebruikte **terminologie** uitgelegd wordt. Het gaat dan niet alleen om het epidemiologisch perspectief, maar ook om het handelingsperspectief.
2. **Doelen en scope** van een notificatie-app moeten expliciet zijn, waarbij met name de beoogde epidemiologische en (volks)gezondheidsdoelen beschreven moeten worden.
3. **Eisen** moeten **specifieker** geformuleerd worden, met name over de aansluiting op bestaande GGD-processen en de scope van het handelingsperspectief. **Scheiding** van eisen en functionaliteiten/realisatie: het PvE moet alleen eisen bevatten.
4. Er moet een **verwerkingsverantwoordelijke** (zie onder 4) worden aangewezen die de specifieke doelen en middelen van de gegevensverwerking bepaalt. De verwerkingsverantwoordelijke kan eventueel (externe) **verwerkers** inschakelen die een deel van de verwerking in opdracht uitvoeren.
5. De specifieke doelen van de notificatie-app bepalen het maximum aan gegevens dat verwerkt mag worden (**dataminimalisatie**). Strikte **doelbinding** moet 'function creep' controleerbaar maken. Dat wil zeggen dat voorkomen wordt dat de scope van de app geleidelijk uitbreidt en uiteindelijk niet meer voldoet aan het afgesproken PvE.
6. **Evaluatie**. Het PvE moet heldere en meetbare evaluatiecriteria bevatten, in relatie tot de beschreven doelen: welke cijfers/percentages moeten omhoog/laag? Voorts is een nulmeting nodig, gevolgd door een technische en gebruikersgerichte pilot, inclusief omschrijving wanneer de app moet worden aangepast of – indien nodig – worden gestopt.

De volgende stukken uit het PvE moeten behouden blijven (versie 0.5, van GGD):

- Randvoorwaarden 1-11
- Uitgangspunten 5-8
- Functionele eisen 1, 2, 4, 5, 15-18, 20-23
- Niet-functionele eisen 8-19

Add. 1: Context

De epidemiologische karakteristieken van COVID-19 zijn, behoudens nog vele onzekerheden en continue verbeterende inzichten, op moment van schrijven als volgt (merk op: dit zijn slechts schattingen):

- Symptomen treden zo'n 3 tot 10 dagen na besmetting op (ongeveer na 5 dagen). Van alle COVID-19 cases zijn ongeveer 10 tot 20% van de gevallen volledig asymptomatisch, ongeveer 60 tot 80% mild en ongeveer 10 tot 20% matig of ernstig.
- 1 tot 2% van de COVID-19 cases leidt tot ziekenhuisopname, en ongeveer 1% overlijdt (velen thuis of in een verzorgingstehuis, niet alleen in een ziekenhuis).
- Besmettelijkheid start ongeveer op dag 3 na besmetting (vaak dus nog in de presymptomatische fase) en houdt gemiddeld 6 dagen (inclusief in de eerste dagen na symptomatologie) aan; naar schatting treden 40% van de besmettingen in de presymptomatische fase op.

Beschrijf in PvE de benodigde diagnostische testcapaciteit. Bijvoorbeeld: de PIENTER onderzoeken van het RIVM laten in het 'oude normaal' 15 contacten per dag zien. In de 3 dagen waarvoor de app waarschijnlijk gaat waarschuwen zitten dan 45 contacten. Vaak ontmoet men dezelfde mensen, dus is wellicht 30 een betere schatting. Als 60% van de mensen de app gebruikt, zijn 36% van de contacten waargenomen – leidend tot 12 genotificeerde contacten die een waarschuwing zouden moeten krijgen. Dit betekent dat bij 150 index patiënten die een positieve test hebben en daarmee hun contacten moeten waarschuwen, dat leidt tot 1800 tests per dag (ervan uitgaande dat naar schatting 12 personen per index patiënt een notificatie krijgen).

Beschrijf in PvE de afhankelijkheid met het huidige bron- en contactonderzoek (BCO) en de tijdlijn hiervan:

- Moment A: Moment van besmetting
- Moment B: Bewustzijn van (mogelijke) besmetting, en (eventuele) zelf-quarantaine
- Moment C: Test
- Moment D: Waarschuwingen aan anderen als positief getest, met handelingsperspectief

Beschrijf in PvE het handelingsperspectief van actoren, de (mogelijke) gevolgen ervan en de tijdslijnen die daarbij horen. Beschrijf ook hoe de huidige testcapaciteit, infectiedruk en regulier BCO op elkaar in kunnen werken.

Add. 2: Doelen

Meetbare doelen:

1. Een contact sneller bewust maken van een mogelijke besmetting (tijd tussen A en B verkleinen).
2. Meer mensen die mogelijk besmet zijn worden geacht zich te laten testen, onafhankelijk van of ze klachten hebben, zodat sneller en meer besmette personen geïdentificeerd worden dan nu mogelijk is met handmatige BCO alleen (dus ervoor zorgen dat zo snel en zoveel mogelijk besmette mensen van B naar C gaan).
3. Sneller en meer andere contacten waarschuwen (tijd tussen C en D verkleinen, omdat meer mensen die anoniem of niet met de hand traceerbaar zijn worden gewaarschuwd).
4. Beschikbare testcapaciteit gericht inzetten en op het juiste moment testen. Alle mensen die een notificatie van de app krijgen – ongeacht klachten of symptomen – de mogelijkheid bieden een test te kunnen ondergaan.
5. Bijdragen aan het detecteren van brandhaarden, zodat het BCO, maar ook andere transmissie preventiemaatregelen, gericht ingezet kunnen worden.

Hieronder staan enkele voorbeelden van afwegingen die het gebruik en de effectiviteit van de app kunnen beïnvloeden en die in het PvE meegenomen moeten worden, bijvoorbeeld in de evaluatie (zie onder 5) van de app.

- Sommige waarschuwingssystemen hanteren een stoplicht signalering (groen, oranje, rood). Oranje kan dan verschillende betekenissen hebben (zelfdiagnose, of test-in-progress of verdenking door arts). Oranje kan uiteraard rood worden of weer op groen springen (retractie).
- Sommige waarschuwingssystemen maken het mogelijk om bij het waarschuwen van contacten aan te geven hoe lang en hoe lang geleden het 'contact' met de gediagnosticeerde casus was. Hiermee kan beter ingeschat worden of het contact inderdaad besmet is. Indien het bijvoorbeeld relatief kort was of meer dan 5 dagen geleden is, en klachten en symptomen vooralsnog zijn uitgebleven, is de kans op besmetting kleiner (bv. oranje status). Hier traceert men uiteraard niet de asymptomatische en klachtenvrije geïnfecteerde contacten op.
- Sommige waarschuwingssystemen maken het mogelijk om bij het waarschuwen van contacten, aan te geven hoe besmettelijk de gediagnosticeerde persoon de dag van het contact was. Hiermee kan de risico-inschatting mogelijk preciezer gemaakt worden.
- Ondersteunen bij het opsporen van de bron van een besmetting. Dit is van belang wanneer een app-gebruiker wél ziek is geworden, maar geen waarschuwing heeft gekregen. Het kan zijn dat de bron een niet-app-gebruiker is. Wanneer terug in de tijd wordt gegaan en een ieder die 2 minuten binnen een meter van de besmette persoon wordt bericht ontstaat een 'sneeuwbaaleffect'.
- Het PvE zou gedetailleerdere user stories moeten bieden waaruit blijkt wat de normale workflow is van iemand die een waarschuwing krijgt. In de user stories kan men in een pilot analyseren wat de app precies doet, wat de handelingsperspectieven zijn, de beleving door de gebruiker en welke epidemiologisch effecten worden verwacht. De user stories maken deel uit van het pilot testplan, en dienen nader geconcretiseerd te worden vanuit het perspectief van de eindgebruikers (GGD, burgers, huisarts, etc.). Zie hiervoor ook de randvoorwaarden zoals genoemd bij Add. 2: Doelen voor eindgebruiker en de conclusies van de taskforce Gedragswetenschappen.

De app moet ook doelen voor de gebruiker definiëren. Deze dienen vanuit het individuele en het maatschappelijke belang gearticuleerd te worden. Deze zijn reeds omschreven in het bestaande PvE en kunnen worden overgenomen. Ook hier zijn enkele voorbeelden van afwegingen die het gebruik en de effectiviteit van de app kunnen beïnvloeden:

- Gebruikersgemak: Wat is het gebruikersgemak? En hoe eenvoudig is de technologie toe te passen? Snapt de gebruiker waar deze app voor is en waarvoor niet?
- Sociale invloed: aanmoediging en ondersteuning vanuit de omgeving inclusief (social) media, directe omgeving, zorgverleners en overheid.
- Facilitering: aanwezigheid van een hulplijn bij installatieproblemen.
- Toegankelijkheid: eenvoudig en cross-border bereik.
- Connectiviteit: afstemming met digitale informatiestromen (IZB 3.0); CoronIT, Coron Monitoretc.

Add. 3: Eisen Integratie in huidige processen

Het PvE moet specifiek maken hoe en waar de notificatie-app geïntegreerd gaat worden in de bestaande GGD-processen, teneinde de boven beschreven doelen te bereiken, en;

- het verstrekken van de juiste informatie en adequate handelingsperspectieven aan gesignaleerde contacten;
- het organiseren van de mogelijkheid tot testen van elk genotificeerd contact (ongeacht symptomen of klachten);
- en voor de positief geteste gevallen, aansluiting op het standaard bron- en contactonderzoek (BCO).

Bestaande processen moeten aangepast worden aan de eisen, doelen en de mogelijkheden van de app. Wat er precies moet gebeuren hangt af van verschillende keuzes. Voorbeelden:

- Het monitoren van de effectiviteit van een app zal grotendeels steunen op vragen en informatie die in de bestaande GGD- en testprocessen verzameld worden, omdat de app zelf anoniem is en dus niet aan andere data gekoppeld kan worden. Daarvoor moeten die GGD- en testprocessen wellicht aangepast worden, bijv. via uitbreiding van bestaande vragenlijsten.
- De app moet toegankelijk worden gemaakt voor mensen met een beperking, conform de richtlijnen uit de WCAG2.1, als ook voor personen met beperkte digitale vaardigheden en/of beperkte taalbeheersing, bijvoorbeeld met behulp van text-to-voice, beelden of anderszins. Tevens dient de informatie m.b.t. toestemming, privacy, dataopslag, eigenheid van gebruik en data-destructie eveneens toegankelijk worden gemaakt.
- Het publiceren van contactcodes, uitgevoerd of geïnitieerd door de GGD, over een bepaalde periode, moet een helder omschreven en verankerd proces zijn.
- Het handelingsperspectief bij een app waarschuwing moet duidelijk omschreven worden in het PvE. In het geval van zelfisolatie, moet de duur en de aansluiting van die duur op het ziekteverloop en de GGD-processen beschreven zijn. Tevens moeten psychologische, maatschappelijke, ethische, juridische en economische gevolgen, van dergelijke adviezen geadresseerd worden (zie ook onder 5).
- Kennis van de dag van het contact met een geïnfecteerde casus moet meegenomen worden voor een optimale planning van de testen.
- Een genotificeerd contact moet indien gewenst direct contact kunnen leggen met een GGD-medewerker om op de meest optimale testdag (op basis van gegevens over de duur van de klachten van de positief geteste persoon en het aantal dagen sinds het contact met de positief geteste persoon) een test te kunnen ondergaan. Idealiter krijgen alle genotificeerde contacten, ongeacht symptomen of klachten (dus ook de asymptomatische personen), toegang tot testen.
- Nagedacht kan worden om in sommige gevallen een tweede test aan te bieden indien de eerste test negatief is, als de kans dat de eerste test fout-negatief was als groot wordt ingeschat.
- Afgeraden wordt om bij een notificatie en in geval van ontwikkelde symptomen een vermoedelijke diagnose te laten stellen zonder formele diagnostische test - en daarmee publicatie van contactcodes. Zie ook de conceptrichtlijn van het European Centre for Disease Prevention and Control (22 mei 2020).

Add. 4: Juridische Basis

1. VWS is de partij die het doel en de middelen van deze app bepaalt. In de zin van de AVG is VWS aldus de verwerkingsverantwoordelijke. De GGD is (mede) verwerkingsverantwoordelijke van de gegevens,

indien de GGD de gegevens uit de notificatie-app gebruikt, indien de app op enige wijze in de GGD-processen wordt geïntegreerd. Hierbij moet het FAIR data principe worden toegepast.

2. De opgedane informatie dient uitsluitend bij de Nederlandse overheid/VWS terecht te komen, waarbij anonimiteit gewaarborgd moet zijn. De opgedane inzichten en informatie komen nooit terecht bij een private partij. De Nederlandse overheid is de enige instantie die gemachtigd is om data te delen. Onder geen beding gaan gecumuleerde data en/of opgeslagen/verzamelde data via een private partij naar het buitenland.
3. De rechtsgrond van deze verwerking is toestemming via Informed Consent van de gebruiker, geheel vrijwillig gegeven zonder druk. In de toestemmingsvraag wordt een expliciete einddatum opgenomen, bijvoorbeeld 31 december 2020. Dit geeft gebruikers duidelijkheid en vertrouwen. Deze kan, met instemming, verlengd worden. Hierbij is het van essentieel belang dat mensen weten waarvoor ze toestemming geven. Taalniveau minimaal B1, liefst A2, en tekst tot een minimum beperken. Indien mogelijk ondersteuning met voorleesfunctie of video met eenvoudige uitleg. De tekst moet ook in andere veelgebruikte talen in Nederland beschikbaar zijn.
4. Er moet juridische duidelijkheid komen hoe de oproep van bijvoorbeeld een zelfquarantaine vanuit de notificatie-app zich verhoudt tot de gevolgendragers. Moet een werkgever deze quarantaine bijvoorbeeld accepteren; heeft de werknemer hiermee het recht om thuis te werken? Wordt er economische compensatie aangeboden als thuiswerken niet mogelijk is, ook aan zelfstandigen? Dergelijke aspecten moeten door wetgeving of flankerend beleid afgedekt worden. Ook dient te worden voorkomen dat werkgevers of andere actoren (onderwijsinstellingen/opleidingen/anderszins) gebruik van de app forceren dan wel ontmoedigen. Dit zou kunnen worden bewerkstelligd d.m.v. voorlichting alsook flankerend beleid.
5. Er dient voor ingebruikname van de app een Data Protection Impact Assessment (DPIA) uitgevoerd te worden. Mogelijk moet de werkwijze van de app, op basis van de uitkomst van de DPIA aangepast worden. Ook een security audit moet plaatsvinden, om zicht te krijgen op de kwetsbaarheden, i.h.b. m.b.t. manipulatie en fraude.
6. De instellingen die een app gebruikt om tot een risico-inschatting te komen dienen openbaar te zijn. Mochten deze gaandeweg het gebruik veranderd worden, dient transparant over de reden achter die wijzigingen gecommuniceerd te worden. Zo nodig dient ook het waarschuwingsbericht aangepast te worden bij verandering van de instelling.
7. Bij gebruik van "bluetooth proximity tracing" dient deze techniek juridisch gelimiteerd te worden (in principe verboden) en alleen tijdelijk gelegitimeerd te zijn (wanneer gebruikt in een eventuele VWS app). Dit om te voorkomen dat zo'n infrastructuur later voor andere doeleinden gebruikt wordt.
8. De data dient binnen een redelijk termijn te worden vernietigd, zo spoedig mogelijk wanneer toestemming wordt ingetrokken of grondslag wegvalt en in algemene (bijvoorbeeld na 10 maanden). Dit wordt extern gecontroleerd.
9. Er dient onderzocht te worden of de voorgestelde app als medisch hulpmiddel dient te worden aangemerkt, vanwege eventuele consequenties wat betreft wet- en regelgeving.

Add. 5: Evaluatie

Een **nulmeting** van de relevante (epidemiologische en (volks)gezondheids)parameters moet gedaan worden in de huidige situatie, dus voor het gebruik van de app. Hierbij zou men uit kunnen gaan van de uitkomsten van de evaluatie van de handmatige BCO van maart 2020. Daarnaast is het van belang:

- te evalueren of de app technisch gezien werkt;
- te evalueren of de technologie gebruikersgericht is, waarbij een diverse groep mensen (inclusief mensen met beperkte (digi)tale en gezondheidsvaardigheden) wordt geïnccludeerd, aan de hand van handelingsscenario's (zoals 'onboarding', traceren, notificatie, ontvolging);
- te evalueren of de handelingsperspectieven die via de app aan contacten worden meegegeven, het gedragsmatige effect ervan op gebruikers, het aantal uit te voeren testen, en effecten op de verspreiding van het virus overeenkomen met de omschreven doelen en criteria.

Om dit mogelijk te maken dienen er vooraf duidelijk testbare succes/faal criteria aangegeven te worden, waaronder het evalueren van:

1. het aantal gebruikers dat de app download en de gebruiksduur, (anonieme logdata inbouwen), om te weten wanneer/waarom gebruikers uitvallen (bijvoorbeeld vanwege onbegrijpelijke informatie of omdatze het belang van gebruik niet langer zien). Ook demografische/regionale/culturele verschillen moet men monitoren. Om inclusie te bevorderen is het zaak om van tevoren een minimum percentage gebruikers per doelgroep/buurt vast te stellen. Als het aantal gebruikers na een vooraf vastgestelde periode (bijvoorbeeld een maand) achterblijven kan dit leiden tot bijstelling van beleid.
2. of de app onbedoeld mogelijk voor bepaalde groepen buitenproportionele negatieve gevolgen heeft(discriminatie), bijvoorbeeld een veel hogere kans op zelf-quarantaine genereert.
3. het aantal positieve testen na introductie van de app, afgezet tegen het aantal positieve testen dat denormale BCO opspoot.
4. het totaal aantal dagen van besmettelijkheid die de app bespaart omdat het positieve gevallen eerdere vond dan het normale BCO.
5. gemiddeld aantal dagen dat mensen door het gebruik van de app in zelf-quarantaine zijn gegaan.
6. gemiddeld aantal dagen dat mensen die uiteindelijk niet besmet bleken, toch in quarantaine zaten vanwege een (foutpositieve) app waarschuwing.
7. het aantal app-gebruikers dat ziek werd zonder een waarschuwing te hebben gekregen (foutnegatiefpercentage).
8. percentages over het opvolgen van de adviezen die een contact ontvangt en de manier waaropgebruikers van de app gereageerd hebben op een notificatie.

Alvorens de app landelijk te implementeren is het wenselijk bovenstaande evaluatie eerst in een pilot (lab en veldtest) uit te voeren, met concrete user stories en gegarandeerde en geprotocolleerde medewerking van de benodigde partijen. Hierin kan gedacht worden aan een geografische (wellicht zelfs gerandomiseerde vergelijking). Op basis van deze pilot kan de app verder geoptimaliseerd worden. Alleen een succesvol resultaat na deze pilot zou moeten leiden tot landelijke introductie.

Tot slot: het PvE moet een grof tijdschema geven, wanneer deze pilot en eventuele follow-up evaluaties uitgevoerd kunnen gaan worden. Consequenties: als de app de gestelde evaluatie doelen niet haalt en daarmee niet in voldoende mate bijdraagt aan de beschreven doelen, dient de app aangepast te worden. Als ook dat faalt, dient het gebruik gestopt te worden.

Advies 2: Gebruik Google en Apple API

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

30 Juni 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde 'flitsadviezen' uit. Dit flitsadvies gaat in op het gebruik van de Google en Apple API.

Advies 2: Gebruik Google en Apple API

1. De Nederlandse notificatie-app is een app die wordt ontwikkeld door de Rijksoverheid. Indien het tot een lancering komt, zal de overheid burgers actief aansporen de app te downloaden en in gebruik te nemen.
2. Om de Nederlandse notificatie-app en notificatie-apps van andere landen mogelijk te maken, hebben Google en Apple functionaliteiten en een API ontwikkeld en toegevoegd aan hun mobiele besturingssystemen. In theorie is het met deze functionaliteiten mogelijk dat Google en Apple achterhalen welke personen besmet zijn of zijn geweest met COVID-19. In theorie is het zelfs mogelijk bij te houden welke personen van dichtbij contact hebben gehad met elkaar. Bovendien zijn Google en Apple voornemens om notificatie-functionaliteiten ook toe te voegen aan hun besturingssystemen, zonder dat daar een speciale app voor vereist is.
3. Informatie over wie wel of niet besmet is (geweest) met COVID-19, en wie van dichtbij contact heeft met wie, is cruciale en privacygevoelige informatie. Uitgangspunt van de Nederlandse overheid is daarom altijd geweest dat informatie verzameld door de notificatie-app, onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van VWS, uitsluitend op de telefoon verwerkt wordt en niet met derden wordt gedeeld. Het is niet wenselijk dat anderen, waaronder commerciële bedrijven, (decentrale) overheden of buitenlandse overheden inzage in of zeggenschap krijgen over dergelijke privacygevoelige informatie.
4. Indien de functionaliteiten van de notificatie-app op enig moment in de toekomst 'native' ingebouwd worden in de software of besturingssystemen van Google en/of Apple dan blijven alle argumenten onverminderd van kracht.
5. De Rijksoverheid, meer specifiek het Ministerie van VWS moet exclusieve verwerkingsverantwoordelijkheid nemen en houden over de gegevensverwerking en mag derde partijen slechts inschakelen indien deze strikte geheimhouding garanderen en garanderen dat zij uitsluitend conform de instructies van de Rijksoverheid gegevens zullen verwerken.

Gelet op het voorgaande adviseert de Begeleidingscommissie de Minister van VWS om met Google en Apple een verwerkersovereenkomst als bedoeld in artikel 28 van de Algemene verordening gegevensbescherming te sluiten. De begeleidingscommissie adviseert om in die verwerkersovereenkomst op te nemen dat Google en Apple garanderen dat zij geen gegevens, -op welke manier dan ook verzameld- in het kader van het gebruik van de notificatie-app zullen verwerken voor eigen doeleinden, óók niet wanneer functionaliteit van de notificatie-app in de besturingssystemen en/of software van Google en Apple zelf ingebouwd zal worden.

Voor Android toestellen wordt om de notificatie-app te laten functioneren als voorwaarde gesteld dat geolocatie wordt aangezet. De Begeleidingscommissie adviseert de Minister van VWS bovendien om in de verwerkersovereenkomst met Google op te nemen dat gebruikers van Android toestellen niet verplicht worden om geolocatie aan te zetten, nu geolocatie niet noodzakelijk is voor het functioneren van de app.

Bovenstaande geldt zowel voor de notificatie-app die wordt ontwikkeld in de context van COVID-19 alsook voor een eventuele toekomstige situatie waarin een notificatie-app in de besturingssystemen en/of software van Google en Apple zèlf ingebouwd zal worden.

De Begeleidingscommissie adviseert de Minister van VWS om – gegeven het maatschappelijk belang van de volksgezondheid, waartoe gebruik van de COVID-app kan bijdragen, de gevoelige aard van de gegevensverwerking en de schaal waarop gegevens zullen worden verwerkt – de Autoriteit Persoonsgegevens te verzoeken om toezicht te houden op zorgvuldige naleving van de regels ter bescherming van persoonsgegevens door alle bij de COVID-app betrokken partijen, inclusief Google en Apple.

Ten slotte adviseert de Begeleidingscommissie om dit onderwerp in Europees verband aan te kaarten omdat dit probleem ook in andere EU-lidstaten voor Nederlandse ingezetenen en ingezetenen van andere lidstaten kan ontstaan. Tegelijkertijd adviseert de Begeleidingscommissie om vooral niet te *wachten* op een gemeenschappelijk Europees standpunt en onverwijld zelf contact op te nemen met Google en Apple. Met name gezien het beoogde tijdpad van de pilot met de COVID-19 notificatie-app.

Advies 3: Relatie notificatie-app en covid-19 teststrategie

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

Juli 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde 'flitsadviezen' uit. Dit flitsadvies gaat in op een aantal cruciale componenten die centraal dienen te staan bij de ontwikkeling van en communicatie over de notificatie-app.

Advies 3: relatie notificatie-app en covid-19 teststrategie

A: Cruciaal voor de ontwikkeling en lancering van de notificatie-app zijn:

- 1) Handelingsadviezen die direct toegang tot testen geven, onafhankelijk van aanwezigheid van symptomen of klachten, maar wel afhankelijk van de contactdatum met een geïnfecteerde.
- 2) De teststraten zodanig ingericht dat burgers ervan op aan kunnen dat zij op de juiste dag (zoals aangegeven in de ontvangen notificatie) kunnen testen;
- 3) Geen regionale verschillen in de toegang tot het testen;
- 4) Binnen 24 uur heeft de burger zijn testuitslag ontvangen;
- 5) Er wordt slim genotificeerd en getest, dat wil zeggen dat literatuur en onderzoek hierover wordt bijgehouden;
- 6) Epidemiologen en infectieziektenmodelleurs betrekken bij het bouwteam om de app-algoritmen en -parameters optimaal in en bij te kunnen stellen.
- 7) Internationale afstemming over cross-border gebruik notificatie-apps.

B: Lancering eventueel uitstellen

De begeleidingscommissie adviseert om de app pas te lanceren wanneer bovenstaande is georganiseerd. Dat betekent wellicht dat de app later gelanceerd wordt dan gepland en wellicht dus nádat vele Nederlanders hun vakantie aanvangen. Uitstel geeft ook tijd om verdere veldtesten te doen. Lancering in een periode van weinig besmettingen zal zorgen voor minder grootschalig gebruik van de notificatie-app. Een ander nadeel is dat er kort na lancering op gewezen zal worden dat de app weinig burgers heeft kunnen notificeren en besmettingen heeft kunnen vinden, hetgeen het draagvlak kan verminderen terwijl naar verwachting in de herfstmaanden het draagvlak zo optimaal mogelijk moet zijn.

C: Licht het publiek in over de mogelijkheid en consequenties van gemiste en incorrecte notificaties

Over het gebruik van de e notificatie-app moet helder worden gecommuniceerd, dat het een onderdeel is van een totaal pakket aan maatregelen voor Covid-19, met ruime aandacht voor de onderlinge relatie tussen de verschillende ingezette maatregelen. Voorts is het belangrijk zowel het belang van de notificaties te communiceren maar ook de beperkingen van de techniek.

Een gemiste notificatie, d.w.z. een burger heeft een hoog-risico contact gehad met een geïnfecteerde (gedefinieerd als 15 minuten of meer binnen 1.5 meter zoals ingesteld door het onderliggende algoritme van de app) maar kreeg geen notificatie doordat de app de duur of afstand van het contact niet goed heeft vastgesteld. Dit betekent dat iemand wellicht wel is besmet en derhalve zijn naasten en anderen kan besmetten omdat hij/zij niet bewust is gemaakt door de app.

Een incorrecte notificatie, betekent dat iemand een melding van een hoog-risico contact krijgt terwijl dit eigenlijk een laag-risico of zelfs geen contact was, en zich laat testen terwijl er eigenlijk geen indicatie is.

Toelichting op bovenstaande adviezen

A: Cruciaal voor de ontwikkeling en lancering van de notificatie-app

- 1) De algoritmes in de notificatie-app die bepalen of een notificatie gestuurd wordt dat iemand een hoog-risico contact heeft gehad, en welke handelingsadviezen bij de (verschillende) notificaties gestuurd worden zijn van groot belang. Het is bijvoorbeeld van belang dat de genotificeerde een optimaal testmoment wordt aangeboden (dat wil zeggen, dat eventuele besmettingen zo snel mogelijk worden aangetoond, maar juist niet te vroeg getest wordt, zodat fout-negatieve testuitslagen zoveel mogelijk beperkt worden). Dit moment wordt mede bepaald door het moment (de dag) van het contact met de geïnficeerde persoon. Indien dit slechts een dag ervoor is geweest zou toegang tot testen pas na twee dagen aangeboden kunnen worden, en indien het drie of meer dagen is geleden de test acuut aangeboden moet worden, ongeacht klachten en symptomen. Het is daarom cruciaal dat de contactdatum (tussen betrokkene en geïnficeerde) wordt gebruikt in de handelingsadviezen bij de verschillende notificaties zodat de genotificeerde weet wanneer hij/zij zich moet laten testen.
- 2) Het gecommuniceerde ideale testmoment – dat bepaald wordt door het contactmoment (zie boven) - dient te kunnen worden gegarandeerd door de testfaciliteiten. Technisch (wat betreft de testen) is dit mogelijk. Het is uitermate belangrijk om er logistiek klaar voor te zijn, voor de lancering van de app.
- 3) De toegevoegde waarde van de notificatie-app bovenop het reguliere bron- en contactonderzoek is het sneller kunnen opsporen en notificeren van contacten, inclusief anonieme contacten en contacten zonder klachten die wel al besmettelijk zijn en daarmee verdere transmissie te voorkomen. We horen uit het land dat de bestaande teststraten goed lopen, maar dat er wel regionale verschillen zijn in hoe eenvoudig een burger toegang tot een test krijgt en hoe snel deze test ingepland wordt. Dat is onwenselijk.
- 4) Daarnaast dient de duur tussen test en testuitslag zo kort mogelijk te zijn, maximaal 24 uur en het liefst korter. Dit heeft naast het sneller voorkomen van verdere transmissie als bijkomend voordeel dat de quarantaineduur voor degenen die (tweemaal) negatief testen sterk verkort kan worden, wat ook het draagvlak voor het bron- en contactonderzoek weer ten goede zal komen. Ook vanuit ethisch perspectief is dit wenselijk – namelijk minimalisering van onnodige belasting voor genotificeerde. Voorts valt te verwachten dat het garanderen van de punten onder 1,2,3, en 5 ertoe zullen bijdragen dat burgers eerder geneigd zijn om de notificatie app te installeren en gebruiken.
- 5) De geadviseerde dag van testen na contact met een besmet persoon en het geboden handelingsperspectief in de notificatie dient te worden gebaseerd op de groeiende literatuur op dit gebied en het voorgenomen onderzoek van het RIVM en de GGD-en binnen het BCO om ook asymptomatische contacten te gaan testen op dag 4 en 8 na besmetting (of op twee andere dagen als dit in het onderzoeksprotocol wordt genoemd). Gelet op het beperkte aantal positief getesten op dit moment en de lage prevalentie van het virus in relatie tot de nog uit te voeren power-analyse, is overigens niet te verwachten dat de resultaten van het RIVM en GGD-onderzoek op korte termijn beschikbaar zijn.

- 6) De algoritmes in de notificatie-app die bepalen wat een hoog-risico contact is (bijvoorbeeld bij welke tijdsduur en afstand tussen contact en geïnficeerde) en er een notificatie gestuurd wordt, en welke handelingsadviezen bij de verschillende notificaties gestuurd worden, zijn cruciaal om de app tot een succes te maken. Deze dienen gebaseerd te zijn op multidisciplinaire input, waaronder in ieder geval ook epidemiologische en gedragskundige expertise. We raden derhalve aan dat het bouwteam epidemiologen en infectieziektenmodelleers betreft, om te zorgen dat deze onderliggende algoritmen van de contactapp optimaal worden vastgesteld en voortdurend geëvalueerd worden.
- 7) Er dient overlegd te worden met andere landen, en in ieder geval de buurlanden om inter-operationaliteit (waaronder bluetooth-protocol) tussen notificatie-apps te garanderen. Dit is zeker in grensregio's van belang.

B: Organiseer bovenstaande vóór lancering van de app, ook als dat uitstel van de lancering betekent

De huidige specificiteit van de app is rond de 75% waardoor een gekregen notificatie in 25% van de gevallen niet correct is (zie boven). Deze mate van aspecificiteit hangt mede af van het onderliggende algoritme van de app. Om de gevolgen van deze aspecificiteit te beperken, zijn bovenstaande adviezen nog meer van belang, en moet worden afgewogen tegen de toegevoegde waarde van de app, ook voor het BCO.

Wanneer mensen op grond van een incorrecte notificatie gevraagd wordt 14 dagen in thuisquarantaine te blijven – zoals het huidige beleid is - is dat problematisch. Mensen zitten dan namelijk zonder feitelijke goede reden een flinke tijd thuis in onzekerheid en soms ook met angst. Voorts kunnen ze daardoor mogelijk (deels) niet deelnemen aan het arbeidsproces. Echter wanneer mensen die een notificatie ontvangen zo snel mogelijk een test kunnen doen beperkt dit de duur van de thuisisolatie en onrust en angst bij betrokkene en zijn directe contacten. Dit is dus van groot belang, zowel vanuit het ethisch principe van niet-schaden, als vanwege draagvlak voor de app.

Dit alles wordt nog verder verbeterd wanneer bij een eerste negatieve test de mogelijkheid voor een tweede test wordt geboden. Tweemaal negatief testen op de juiste momenten betekent in de praktijk vrijwel zeker niet het virus te hebben opgelopen.

Lanceren in een tijd waarin er bijna geen besmette mensen zijn, heeft als nadeel dat er kort na lancering op gewezen zou worden dat de app weinig patiënten heeft kunnen identificeren, hetgeen het draagvlak kan verminderen, en het belang voor de contactopsporing kan verzwakken. Ten tweede is het wenselijk om direct na de studie in Twente die vooral ethische implicaties, functionaliteit en gebruikerservaring evalueert, een tweede proef te doen op epidemiologische effectiviteit. In dat kader is het raadzaam om zo'n tweede proef te doen in een hoog-risico omgeving, zoals bijvoorbeeld de vleesverwerkende industrie of andere bedrijven waar nu relatief veel COVID-19 activiteit is; waar naar verwachting wel besmettingen geïdentificeerd kunnen worden. Daarnaast is dat mogelijk een goede testcase voor een ge-internationaliseerde versie van de app, omdat er in genoemde industrie veel immigranten werkzaam zijn.

C: Communiceer over notificatie-app in samenhang met andere maatregelen en wees open over beperkingen techniek.

Door over de notificatie-app te communiceren in samenhang met testbeleid en andere maatregelen zal de burger de notificatie-app niet als losstaand item zien, en dit zal het draagvlak en de opname

bevorderen. Het publiek moet wel geïnformeerd worden over de mogelijkheid van incorrecte notificaties, hetgeen betekent dat ze na notificatie wellicht onterecht laten testen. Dit lijkt op het eerste gezicht niet bevorderlijk voor het draagvlak, maar zal anders via ervaringen van gebruikers duidelijk gaan worden en mogelijk nog harder aan het draagvlak knagen. Snel en slim testen, met de voorwaarden zoals onder A beschreven, helpt om draagvlak te behouden.

De mogelijkheid van gemiste notificatie betekent dat gebruikers goed moeten beseffen dat geen notificatie krijgen niet betekent dat er geen risicovol contact is geweest. Om valse geruststelling te voorkomen, moet het publiek ook hierover geïnformeerd zijn.

Ook het principe van *informed consent* vereist dat de app-gebruiker van bovenstaande op de hoogte is.

Advies 4: Locatie-instelling Android

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

9 Juli 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde 'flitsadviezen' uit. Dit flitsadvies gaat in op het afgedwongen aanzetten van locatie-instelling bij Android-toestellen bij gebruik van de corona-app.

Advies 4: locatie-instellingen Android

Nederlanders met een Android-toestel zijn genoodzaakt om in de algemene instellingen de locatie aan te zetten als zij de corona-app willen activeren. Het is niet mogelijk de corona-app in een Android-toestel aan te zetten zónder activering van de locatie-instelling. Dit is ook op 2 juli bevestigd door het bouwteam. Het aanzetten van de geolocatie is voor veel mensen om meerdere redenen buitengewoon bezwaarlijk. De geolocatie permissie schakelt namelijk ook locatiebepaling in via GPS, WiFi, GSM-masten en mogelijk andere sensoren. Dit alles is niet noodzakelijk voor de corona-app en wordt door veel mensen ervaren als een aantasting van hun privacy. De afgedwongen locatiebepaling zal het privacy-ongemak bij de corona-app versterken en zal eventueel wantrouwen aanwakkeren.

De begeleidingscommissie heeft de minister geadviseerd om zo snel mogelijk contact op te nemen met Google om de verplichte inschakeling van locatie-permissie te beëindigen. Aangezien er nu een proef is gestart in Twente alvorens de minister de onderhandelingen met Google heeft kunnen afronden adviseren wij het volgende:

1. Het is van belang om Nederlanders proactief te informeren over het feit dat Android-toestellen gaan verzoeken om de locatie aan te zetten. Hierbij kan de minister aangeven dat Google naar eigen zeggen de locatiegegevens van de corona-app niet gebruikt. De commissie adviseert de minister om *niet* stellig te beweren dat Google helemaal géén locatiegegevens verzamelt, dat kan Nederland namelijk niet staven. De minister kan tegelijkertijd benadrukken dat hij momenteel probeert dit probleem op te lossen.
2. Voorts is het van belang om middels illustraties en animaties Nederlanders te informeren hoe zij locatiegegevens voor andere apps uit kunnen zetten en dit actief te bevorderen. Hierbij is het van belang dat mensen met een beperking en laaggeletterden ook advies en desgevraagd hulp krijgen bij het uitzetten van andere locatiegegevens. Ook zij hebben recht op privacy.
3. Tevens adviseren wij de minister om Q&A's m.b.t. de Android-locatiegegevens op de Rijksoverheid website te publiceren.

Aangezien Nederland niet met stelligheid kan beloven dat Google nu of in de toekomst géén gebruik zal maken van locatiegegevens is het van belang om de onderhandelingen energiek voort te zetten en op korte termijn tot een goed einde te brengen, zodat de nu afgedwongen locatie permissie niet meer nodig is.

Tot slot adviseren wij de minister om de app pas landelijk uit te rollen als de onderhandelingen tot een goed einde zijn gebracht. Wij verwijzen naar ons advies aan de minister d.d. 30 juni 2020.

Advies 5: Programma van Eisen Contactdagboek App

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

15 Juli 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie is gevraagd om een advies uit te brengen over het Programma van Eisen (PvE) en aanvullende documenten van de voorheen genoemde applicatie "Thuisrapportage". Daarover gaat dit advies.

Inleiding Thuisrapportage

De voorheen genoemde applicatie "Thuisrapportage" is bedoeld ter ondersteuning van het bron- en contactonderzoek (BCO) van de GGD en ter ondersteuning van burgers die met het BCO te maken krijgen. De app bestaat op dit moment grofweg uit twee verschillende functionele delen: 1) een deel waarmee de burger handelt en communiceert (een mobiele app of webapplicatie) en 2) een deel waarmee de GGD werkt en dat in enige vorm gekoppeld is aan andere GGD-systemen (HPzone).

Advies 5: Programma van Eisen (PvE) Contactdagboek app

Conclusies en adviezen

1. De beoogde functionaliteiten van de thuisrapportage-app overlappen teveel met de notificatie-app (Corona Melder).
2. De app is nu gericht op twee doelen en dus doelgroepen (het BCO van de GGD en de burger). Advies van de begeleidingscommissie is om de app alleen te richten op ondersteuning van het GGD BCO. De begeleidingscommissie stelt voor om deze app de "Contactdagboek app" te noemen.
  - a. Advies van de begeleidingscommissie is om alvorens een Contactdagboek app te bouwen, eerst te onderzoeken of een app daadwerkelijk noodzakelijk is. Kan het doel (bijhouden van contacten ten behoeve van het BCO) wellicht gerealiseerd worden op een wijze die minder privacy-impact heeft?
  - b. Bij ontwerpkeuze voor een Contactdagboek app dient voorrang te worden gegeven aan bescherming van persoonsgegevens en privacy.
3. Symptoommonitoring-apps ter ondersteuning van burgers met luchtwegklachten en -symptomen bestaan al, inclusief een app die verbonden is met call centra bemand door medici (de Corona Check app). Advies van de begeleidingscommissie is dat VWS niet zelf een symptoommonitoring-app gaat bouwen, maar beziet naar welke bestaande apps zij burgers met symptomen en klachten kan verwijzen.
4. De burger kan dan straks drie soorten applicaties installeren en gebruiken: 1) de door VWS ontwikkelde Corona Melder, 2) een door VWS te ontwikkelen app ter ondersteuning van het GGD BCO (de Contactdagboek app) 3) al bestaande symptoommonitoring-apps. De drie soorten apps worden op verschillende momenten, voor verschillende functies (doelgroepen) ingezet. De applicaties verwijzen naar elkaar waar nodig.
5. Zorg ervoor dat achter de drie soorten apps één samenhangend opsporings- en inperkingsbeleid zit met landelijke en consistente teststrategie en heldere communicatie.
6. Zorg voor een duidelijk data managementplan en implementatieplan voor de Contactdagboek app.
7. Werk het evaluatieprotocol voor de Contactdagboek app verder uit.

Toelichting op bovenstaande adviezen

Add. 1; Te veel overlap met de notificatie-app (Corona Melder)

Het PvE van de huidige thuisrapportage-app is te breed en de beoogde functionaliteiten hebben teveel overlap met de Corona Melder en met andere al in omloop zijnde symptoommonitoring-apps. Deze functies moeten gescheiden worden, ook omdat ze elk gepaard gaan met andere AVG en privacy eisen. De doelgroep voor de Contactdagboek app moet concreter gemaakt worden, en met name dat de app een ander doel en dus doelgroep heeft dan de Corona Melder en symptoommonitoring-apps. Wij adviseren om niet meer te spreken van thuisrapportage-app om overlap en verwarring met de al bestaande symptoommonitoring-apps te voorkomen. Wij stellen voor de app "Contactdagboek app" te noemen omdat het bijhouden van informatie over risicocontacten een belangrijk onderdeel van de app is.

Add. 2; De app is nu gericht op twee doelen en doelgroepen; haal dat uit elkaar

De beschreven applicatie richt zich nu zowel op het ondersteunen van het BCO van de GGD als op het bijhouden van symptomen en klachten van de burger. Het advies is om van de huidige, die voorheen thuisrapportage app genoemd werd, een BCO ondersteunende app te maken (nieuwe naam: Contactdagboek app). Mensen met symptomen en klachten die toegang tot medische ondersteuning willen kunnen al bestaande symptoommonitoring-apps te gebruiken.

Het programma van eisen voor een applicatie die zich expliciet richt op het ondersteunen van het reguliere BCO van de GGD moet o.a. het volgende bevatten:

- Bij de ontwerpkeuze voor digitale ondersteuning van het BCO door de GGD (de 'Contactdagboek app') dient voorrang te worden gegeven aan bescherming van persoonsgegevens en privacy. De Commissie is beschikbaar om mee te denken over ontwerpkeuzes.
  - Onderzocht dient te worden of het doel (digitaal bijhouden van contacten t.b.v. BCO) eenvoudigweg gerealiseerd kan worden door het aanreiken van een template die de burger in eigen systemen opslaat (dus zonder enige vorm van externe opslag of verwerking door een derde partij). Onderzocht dient te worden of export van een door de burger ingevulde template naar de geautomatiseerde systemen van de GGD langs digitale weg (strikt beveiligd) gerealiseerd kan worden.
  - Indien een template (met digitale exportfunctie) onvoldoende toegevoegde waarde heeft en een vorm van digitale ondersteuning ontwikkeld wordt, dan dient uitgangspunt te blijven dat de burger regie heeft over het digitaal bijhouden en delen van contacten t.b.v. BCO. Uitgesloten dient te worden dat burgers gevraagd worden om contacten in te voeren op een website die bij default gegevens deelt met de GGD. Gegevens dienen uitsluitend op een eigen systeem (computer, device, telefoon) van de burger en strikt beveiligd te worden opgeslagen. Alleen de burger kan besluiten om contactgegevens (strikt beveiligd) te delen met de GGD wanneer daarom in het kader van BCO wordt verzocht.
- In essentie dient de burger alleen het volgende bij te houden: datum, naam, contactgegevens van personen met wie de burger in contact is geweest. Daarnaast dient de burger bij te houden of hij/zij mogelijk risicovol contact heeft gehad met personen van wie de burger de naam/contactgegevens niet kent, maar die door een derde partij achterhaald kunnen worden (bijv. datum, tijdstip, locatie van vlucht, zodat via luchtvaartmaatschappij medepassagiers gevonden kunnen worden). Onderzocht dient te worden of de burger bij het bijhouden van contacten digitaal ondersteund kan worden (koppeling met adresboek/agenda) op een zodanige wijze dat geen toegang tot adresboek/agenda wordt gegeven aan externe partijen.
- Positieve geteste burgers en burgers die een notificatie via Corona Melder hebben ontvangen maar nog niet positief getest zijn moeten de Contactdagboek app kunnen gebruiken om een

dagboek bij te houden van hun hoog-risico contacten. Deze contactgegevens worden echter pas met de GGD gedeeld wanneer iemand positief test en vervolgens zelf de contactgegevens (strikt beveiligd) naar de GGD doorstuurt.

- Gegevens van contacten van patiënten komen digitaal en geautomatiseerd in GGD-registratiesystemen, zonder handmatige tussenkomst van GGD-medewerkers.
- Contactgegevens die door de burger aan de GGD zijn geleverd worden verder verwerkt onder verantwoordelijkheid van de GGD (conform de Wet publieke gezondheid) om continuïteit in taakuitvoering te borgen.
- De met de GGD uitgewisselde gegevens over patiënten en contacten zijn toereikend voor uitvoering van werkzaamheden door de GGD; ze moeten voldoende mogelijkheden bevatten om in contact te komen met de betreffende burgers.
- Naast alle digitale mogelijkheden om in contact te komen met burgers, kan de GGD altijd besluiten om burgers persoonlijk en buiten de app om te benaderen.
- Burgers zijn niet verplicht om de Contactdagboek applicatie te gebruiken of om contactgegevens met de GGD te delen; ze worden wel dringend geadviseerd om het te doen.

Add. 3; Bouw niet zelf een symptoommonitoring-app

Er is al een aantal apps voor symptoommonitoring op de markt, waaronder één (de Corona Check App) die gebruikers toegang geeft tot medische ondersteuning vanuit call centers in ziekenhuizen. Het advies is dan ook om niet zelf een derde app voor dit doel te bouwen, maar op basis van het PvE voor de Contactdagboek app te bezien naar welke bestaande apps verwezen kan worden mochten burgers daar behoefte aan hebben. De vragen in de Contactdagboek app die bedoeld zijn om met name de eerste dag van optreden van symptomen en klachten vast te stellen, kunnen derhalve beperkt worden. De begeleidingscommissie adviseert de minister om, alvorens burgers te verwijzen naar symptoommonitoring apps van derde partijen, te onderzoeken of deze apps op het punt van privacy, beveiliging en bescherming van persoonsgegevens voldoen aan de wettelijke en andere benodigde eisen.

Add. 4; Er zijn drie soorten applicaties te installeren en gebruiken die op verschillende momenten en voor verschillende functies (doelgroepen) worden ingezet. De applicaties verwijzen naar elkaar en volgen een zelfde communicatie- en handelingsbeleid indien van toepassing.

De apps zijn: 1. De door VWS ontwikkelde Corona Melder ; 2. De door VWS te ontwikkelen applicatie ter ondersteuning van het regulier BCO (Contactdagboek app); 3. Al bestaande symptoommonitoring-apps. Als zodanig kunnen de applicaties onafhankelijk van elkaar in gebruik geïnstalleerd en in gebruik genomen worden, maar wordt een gebruiker wel op de andere app gewezen wanneer hij van doelgroep verandert, bijvoorbeeld doordat hij positief getest is op SARS-CoV-2.

- i. Aan iedereen wordt aangeraden om de Corona Melder (Corona Melder) te gebruiken – Doelgroep: alle Nederlandse **burgers**.
- ii. Als je genotificeerd bent door de GGD of via de Corona Melder maar (nog) niet positief getest bent gebruik je de nieuw te ontwikkelen Contactdagboekapp. Doelgroep: **SARS-CoV-2 positieve geteste burgers, en burgers die een notificatie via Corona Melder hebben ontvangen maar nog niet positief getest zijn**. De herinnering wie men gedurende de voorgaande en navolgende week ontmoet heeft en waar men geweest is kent hiaten. De verwachting is door mensen te ondersteunen met een Contactdagboek app dat dit contactopsporing proces verbeterd en versneld kan worden. Iedereen die positief test en de Corona Melder nog niet geïnstalleerd heeft wordt tevens geadviseerd (niet verplicht) de Corona Melder te installeren opdat anderen vanaf dat moment beter beschermd en gewaarschuwd kunnen worden. Bronnen en contacten die er behoefte aan hebben om hun

ziekteverloop te kunnen volgen wordt tevens geadviseerd een al bestaande symptoommonitoring-app te installeren.

- iii. Iedereen die luchtwegklachten of symptomen heeft en behoefte heeft aan medische ondersteuning bij het ziekteproces kan een al bestaande symptoommonitoring-app gebruiken. Doelgroep: **iedereen die luchtwegklachten of symptomen heeft en behoefte heeft aan ondersteuning**. Tevens wordt geadviseerd de Corona Melder en de Contactdagboek app te installeren.

Add 5; Zorg ervoor dat achter de drie soorten apps zit één beleid met landelijke en consistente teststrategie en heldere communicatie

In het huidige PvE zijn nog zaken opgenomen zoals ‘Sneller benaderen van vermoede gevallen, bijvoorbeeld in afwachting van een testuitslag, zodat deze tijdig in thuisisolatie gaan, advies op maat krijgen en transmissie wordt voorkomen.’ In de eerste plaats adviseren wij *deze doelstelling* bij de Corona Melder te laten en te scheiden van de Contactdagboek app. In de tweede plaats komt *dit beleid* niet overeen met het voorgestelde handelingsbeleid bij de Corona Melder. Voor de Corona Melder is het voornemen dat de genotificeerde op het geoptimaliseerde moment na contact met de geïnfecteerde gegarandeerde toegang tot een test krijgt dat ook de uitslag binnen 24 uur volgt, zodat onnodige thuisquarantaine zo veel als mogelijk beperkt wordt.

Het achterliggende beleid bij de bestrijding van Covid-19 moet helder zijn en verwerkt worden in alle digitale ondersteuning die wordt gebruikt. Handelingsperspectieven die de Contactdagboek app gaat geven, moeten niet afwijken van die van de Corona Melder. Dit geeft tegelijk ook de complexiteit weer. Wanneer op basis van het verloop van de epidemie nieuwe inzichten over kansen op besmetting worden op gedaan moet het beleid, de notificaties van de verschillende apps en de samenhang tussen de apps aangepast worden.

Add 6; Zorg ervoor dat de drie apps goed geëvalueerd worden

Afgezien van een ‘praktijktoets’, ‘het beproeven van de functionaliteit’ en opdoen van ‘praktijkervaringen’ is er nog geen uitgewerkt evaluatieprotocol voor de twee apps die door VWS ontwikkeld worden. Het is van belang om zorgvuldig te testen of de applicatie voldoet aan de doelen en randvoorwaarden zoals omschreven in een Programma van Eisen en aanvullende documenten. Werk het evaluatieprotocol voor de Contactdagboek app verder uit. Voor de Corona Melder is dit reeds in gang gezet.

Add 7; Zorg voor een duidelijk implementatieplan

Het is belangrijk om niet alleen maar te kijken naar de data die we krijgen vanuit de app over het gebruik en het aantal downloads. Dit gaat verder: Hoe weten burgers waar ze welke app voor welk doel kunnen gebruiken? Welke ondersteuning is er lokaal om mensen te helpen met het installeren/gebruik van de apps? Waar kunnen burgers terecht voor vragen? Wie monitort/verzamelt de binnengekomen vragen/klachten? De doelgroepen met beperkte gezondheidsvaardigheden/moeite met lezen en schrijven en beperkte digitale vaardigheden hebben moeite met standaard FAQ's op een website. Hier is meer voor nodig. Denk aan een telefoonnummer of een fysieke plek waar mensen naartoe kunnen in de buurt.

Advies 6: Aparte wetgeving voor de CoronaMelder en eventuele andere digitale ondersteuningsmiddelen

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

23 Juli 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde 'flitsadviezen' uit. Dit flitsadvies gaat in op de noodzaak van aparte wetgeving m.b.t. het gebruik van de zgn. 'corona-melder' alsook eventuele andere digitale ondersteuningsmiddelen.

Advies 6: aparte wetgeving voor de Corona Melder en eventuele andere digitale ondersteuningsmiddelen

In het advies dd 30 juni adviseert de begeleidingscommissie om contact op te nemen met Google en Apple omtrent het beheer van gegevens, tevens is op 9 juli advies uitgebracht inzake de locatie-instellingen op Android. Vooralsnog ziet het er naar uit dat Nederlanders zullen worden verzocht om de 'Corona Melder' te downloaden en wellicht op termijn ook om gebruik te maken van andere digitale ondersteuningsmiddelen (zoals een Contactdagboek app). Uit het rapport "eerste Gebruikerstesten Corona Notificatie app (Regio Twente)" dd 10 juli 2020 bleek dat een aanzienlijk deel van de gebruikers zich zorgen maakte om privacy. Het activeren van functionaliteiten die in het *Operating System* (het 'hart') van een telefoon zijn genesteld is anno 2020 dermate intrusief en verstrekend dat het aparte wetgeving behoeft. Een telefoon is op dit moment een cruciaal onderdeel van het professioneel én privé-leven van burgers. Bovendien heeft de Nederlandse regering slechts beperkte invloed op Google en Apple.

Om deze redenen adviseert de begeleidingscommissie het volgende:

1. In het Wetsvoorstel Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19, dat op dit moment voor advies voorligt bij de Raad van State, wordt terecht een uitdrukkelijke wettelijke basis gecreëerd voor de inzet van een notificatieapplicatie waarmee vroegtijdig zicht kan worden verkregen op een mogelijke infectie met Covid-19 ter ondersteuning van het BCO. De verwerking van gegevens in het voortraject (voordat een met het virus besmette persoon betrokken raakt in een BCO door de GGD) kan op dit moment *niet* gebaseerd worden op de uitvoering van de publieke taak door de GGD, zoals omschreven in de Wet publieke gezondheid. De commissie is van mening dat de publieke taak van de GGD oneigenlijk ver zou worden opgerekt. Om deze reden adviseert de commissie aparte wetgeving voor de app(s).
2. Wij adviseren de minister om de in het Wetsvoorstel opgenomen verbodsbepaling te heroverwegen en aan te passen om twee redenen: ten eerste wordt in de verbodsbepaling ten onrechte gesteld dat de app gebruikt kan worden om mogelijk met het virus SARS-CoV-2 geïnfecteerde personen *te identificeren*; ten tweede adresseert de verbodsbepaling (slechts) de gedraging dat een ander wordt verplicht om van de app gebruik te maken.¹ De verbodsbepaling zou moeten toezien op: gebruik van de app en/of met de app verzamelde gegevens *voor een ander doel* dan waarvoor deze is bedoeld (ondersteuning van het BCO

¹ Artikel 6d lid 6 luidt: Het is verboden een ander te verplichten tot het gebruik van de notificatieapplicatie dan wel enig ander digitaal middel dat gebruikt kan worden om mogelijk met het virus SARS-CoV-2 geïnfecteerde personen te identificeren.

door de GGD) en *door een andere partij* dan de GGD. Dit verbod geldt dus ook voor Google en Apple. Niemand anders dan de GGD mag de app /met de app verzamelde gegevens gebruiken (ook niet op vrijwillige basis, na een daartoe strekkend verzoek) en de GGD mag deze alleen gebruiken in het kader van het BCO.

3. Gegeven de privacy impact van de Corona Melder en eventuele andere digitale ondersteuningsmiddelen adviseren wij om het normenkader, de scope en eindigheid van de app en digitale ondersteuningsmiddelen vantevoren in aparte wetgeving vast te leggen. Gezien de beoogde startdatum (september 2020) adviseren wij de minister om dit pro-actief op te pakken zodat de Autoriteit Persoonsgegevens tijdig advies kan uitbrengen. Ook is het wenselijk dat het wetgevingstraject zo ver mogelijk gevorderd is *voorafgaand* aan of desnoods *ten tijde* van de lancering van de app(s).
4. Voorts adviseert de commissie om in Europees verband de krachten te bundelen en wetgeving te formuleren specifiek m.b.t. de Google-Apple “Exposure Notification” API, en in het algemeen m.b.t. “Mobile Interpersonal Proximity Surveillance” (MIPS)². In navolging van de resolutie van 17 april 2020 van het Europees Parlement³, met name punten 51, 52 en 53, is het van belang om de *privacy* van gebruikers te bevorderen en de *scope* alsook *tijdelijkheid* van de Google-Apple app te preciseren. De commissie adviseert om advies in te winnen van de EDPS (European Data Protection Supervisor) en EDPB (European Data Protection Board).
5. De Nederlandse wetgeving kan alvast een aanzet geven in deze richting door een verbod te introduceren op het in Nederland aanbieden van telefoons of telefoon-applicaties die in de achtergrond Mobile Interpersonal Proximity Surveillance (MIPS) doen - met als enige uitzondering officiële, door een nationale regering goedgekeurde Covid-19 initiatieven, zoals CoronaMelder. Het nauwkeurig in kaart brengen van persoonlijke contacten, wat MIPS doet, kan namelijk gebruikt worden voor allerlei doeleinden, maar is zeer onwenselijk uit privacy oogpunt. Dit verbod raakt al bestaande (bluetooth) tracking systemen niet, en blokkeert slechts het inzetten van de recent ontwikkelde bluetooth contact tracing technieken voor andere doeleinden dan Covid-19 bestrijding.
6. Tot slot adviseert de commissie rekening te houden met het feit dat gegevens in een Contactdagboek app interessant kunnen zijn voor buitenlandse statelijke actoren. De Contactdagboek app bundelt namelijk naam en adresgegevens van een persoon, informatie over een eventuele covid-19 infectie én gegevens van nabije contacten. Om deze reden is het van belang om deze te voorzien van een sterke bescherming.

---

² Hierbij definiëren we Mobile Interpersonal Proximity Surveillance als het op de achtergrond registreren van (i) *het op weinige meters afstand zijn* (Proximity) van (ii) *meerdere personen* (Interpersonal) via hun (iii) *mobiele apparaten* (Mobile) zoals een telefoon. Het gaat dan om situaties waarin dit automatisch gebeurt en in de achtergrond (Surveillance): zonder dat een applicatie die deze registratie uitvoert op het scherm van het apparaat actief is en bediend kan worden door de gebruiker.

³ Resolutie van het Europees Parlement van 17 april 2020 over gecoördineerde EU-maatregelen om de COVID-19-pandemie en de gevolgen ervan te bestrijden ([2020/2616\(RSP\)](#))

Advies 7: Randvoorwaarden voor lancering van de CoronaMelder

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19
5 Augustus 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde 'flitsadviezen' uit. Dit flitsadvies gaat in op **1)** de **noodzaak** om CoronaMelder -gebruikers die een **notificatie** hebben ontvangen, op te roepen om **zich direct te melden om zich te laten testen** vóór het moment dat ze het meest besmettelijk zijn (dwz. voordat de klachten beginnen). Tevens wordt geadviseerd **2)** de **app te laten testen** in een **regio met een hoge besmettingsdichtheid** en de **testresultaten te verwerken voorafgaand aan een 'publieke' uitrol**. Dit advies is gericht aan de Minister en desgewenst ook het OMT.

Advies 7: randvoorwaarden voor lancering CoronaMelder

- 1. De begeleidingscommissie heeft met waardering het RIVM-rapport gelezen, en onderschrijft de noodzaak om de opsporingsketen significant te versnellen.** Zoals in het rapport beschreven, starten symptomen vanaf ongeveer dag 5 na besmetting en besmettelijkheid is dan het hoogst. Nederlanders wachten vaak minstens 3 dagen voordat ze zich laten testen, en de test kost tijd, zodat het bron en contactonderzoek (BCO) vaak pas start als de contacten 5 dagen of langer geleden besmet zouden kunnen zijn geraakt (en derhalve intussen zelf weer besmettelijk zouden kunnen zijn geworden). Te laat dus. CoronaMelder geeft mensen juist de **motivatie** om zich **eerder** te laten testen, **ook indien er (nog) geen ziekteverschijnselen zijn** en overeenkomstig de adviezen van de WHO en de Lancet⁴. Het draagvlak voor de app wordt bovendien ernstig geschaad als deze zich beperkt tot een oproep om 14 dagen in quarantaine te gaan, dan wel tot 'het monitoren van gezondheidsklachten'.⁵
- 2. Tevens stelt de commissie dat een toets** uitgevoerd in een gebied met **hoge besmettingsgraad** - en tijd te nemen om de bevindingen te verwerken - de slagingskans van de app sterk zal bevorderen. In de toets is van belang om in ieder geval het volgende te onderzoeken: (i) handelingen die cruciaal zijn voor melden en (ii) rol van de app in de keten van contact opsporing door GGD. Daarom adviseert de begeleidingscommissie om pas ná een dergelijke toets en aanpassingen naar bevindingen de app publiekelijk beschikbaar te stellen.

---

⁴ [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(20\)30157-2/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(20)30157-2/fulltext)

⁵ Dit bleek ook uit eerdere gebruikerstesten alsook de survey in Twente

Advies 8: Randvoorwaarden voor lancering van de CoronaMelder (bis)

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

8 Augustus 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde 'flitsadviezen' uit. Dit flitsadvies gaat in op **het taalkundig toetsen van de app** voorafgaand aan de lancering van de app. Dit advies is gericht aan de Minister en het Bouwteam.

Advies 8: randvoorwaarden voor lancering CoronaMelder

De begeleidingscommissie adviseert dat een taalkundige toets uitgevoerd wordt op de app **voorafgaand aan de lancering** om de slagingskans van de app sterk te bevorderen. In de toets is van belang om het volgende te onderzoeken: (i) **taalgebruik bij handelingen die cruciaal zijn voor de meldprocedure** en (ii) **taalgebruik waar de werking van de app uiteen wordt gezet en toelicht**. Het advies is gebaseerd op aanbevelingen uit eerder onderzoek naar gebruikersgerichtheid van de app (Twente tests) en op recente wijzigingen (testen zonder klachten) die taalkundige implicaties kunnen hebben voor de app. De commissie adviseert om pas ná een dergelijke toets en aanpassingen van de bevindingen de app publiekelijk beschikbaar te stellen.

Advies 9: Essentiële bepalingen in de Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19
20 augustus 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde 'flitsadviezen' uit. Dit flitsadvies gaat in op enkele essentiële onderwerpen die een plaats moeten krijgen in de Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19'.

Advies: enkele onderwerpen die een plaats moeten krijgen in de Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19

In advies 6 dd 23 juli adviseert de begeleidingscommissie de minister onder meer om een uitdrukkelijke wettelijke basis te creëren voor de inzet van een notificatieapplicatie waarmee vroegtijdig zicht kan worden verkregen op een mogelijke infectie met Covid-19 ter ondersteuning van het BCO (hierna 'CoronaMelder').

De begeleidingscommissie stelt vast dat de minister in zijn brief van 17 augustus aan de Tweede Kamer toezegt de explicitering van de wettelijke grondslag te regelen voorafgaand aan de landelijke introductie. Als reden voert de minister aan dat de AP hem heeft laten weten explicitering van de bestaande wettelijke grondslag om de gegevens te verwerken noodzakelijk te vinden voor de inzet van CoronaMelder. De minister merkt op dat dit standpunt van de AP vatbaar is voor discussie. De begeleidingscommissie brengt in herinnering dat ook naar haar mening explicitering van de wettelijke grondslag noodzakelijk is.

Gegeven de toegenomen prevalentie van het virus en de beoogde landelijke introductie van de CoronaMelder op 1 september 2020 zal het wetsvoorstel met hoge spoed opgesteld en behandeld moeten worden. Om deze reden meent de begeleidingscommissie dat zij niet kan afwachten tot de tekst van het wetsvoorstel aan haar wordt voorgelegd, maar ziet zij aanleiding om enkele onderwerpen onder de aandacht van de minister te brengen die naar het oordeel van de begeleidingscommissie een plaats moeten krijgen in het wetsvoorstel. Volledigheidshalve merkt de begeleidingscommissie op dat zij niet heeft beoogd een uitputtend overzicht te geven van alle onderwerpen die in het wetsvoorstel aan de orde dienen te komen en die geregeld dienen te worden in aanvulling op de verplichtingen die gelden op grond van de Algemene verordening gegevensbescherming.

Om deze redenen adviseert de begeleidingscommissie het volgende:

1. De begeleidingscommissie adviseert de minister om in het Wetsvoorstel de **doelbinding** van gegevensverwerking in het kader van de CoronaMelder strikt te borgen. Gegevensverwerking mag alleen plaats vinden door de aangewezen partijen, te weten de 25 regionale GGD-en dan wel onder verantwoordelijkheid van⁶ het ministerie van VWS en de 25 regionale GGD-en uitsluitend i) ter ondersteuning van het BCO door de GGD ter bestrijding van het virus SARS-CoV-2 (in de volksmond de pandemie Covid-19) en ii) ter evaluatie van de effectiviteit van de CoronaMelder voor ondersteuning van het BCO door de GGD ter bestrijding van het virus SARS-Cov-2.

---

⁶ Er mogen wel verwerkers worden ingeschakeld (bijv. voor hosting, analyse van de effectiviteit van de app), mits conform de AVG met deze partijen een verwerkersovereenkomst is gesloten.

2. **Vrijwilligheid.** Niemand mag verplicht worden om de CoronaMelder te installeren en te gebruiken. De begeleidingscommissie adviseert om dit in het wetsvoorstel vast te leggen. In een eerdere versie van het wetsvoorstel was reeds een daartoe strekkende verbodsbepaling opgenomen. In advies 6 heeft de begeleidingscommissie geadviseerd om het tekstvoorstel van de verbodsbepaling te heroverwegen en aan te passen.⁷ In aanvulling daarop adviseert de begeleidingscommissie om een laagdrempelig meldpunt te introduceren voor melding van overtredingen van de verbodsbepaling. Voorts adviseert de begeleidingscommissie om in de toelichting op het wetsvoorstel uiteen te zetten hoe opsporing / handhaving van het verbod gerealiseerd kan worden.
3. **Verbod op function creep.** Het wetsvoorstel dient uitdrukkelijk het gebruik van de CoronaMelder en/of het gebruik van met de CoronaMelder verzamelde gegevens *voor een ander doel* dan waarvoor deze is bedoeld (ondersteuning van het BCO door de GGD / evaluatie van de effectiviteit van de CoronaMelder zoals omschreven onder 1) en *door een andere partij* dan de GGD te verbieden.⁸ Dit verbod geldt dus ook voor Google en Apple.⁹ Niemand anders dan de GGD mag de CoronaMelder /met de CoronaMelder verzamelde gegevens gebruiken (ook niet op vrijwillige basis, na een daartoe strekkend verzoek aan de persoon). De GGD mag de verzamelde gegevens alleen gebruiken in het kader van het BCO. Daarnaast mogen de verzamelde gegevens worden verwerkt om de effectiviteit van de CoronaMelder te toetsen (heeft de CoronaMelder toegevoegde waarde bij het indammen van de verspreiding van het virus) en gegeven dit doel: biedt de CoronaMelder de daarvoor noodzakelijke technische functionaliteit.
4. **Tijdelijkheid.** Het wetsvoorstel dient een einddatum te bepalen, bijvoorbeeld dat de wet een jaar na inwerkingtreding vervalt (met de mogelijkheid om de wet te verlengen na goedkeuring door beide kamers van de staten generaal, telkens voor ten hoogste twee maanden). Met vervallen van de wet komt de grondslag voor gegevensverwerking te vervallen en dient de CoronaMelder uitgeschakeld te worden. In aanvulling daarop dient het wetsvoorstel te bepalen dat de wet wordt ingetrokken indien uit de evaluatie van de CoronaMelder blijkt dat deze niet meer nodig is. Om deze reden adviseert de begeleidingscommissie om in de komende maand door experts (bijvoorbeeld het OMT) criteria/drempelwaarden te laten bepalen waaraan kan worden getoetst of de CoronaMelder nog nodig is. In de spoedwet wordt vervolgens een bepaling opgenomen over de tijdelijkheid van de CoronaMelder, inclusief een voorstel om epidemiologische, medische of andersoortige drempelwaarden te bepalen die als ijkpunt kunnen worden gebruikt.

---

⁷ Het tekstvoorstel van Artikel 6d lid 6 luidde als volgt: *Het is verboden een ander te verplichten tot het gebruik van de notificatieapplicatie dan wel enig ander digitaal middel dat gebruikt kan worden om mogelijk met het virus SARS-CoV-2 geïnfecteerde personen te identificeren.* De begeleidingscommissie heeft in advies 6 ten eerste opgemerkt dat in de verbodsbepaling ten onrechte wordt gesteld dat de app gebruikt kan worden om mogelijk met het virus SARS-CoV-2 geïnfecteerde personen *te identificeren*; ten tweede adresseert de verbodsbepaling (slechts) de gedraging dat een ander wordt verplicht om van de app gebruik te maken.

⁸Ook hier geldt dat verwerkers ingeschakeld mogen worden.

⁹ De begeleidingscommissie stelt vast dat in de DPIA en in het advies van PelsRijcken van 17 augustus wordt opgemerkt dat in de gebruiksvoorwaarden van het Exposure Notification framework/API, opgesteld door Google, wordt bevestigd dat Google en Apple geen toegang (kunnen) verkrijgen tot de gegevens die betrekking hebben op de gebruikers (d.w.z. de gegevens in de app). PelsRijcken stelt vervolgens *Uiteraard zal de minister en de GGDen kritisch moeten blijven bezien of Google en Apple zich houden aan de gemaakte afspraken.* Juist omdat het ministerie door de keuze om de app te bouwen op de API een zekere afhankelijkheid creëert en Google/Apple zelf de gebruiksvoorwaarden kunnen wijzigen, adviseert de begeleidingscommissie dringend om in het wetsvoorstel een verbodsbepaling op te nemen en deze ruim te formuleren, zodat ook eventuele verwerkingen door Google/Apple daaronder vallen en afgedwongen kan worden dat Google/Apple de bescherming van persoonsgegevens respecteren. Alternatief zou – zoals bedoeld in advies 2 van de begeleidingscommissie - een overeenkomst gesloten kunnen worden met Google en met Apple waarin is verankerd dat zij in het kader van de CoronaMelder geen persoonsgegevens mogen verwerken en dat, voor het geval zij dit onverhoopt toch doen, zij dit doen in de rol van verwerker voor het ministerie en de 25 GGD-en en daarbij gehouden zijn tot naleving van de verwerkersovereenkomst (met o.a. strikte doelbinding).

5. **Verwijdering van gegevens.** Het wetsvoorstel dient in aanvulling op de AVG een harde bewaartermijn te bepalen voor op de telefoon en in de backendserver verwerkte gegevens (dus zowel voor de blootstellingsleutels, de rolling proximity indicators, RPI's en de Temporary Exposure Keys, TEK's, als voor de diagnosesleutels en alle overige in samenhang met deze gegevens verwerkte gegevens).
6. **MIPS.** Zoals uiteengezet in advies 6, adviseert de begeleidingscommissie de minister om in het wetsvoorstel een verbod te introduceren op het in Nederland aanbieden van telefoons of telefoon-applicaties die in de achtergrond Mobile Interpersonal Proximity Surveillance (MIPS)¹⁰ doen - met als enige uitzondering officiële, door een nationale regering goedgekeurde Covid-19 initiatieven, zoals CoronaMelder.¹¹

---

¹⁰In navolging van de resolutie van 17 april 2020 van het Europees Parlement, met name punten 51, 52 en 53, is het van belang om de privacy van gebruikers te bevorderen en de scope alsook tijdelijkheid van de Google-Apple app te preciseren. De commissie adviseert om advies in te winnen van de EDPS (European Data Protection Supervisor) en EDPB (European Data Protection Board).

¹¹Het nauwkeurig in kaart brengen van persoonlijke contacten, wat MIPS doet, kan namelijk gebruikt worden voor allerlei doeleinden, maar is zeer onwenselijk uit privacy oogpunt. Dit verbod raakt al bestaande (bluetooth) tracking systemen niet, en blokkeert slechts het inzetten van de recent ontwikkelde bluetooth contact tracing technieken voor andere doeleinden dan Covid-19 bestrijding.

Advies 10: Noodzaak voldoende testcapaciteit voor opvolging notificaties CoronaMelder

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19
28 Augustus 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde ‘flitsadviezen’ uit. Dit flitsadvies gaat in op de **noodzaak om voldoende capaciteit (testmateriaal, mensen en machines) te borgen zodat notificaties van de CoronaMelder kunnen worden opgevolgd waarbij ook de gewaarschuwde hoog-risico contacten zónder klachten zich kunnen laten testen.**

Advies 10: noodzaak voldoende testcapaciteit (materiaal, mensen en machines) om CoronaMelder-notificaties op te volgen

De effectiviteit van de CoronaMelder komt in gevaar indien genotificeerden (d.w.z. hoog-risico contacten) zich niet onverwijld kunnen laten testen¹².

De commissie adviseert:

1. Zo snel mogelijk de testcapaciteit op orde te krijgen, zodat ook mensen zónder symptomen maar mét notificatie via de CoronaMelder getest kunnen worden. Indien dit niet via de huidige teststraten met daaraan gekoppelde analyses lukt, te bevorderen dat alternatieve gevalideerde testen voor specifiek deze groep worden ingezet of andere outside-the-box oplossingen worden bedacht.
2. Een hoger en gekwantificeerd ambitieniveau vast te stellen wat betreft de beschikbare testcapaciteit voor zowel de korte termijn (2-3 weken) alsook de langere termijn (bv. 2 jaar) en Nederland daarmee voor te bereiden op verwachte én onverwachte situaties die dit najaar en daarna kunnen gaan ontstaan.
3. De begeleidingscommissie adviseert om met spoed te bevorderen dat de betrokken organisaties het ambitieniveau substantieel verhogen en de testcapaciteit niet alleen voor de korte termijn maar ook duurzaam te verhogen.
4. De begeleidingscommissie adviseert om – met inachtneming van de privacy van de gebruikers – een wettelijke basis te creëren voor vrijwillige, geanonimiseerde gegevensverwerking (notificaties en daarop volgend testen), teneinde de effectiviteit van de CoronaMelder te kunnen meten.

---

¹² De begeleidingscommissie heeft eerder toegelicht in haar adviezen 1 en 5. De commissie gaat hierbij uit van het feit dat het virus reeds aantoonbaar is voordat symptomen optreden, dat de huidige verspreidingsmodellen uitgaan dat zelfs zeker 40% van de besmettingen plaatsvindt door index cases voordat zij symptomen krijgen, en dat 10 dagen in zelfquarantaine gaan bij een app notificatie geen reële optie is. Door het gebruik van CoronaMelder in combinatie met direct testen in geval van een app-waarschuwing (d.w.z. langdurig in de nabije omgeving van een index casus geweest) ongeacht symptomen, kan het virus snel gedetecteerd worden en verdere verspreiding en economische schade beperkt worden. De uptake en het gebruik van CoronaMelder zal achterblijven indien deze combinatie wegvalt. Wanneer het handelingsperspectief voor de CoronaMelder bij een melding slechts ‘in quarantaine gaan’ is, biedt dit naar het oordeel van de commissie te weinig perspectief voor mensen om CoronaMelder te gaan gebruiken. Na eenmaal 10 dagen in quarantaine geweest te zijn, zal iemand dat bovendien niet snel nog een tweede keer dit doen.

Onderbouwing

De effectiviteit van de CoronaMelder valt of staat met de mogelijkheid voor genotificeerden om zich onverwijld te laten testen en vervolgens hun testuitslag te ontvangen. Voor dit proces dient aan alle voorwaarden voor opschaling te worden voldaan: beschikbaarheid van voldoende menskracht, voldoende materialen (zoals testkits, afnamemateriaal, persoonlijke beschermingsmiddelen, en alle benodigde reagentia voor de testlaboratoria), en voldoende machines.

Huidige tekorten

Nederland heeft in de afgelopen periode vooruitgang geboekt in de ontwikkeling van haar testcapaciteit. Moesten we in maart nog de testen verdelen, en kiezen welke mensen mét klachten een test kregen, vanaf 1 juni konden we álle mensen mét klachten testen. Inmiddels zijn we, nog voor het einde van de zomer en ruimschoots voor het traditionele griepseizoen, op het punt beland dat de beschikbare testen opnieuw verdeeld moeten worden.

Begin juni heeft de Begeleidingscommissie de minister geadviseerd om contacten die gewaarschuwd worden door de CoronaMelder ook direct te laten testen, óók presymptomatisch. Dit is voor de commissie een *conditio sine qua non* voor de CoronaMelder om drie redenen:

1. het virus is presymptomatisch al detecteerbaar;
2. RIVM-verspreidingsmodellen gaan ervan uit dat zeker 40% van de besmettingen presymptomatisch plaatsvinden;
3. wanneer het handelingsperspectief na iedere notificatie een 10-daagse thuisquarantaine is, zal dit de bereidheid om de CoronaMelder te gebruiken en daarmee de effectiviteit van de CoronaMelder negatief beïnvloeden.

De commissie heeft in juni ook geadviseerd direct te gaan werken aan het opschalen van de benodigde capaciteit, om 'test-klaar' te zijn vóór de lancering van CoronaMelder. De Minister heeft dat advies omarmd.

Echter, de huidige situatie is zorgwekkend: in verschillende regio's zit het BCO aan de grenzen van haar totale capaciteit, daar waar de GGD wél kan opschalen geven laboratoria aan dat niet langer te kunnen. Daar komt bij dat nu blijkt dat een aantal grote leveranciers problemen ondervinden met de levering van reagentia. Ze durven geen garanties te geven voor langere periodes. Landen gooien de grenzen dicht voor export of limiteren de export. Er zal daardoor mogelijk niet voldoende testcapaciteit zijn voor alle aanvragen die via CoronaMelder-notificaties gaan optreden. Deze tekorten kunnen een succesvolle lancering en implementatie van de CoronaMelder belemmeren, en zelfs mogelijk van het reguliere BCO. Het presymptomatisch testen is cruciaal voor de effectiviteit van de CoronaMelder vanaf lancering (want wanneer de CoronaMelder door de publieke opinie als 'mislukt' wordt beschouwd zal het erg moeilijk, zo niet onmogelijk, zijn om dat beeld nog te keren), maar ook voor het überhaupt onder controle kunnen krijgen van de uitbraak van het nieuwe coronavirus.

Noodzaak om de effectiviteit van CoronaMelder te (kunnen) meten

Zoals uiteengezet in advies 9 adviseert de begeleidingscommissie om in de Tijdelijke wet notificatieapplicatie Covid-19 een basis te creëren voor gegevensverwerking om daadwerkelijk de effectiviteit van de CoronaMelder te kunnen meten. De commissie begrijpt en waardeert dat privacy-by-design de inrichting van de CoronaMelder heeft bepaald en dat om die reden verwerking van tot een persoon herleidbare gegevens tot het minimum beperkt is. Echter, de commissie stelt zich op het standpunt dat het essentieel is om de effectiviteit van de CoronaMelder te kunnen meten. De commissie adviseert om deze reden om – met inachtneming van de privacy van de gebruiker – gegevensverwerking mogelijk te maken teneinde te kunnen toetsen of de CoronaMelder toegevoegde waarde heeft bij het indammen van de verspreiding van het virus en gegeven dit doel

of de CoronaMelder de daarvoor noodzakelijke technische functionaliteit biedt. Concreet zou de gebruiker bij aanvragen van een test vanwege een notificatie aan de GGD op vrijwillige basis een statuscode kunnen oplezen. Deze statuscode zou door de GGD kunnen worden ge-decrypt en mag door de GGD uitsluitend voor onderzoek gebruikt worden. De statuscode zou informatie over kenmerken van de notificatie bevatten (het feit dat de notificatie echt gegeven is, de datum van het contact, maar ook een indruk van de signaalsterkte en duur van het contact). Deze kenmerken zouden door gebruik van “public-key encryption” voor het genereren van de statuscode niet door een andere partij dan VWS/GGD uit de statuscode gehaald kunnen worden, en zoals beschreven vrijwillig en via opt-in gedoneerd worden.

Hoe verder

Het is de begeleidingscommissie ter ore gekomen dat de testcapaciteit wordt opgevoerd op basis van simulatie- en voorspelmodellen van het RIVM van de verwachte benodigde testcapaciteit. Nu de capaciteit opgevoerd moet worden omdat er meer besmettingen zijn dan verwacht, omdat presymptomatisch testen om verschillende bovengenoemde redenen wenselijk is, maar ook om de CoronaMelder succesvol te laten bijdragen aan bestrijding van het virus, leidt een tegenslag zoals problemen bij een van de toeleveranciers bij het leveren van een grondstof tot directe problemen. Bovendien moet het seizoen waarin allerhande luchtweginfecties die symptomen veroorzaken die op corona lijken nog beginnen. De vraag naar zogenaamd symptomatisch testen, waartoe de bevolking wordt opgeroepen, zal *mogelijk* daardoor snel gaan stijgen.

De commissie adviseert de minister om zich niet alleen voor te bereiden op verwachte situaties, maar juist om ook voor te bereiden op onwaarschijnlijke (*worst-case*) scenarios, die immers de afgelopen maanden – helaas – ook bewaarheid zijn geworden. Daar waar in de bestrijding van het coronavirus in Wuhan in twee weken tijd alle 11 miljoen inwoners getest konden worden¹³¹⁴, zou opschaling in Nederland naar in ieder geval 100.000 testen per dag mogelijk moeten zijn. De commissie meent dat het daarom op de korte termijn noodzakelijk kan zijn om alternatieve gevalideerde testen of procedures te overwegen¹⁵ en voor de langere termijn om in eigen land te bezien of er bijvoorbeeld een of meerdere grootschalige laboratoria opgezet kunnen worden waarvoor de grondstoffen zoveel mogelijk in Nederland vervaardigd kunnen worden, zodat wij niet langer afhankelijk zijn van een beperkt aantal buitenlandse toeleveranciers. Om Nederland voor te bereiden op verwachte, onverwachte en onwaarschijnlijke situaties die dit najaar en de komende jaren kunnen gaan ontstaan, adviseert de begeleidingscommissie om met spoed te bevorderen dat de betrokken organisaties het ambitieniveau substantieel verhogen en de testcapaciteit onverwijld en duurzaam verhogen. Overwogen kan worden om met zoveel mogelijk fabrikanten in zee te gaan, en om parallel een traject van lokaal produceren van reagentia in gang te zetten, ook als dat pas over een jaar wat oplevert. COVID-19 zal niet de laatste epidemie zijn, en PCR diagnostiek is heel breed in te zetten voor allerlei infectieziekten.

---

¹³ <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-52629213>

¹⁴ <https://www.nytimes.com/2020/05/26/world/asia/coronavirus-wuhan-tests.html>

¹⁵ <https://twitter.com/YvanDuijnhoven/status/1290934981100023808>

Advies 11: Landelijke uitrol CoronaMelder zodra direct testen na notificatie, ook zonder klachten, gegarandeerd is

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

3 september 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde 'flitsadviezen' uit. Dit flitsadvies is een reactie op de brief dd. 28 augustus alsook het Kamerdebat over de notificatie-app. In navolging van de vorige adviezen bevestigt de begeleidingscommissie dat **het handelingsperspectief van de CoronaMelder, zijnde direct kunnen laten testen bij een app-waarschuwing ongeacht symptomen, van cruciaal belang is. Indien de testcapaciteit en –organisatie nog niet voldoende is om dit handelingsperspectief te garanderen, adviseert de begeleidingscommissie CoronaMelder nog niet in te voeren en te wachten met invoering totdat dit wel het geval is.**

Advies 11: belang van testen zonder klachten na notificatie in CoronaMelder

In de adviezen 1, 3, 7 en 10 heeft de begeleidingscommissie het grote belang benadrukt van het direct kunnen laten testen wanneer men een app-waarschuwing (langdurig in nauw contact met een besmet persoon geweest) krijgt, ongeacht de aanwezigheid van symptomen. Het feit dat een persoon na een notificatie door de CoronaMelder kan worden getest, ook zonder symptomen, biedt een concreet handelingsperspectief en draagt bij aan de kans dat mensen de CoronaMelder installeren en vooral ook blijven gebruiken. Het maakt de CoronaMelder simpelweg voor iedereen aantrekkelijker, wat direct de beoogde effectiviteit van CoronaMelder (namelijk het zo snel mogelijk de verspreiding van het virus in de kiem smoren) ten goede komt. Dit in tegenstelling tot een oproep om in quarantaine te gaan; dat maakt de app voor niemand aantrekkelijk en dus minder effectief.

De begeleidingscommissie adviseert om de mogelijkheid tot direct kunnen laten testen bij een waarschuwing in de app, ook zonder klachten, te behouden. In quarantaine gaan en afwachten of er klachten ontstaan, is géén werkbaar perspectief en zal de uptake en het duurzaam gebruik van CoronaMelder schaden. Immers, ook zonder CoronaMelder geldt dat wanneer je symptomen hebt je moet laten testen. Daar komt bij dat in de praktijk blijkt dat quarantaine-adviezen niet goed worden opgevolgd. Daarmee zal de invoering van CoronaMelder zonder het handelingsperspectief van direct kunnen laten testen in geval van een app-waarschuwing, de app feitelijk overbodig kunnen maken. Indien de testcapaciteit en –organisatie nog niet voldoende is opgeschaald om dit handelingsperspectief te garanderen, adviseert de begeleidingscommissie CoronaMelder nog niet in te voeren en te wachten met invoering totdat dit wel het geval is.

Advies 12: Gevaar digitale ontwrichting en desinformatie Covid-19 vaccinatie

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19
11 oktober 2020

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit. Naar aanleiding van de berichtgeving rondom uw brief van 23 september 2020 aan de Tweede Kamer over de vaccinatiestrategie Covid-19 brengt de BC hierbij een advies uit.¹⁶ Lering trekkend uit berichtgeving rond de lancering van de CoronaMelder app, pleit de begeleidingscommissie voor een *vroegtijdige* afstemming en lancering van communicatie rondom Covid-19 vaccin(s). De reden hiervoor is de toegenomen dreiging van desinformatie en digitale ontwrichting.

Start zo snel mogelijk de (online) dialoog over COVID-19 vaccinatie én de strijd tegen desinformatie

In de aanloop naar de uitrol van CoronaMelder is de noodzaak van heldere communicatie uitgebreid aan het licht gekomen. De begeleidingscommissie constateert voorts dat de online discussies over toekomstige Covid-19 vaccins in Nederland feller worden en wereldwijd ook gepaard gaan met actieve desinformatie. Om deze reden adviseert de begeleidingscommissie niet te wachten op het moment dat Covid-19 vaccins inderdaad beschikbaar komen maar start zo snel mogelijk met communiceren – zo mogelijk al per direct.

Uit de berichtgeving is de indruk ontstaan dat het ministerie wil wachten met de start van de COVID-19 vaccinatie-voorlichtingscampagne tot kort vóór het op grote schaal beschikbaar komen van een vaccin. Gelet op de toename in desinformatie rondom zowel Covid-19 als Covid-19 vaccins, adviseert de begeleidingscommissie om de voorlichtingscampagne zo snel mogelijk te starten. Dit om te voorkomen dat er dit najaar al een gevaarlijke perceptie c.q. informatiekloof is ontstaan. De begeleidingscommissie adviseert een spoedige start op twee aspecten: enerzijds desinformatie *ontkrachten* en anderzijds *communiceren* over vaccinatie(s) tegen Covid-19. Dit zijn twee afzonderlijke strategieën, beide van groot belang.

De begeleidingscommissie benadrukt dat dit advies niet tot strekking heeft om afwijkende meningen dan wel kritische geluiden de mond te snoeren. Integendeel, de begeleidingscommissie adviseert om een respectvolle dialoog aan te gaan met Nederlandse critici en om online desinformatie te beantwoorden met objectiveerbare feiten en kennis.

Debunking van desinformatie

Zowel op internationaal¹⁷ ¹⁸ en nationaal¹⁹ niveau neemt desinformatie m.b.t. Covid-19 en vaccins toe. Digitale ontwrichting is een feit.

Door middel van bots, al dan niet door kwaadwillenden geprogrammeerd, kunnen berichten/tweets plotseling een adembenemend bereik krijgen. Daarom is het zaak om er *snel* bij te zijn. De ervaringen in o.a. Estland en Litouwen²⁰ leren dat het zinvol is om (Covid-19 en vaccin) desinformatie zo snel mogelijk te ontkrachten met feiten. In Litouwen gebeurt dit steeds binnen 24 uur. De

¹⁶ Kamerstukken II 2020/21, 25295, nr. 565.

¹⁷ <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/immunizing-the-public-against-misinformation>

¹⁸ https://ec.europa.eu/netherlands/news/coronavirus-eu-voert-strijd-tegen-desinformatie-op_nl

¹⁹ <https://nos.nl/artikel/2344875-zeker-vijftig-accounts-verspreidden-nepnieuws-over-corona-in-nederland.html>

²⁰ <https://en.delfi.lt/politics/debunk-eu-latvia-had-the-widest-spread-of-covid-19-related-disinformation-in-may.d?id=84505739>

begeleidingscommissie adviseert om zo snel mogelijk tijd en menskracht vrij te maken om een systeem in te richten dat direct proactief desinformatie ontkracht. Tevens adviseert de begeleidingscommissie om aan het desinformatie expert-panel naast bedrijven en academici ook personen toe te voegen met praktische ervaring rondom digitale ontwracting.

Stem campagne af met experts, beoogde uitvoerders én doelgroepen

De begeleidingscommissie ziet dat het ministerie van VWS is begonnen met de voorbereiding van een vaccinatie-voorlichtingscampagne en juicht dit toe. Het zal echter tijd en goede voorbereiding vergen omdat de groep personen die zich tegen vaccinatie verzetten buitengewoon divers is. De ervaringen met de CoronaMelder leren dat het zinvol is om *samen* met beoogde uitvoerders, doelgroepen én experts de boodschappen te diversifiëren. Betrek een zo vroeg mogelijk stadium de beoogde uitvoerders (de instanties die straks worden verzocht om mensen te vaccineren) bij het opstellen van o.a. concept-plannen, -tijdpaden, toevoer van vaccins, en potentiële Q&A's. De ervaringen leren ook dat het bij sommige doelgroepen het zinvoller is via tijdig en goed geïnformeerde huisartsen te communiceren, dan via online-communicatie. Nadat is besloten welke doelgroepen als eerste worden gevaccineerd is het zaak om hierover zorgvuldig, eenduidig en onderbouwd te communiceren, ook naar die doelgroepen zelf.

Online dialoog op Instagram, YouTube, en andere sociale media

Het is van belang om niet alleen feiten en onderbouwingen te zenden maar tijd en menskracht te investeren in (online) dialogen, *gesprekken* met personen die twijfelen of bang zijn voor een COVID-19 vaccin.

De begeleidingscommissie benadrukt dat een (online) *dialoog* een fundamenteel ander proces is dan het betrekken van een aantal opiniemakers, 'influencers' of ambassadeurs. Het aangaan van dergelijke gesprekken noopt tot een structurele en langdurige inzet van professionele menskracht. Hierbij is het van belang dat de dialoog vooral ook plaatsvindt in fora waar de overheid (vooralsnog) niet over Covid-19 vaccins communiceert, zoals Instagram, Pinterest, YouTube, Reddit, TikTok en Snapchat.

Digitaal 'vaccinatiebewijs'?

De begeleidingscommissie vraagt zich af of er wordt gedacht aan een elektronisch 'vaccinatiebewijs', als digitale variant van het bestaande zogenoemde gele boekje. De commissie ziet enerzijds de behoefte bij burgers ontstaan om gemakkelijk digitaal aan te kunnen tonen gevaccineerd te zijn, maar ziet anderzijds hieromheen een gevoelige sociale dynamiek ontstaan m.b.t. toelating en uitsluiting. Dit is niet iets om op zijn beloop te laten. Enerzijds gaat het om technische realisatie van een dergelijk digitaal vaccinatiebewijs en anderzijds om regulering van het gebruik ervan.

Advies 13: Regie op Covid-testen en –testuitslagen

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19
27 oktober 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister adviseert over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

De Begeleidingscommissie heeft in eerdere adviezen benadrukt dat bij een notificatie in de CoronaMelder direct een uitnodiging zou moeten worden gevoegd om te worden getest, ongeacht de aanwezigheid van klachten. Dit advies is omarmd, maar kon niet worden opgevolgd door de beperkte testcapaciteit. De Begeleidingscommissie verwelkomt dan ook de gecombineerde test-inzet, de combinatie van commerciële testen en de uitrol van XL teststraten, als ook de komst van zelftesten. Deze brengen nieuwe kansen en uitdagingen met zich mee.

Dit advies richt zich op het belang van (1) het houden van regie op de testcapaciteit, (2) het versnellen van de verwerking van positieve testuitslagen en (3) het registreren van snel- en zelftest uitslagen en het volgen van de verspreiding van het virus. Bij alle drie de belangen kan de ICT een belangrijke rol spelen, zowel aan de voor- als aan de achterkant van het proces. Daartoe dient gewerkt te worden aan beleidsplannen over en aanvullingen in de bestaande ‘COVID-19 ICT-infrastructuur’. De overheid dient regie te houden op deze infrastructuur, alsmede de benodigde communicatie en begeleiding te bieden bij het test- en vervolgproces voor burgers.

(1) Regie op testcapaciteit

Dankzij het beschikbaar komen van meer publieke testcapaciteit als ook commerciële testcapaciteit kan worden voorkomen dat cruciale doelgroepen, beroepsgroepen of andere sectoren onnodig lang op een test(resultaat) moeten wachten. Maar het kan ook leiden tot een run op testen door sectoren voor wie het testen wellicht wenselijk maar minder noodzakelijk is. Zonder centrale regie worden sneltesten mogelijk verkocht aan de hoogste bidder en dreigen groepen die weldegelijk belang hebben bij de inzet van (commerciële) sneltesten (denk onder meer aan de ouderenzorg of jeugdhulpverlening) buiten de boot te vallen.

De Begeleidingscommissie adviseert om zo spoedig mogelijk een test-verdeel-plan te maken welke groepen of segmenten van de maatschappij als eersten voor welke (type) test het beste in aanmerking komen. Hier kan niet mee gewacht worden totdat bijvoorbeeld de gecombineerde test-inzet uitontwikkeld is. Om dit test-verdeel-plan te laten werken adviseert de Begeleidingscommissie ook om een ICT-instrument te ontwikkelen dat aangeeft welke test door welk segment van de samenleving gebruikt kan worden en dit instrument in te bedden in de bestaande COVID-19 ICT-infrastructuur (waaronder coronatest.nl, coronIT en/of Coronamelder). De infrastructuur van coronatest.nl is een plek waarin burgers nu al test-aanvragen doen en test-resultaten kunnen inzien.

(2) Het versnellen van de verwerking van positieve testuitslagen

Op dit moment moet iemand die via coronatest.nl een positieve uitslag inziet, wachten tot de GGD belt, alvorens via CoronaMelder contacten te kunnen waarschuwen. Hierbij gaat kostbare tijd verloren, tijd waarin deze mogelijk besmette contacten anderen onbewust en ongewild kunnen besmetten.

De commissie adviseert daarom om de gebruikers van de CoronaMelder die een test aanvragen, de gelegenheid te geven hun meldcode al bij het aanvragen van de test door te geven. Het lab kan deze code vervolgens direct bij de GGD activeren als de test positief is, en de burger kan aansluitend de melding doorzetten als de uitslag bekend is. Dit kan aldus worden gerealiseerd door deze meldcode uit CoronaMelder in de coronatest.nl website uit te vragen.

(3) Het registreren van snel- en zelftestuitslagen en het volgen van de verspreiding van het virus

De Begeleidingscommissie verwelkomt de komst van snel-testen en zelf-testen die ook zonder lab-infrastructuur kunnen worden afgenomen. Deze brengen wel een extra uitdaging met zich mee, als het gaat om het zicht houden op het effectief tegengaan van verdere verspreiding van het virus, het zicht houden op het verloop van de epidemie, het waarborgen dat zelf-tests correct worden uitgevoerd waardoor de accuratesse van de test niet in het geding komt, en op het feit dat positieve zelf-test-uitslagen worden geregistreerd.

Indien positief geteste mensen niet bij de GGD bekend zijn, stopt het BCO en kan ook CoronaMelder geen waarschuwingen doorsturen. Wanneer positieve testuitslagen niet doorgegeven worden, zullen de contacten van deze persoon minder of niet goed op de hoogte worden gebracht om de juiste en tijdige maatregelen te kunnen nemen om verdere verspreiding te voorkomen. Een adequate registratie is essentieel om het verloop van de epidemie goed te kunnen volgen, om de juiste aanvullende beleidsmaatregelen te nemen en om reeds genomen maatregelen goed te kunnen evalueren. Zo is het bijvoorbeeld van belang dat er zicht komt op de verhouding tussen notificaties van de CoronaMelder en het aantal positief-getesten, om daarmee inzicht te krijgen op de effectiviteit en proportionaliteit van het gebruik van CoronaMelder.

De commissie adviseert om niet alleen het verdelen van testen (voorkant), maar ook het registreren van alle testuitslagen, ook die van zelftesten (achterkant), mee te nemen in de bestaande COVID-19 ICT infrastructuur (coronatest.nl, coronIT en CoronaMelder). De commissie adviseert specifiek om een oplossing te maken waarbij, bijvoorbeeld, burgers video-ondersteuning kunnen krijgen voor het (correct) afnemen van een zelftest, en voor het registreren van een eventueel positief testresultaat. Tevens adviseert de commissie om te onderzoeken of een door de burger gemaakte foto op de telefoon van een gemarkeerde zelf-test (bijv. met bar- of QR-code) als bewijs van een positieve testuitslag kan dienen, om zo het melden en registreren van positieve zelf-testuitslagen te faciliteren.

Advies 14: Arbeidsrechtelijke gevolgen CoronaMelder

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

11 november 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister adviseert over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Dit advies richt zich op het belang om duidelijkheid te geven over de arbeidsrechtelijke gevolgen van het volgen van overheidsadviezen om in quarantaine te gaan en/of om een test te ondergaan. De CoronaMelder geeft immers een dergelijk advies, en de arbeidsrechtelijke gevolgen daarvan zijn direct van invloed op het (draagvlak voor het) gebruik van deze app.

Quarantaine

Bij het tegengaan van de verspreiding van Covid-19 zet het kabinet verschillende maatregelen in. Geïnfecteerde personen zoveel mogelijk op afstand van anderen houden is daarbij een belangrijk uitgangspunt. In bijzondere situaties biedt de wet Publieke Gezondheid hiertoe mogelijkheden, en kan iemand worden verplicht in quarantaine te gaan. In het beleid is (tot nu toe) veelal beroep op de verantwoordelijkheid van mensen zelf gedaan om verspreiding van het virus te voorkomen. Zo wordt mensen gevraagd om bij een mogelijke besmetting thuis te blijven, als bijvoorbeeld iemand zelf klachten heeft die op een infectie kunnen duiden, of nauw in contact met een geïnfecteerd persoon is geweest.

De CoronaMelder app vraagt mensen bij een verhoogd risico op overdracht van het Covid-19 virus om thuis te blijven. Daarmee wordt beoogd een publiek en hoger doel te dienen; namelijk de verspreiding van het virus te beperken. Handelen conform het advies uit de CoronaMelder app heeft echter ook direct gevolgen voor de werksituatie. Niet alle werk kan immers vanuit huis gedaan worden. Het betekent dat werknemers thuis komen te zitten en hun werk geheel of gedeeltelijk niet meer (kunnen) doen.

Wettelijke verankering

De vrijwilligheid van het gebruik van de CoronaMelder was, terecht, een belangrijk punt bij de totstandkoming van de wet die aan de app ten grondslag ligt. Bij nader inzien blijkt de huidige tekst niet sluitend te zijn, immers in de wet is slechts een verbod opgenomen om te verplichten de app *wel* te gebruiken, niet een verbod om te verplichten de app *niet* te gebruiken. Beter zou het zijn indien de vrijwilligheid van het gebruik van de app, zowel om de app niet als om de app wel te gebruiken, scherper in de wet verankerd zou zijn. Nu bestaat het risico dat in een situatie waar mensen niet thuis, maar alleen op de werkvloer kunnen werken, een verplichting wordt opgelegd om de app *niet* te gebruiken. Een werkgever zou op die manier kunnen proberen te voorkomen dat gebrek aan arbeidscapaciteit ontstaat vanwege (mogelijk herhaaldelijke) meldingen uit de CoronaMelder en daaropvolgende quarantaine.

Arbeidsverhoudingen

Van de werknemer wordt verwacht in het kader van het maatschappelijk belang maatschappelijk verantwoorde keuzes te maken. Dit is natuurlijk ook een belang van de werkgever. Die is immers verplicht om zorg te dragen voor een veilige werkplek. De CoronaMelder is vanuit dat perspectief ook een instrument in het belang van zowel de werknemer als de werkgever. De werkgever mag,

zoals opgemerkt, op grond van de wet gebruik van de app echter niet verplicht stellen en zou naar de mening van de commissie het gebruik dus ook niet mogen verbieden. Het ligt daarmee meer op de weg van de minister om, zo mogelijk samen met de ambtsgenoten bij SZW en EZ, en werkgevers- cq werknemersorganisaties, goede voorlichting over de toegevoegde waarde van de app bij werkgevers onder de aandacht te brengen.

Het tegengaan van verspreiding van het virus kan alleen met een gezamenlijke inzet van burgers, onder wie werknemers en werkgevers. Als de overheid adviseert om thuis te blijven vanuit een publiek belang, zullen beiden daarin een verantwoordelijkheid dragen. Dat neemt niet weg dat daarmee veel vragen onbeantwoord blijven, bijvoorbeeld:

- Is de werkgever in een dergelijke situatie verplicht tot loondoorbetaling?
- Welke rol speelt een advies van de overheid bij het besluit van de werknemer om thuis te blijven, en wie keurt dat besluit goed?
- Hoe kan de werkgever nagaan of de werknemer daadwerkelijk een overheidsadvies volgt, en dat er geen misbruik van wordt gemaakt? Waarborgen, zoals bij ziektecontrole door een bedrijfsarts en het UWV, zijn daarvoor van belang.
- Hoe wordt voorkomen dat een werkgever zelf besmettingen probeert op te sporen? Deze zou bijvoorbeeld telefoons met de app op kantoor kunnen leggen om zo zelf een notificatie te ontvangen als een van de medewerkers positief getest blijkt te zijn.
- Wat betekent het als de werkzaamheden zodanig belangrijk zijn, dat deze niet zomaar gestaakt kunnen worden? Denk aan een PGB-houder, die de zorgverlener moet missen vanwege het advies en bij loondoorbetaling geen geld meer heeft om een alternatieve hulpverlener in te huren. De PGB-houder kan daardoor noodzakelijke zorg moeten missen.
- Hoe wordt voorkomen dat werkgevers vanuit het bedrijfsbelang druk zetten op bijzondere arbeidsverhoudingen? De flexibele inzet van ZZP-ers, payrollers en statushouders helpt om ondernemingen te kunnen starten, maar kan in deze situatie de ingehuurde krachten onder druk zetten om toch te komen werken om verlies van hun werk en inkomsten te voorkomen.

Gevolgen van onduidelijkheid

De spanningen die in de arbeidsrelatie kunnen ontstaan zouden tot gevolg kunnen hebben dat mensen (werknemers) de adviezen van de overheid dan toch maar niet volgen. Dat is gemakkelijker als je de adviezen ook niet direct zelf krijgt, bijvoorbeeld door een (anonieme) overheids-app als de CoronaMelder. Door de app simpelweg niet te gebruiken, kun je eenvoudigweg voorkomen dat de app adviseert om thuis te blijven. Op die manier kun je dergelijke spanningen vermijden. Verschillende werkgevers en werkgeversorganisaties hebben de afgelopen tijd al aangegeven dat zij menen dat de app in hun bedrijf of omgeving beter niet gebruikt zou kunnen worden. Dat ondermijnt natuurlijkernstig de effectiviteit van het middel, waarmee juist beoogd wordt om infecties tegen te gaan door alleen de geïnfecteerde personen te isoleren.

Onduidelijkheid over de gevolgen kunnen bijdragen aan het maken van verkeerde keuzes en aan het ondermijnen van het draagvlak voor de maatregelen en gebruik van middelen om Covid-19 te bestrijden. Draagvlak voor zowel de maatregelen tegen Covid-19 als de middelen die daarbij worden ingezet, inclusief de CoronaMelder, is essentieel in de bestrijding van het virus. Het bieden van duidelijkheid over de gevolgen van dat gebruik zal daarbij op de ontvanger afgestemd moeten zijn. Niet iedereen zal in staat zijn om wet- en regelgeving te lezen en te beoordelen in hoeverre die van toepassing is op zijn eigen situatie, de overheid dient werkgevers en werknemers op een voor hen toegankelijke manier daarover te informeren.

De commissie adviseert de minister van VWS daarom het volgende:

- (A) Geef goede voorlichting over de mogelijke arbeidsrechtelijke gevolgen van (het volgen van) de overheidsadviezen;**

Door goede informatie te verschaffen wordt het maken van de juiste keuze ondersteund, en het belang van het blijven volgen van de adviezen onderstreept. Deze voorlichting kan daarbij worden gekoppeld aan de hulpvragen zoals deze in de CoronaMelder zijn te vinden, zodat (flexibele) werknemers bij een melding direct weten waar ze aan toe zijn – en in gesprekken met de werkgever daarop terug kunnen vallen.

- (B) Onderzoek of voor bijzondere situaties aanvullende wet- of regelgeving of beleid nodig is;**

Verduidelijk dat de vrijwilligheid van het gebruik van de app ook vrijwilligheid betekent om dit gebruik wél te mogen, en pas dit, indien nodig, aan in de huidige wet- en regelgeving.

Het is denkbaar dat de huidige wet- en regelgeving geen antwoord geeft op alle situaties die zich nu voordoen. Een voorbeeld daarvan kan de PGB-houder zijn die zorg moet missen bij loondoorbetaling aan een hulpverlener die in quarantaine gaat, na een notificatie van de CoronaMelder. Een ander voorbeeld zijn flexwerkers, die financieel of door de werkgever onder druk komen te staan om toch te gaan werken. Maar ook werkgevers kunnen druk ervaren van het belang van continuïteit van de onderneming en de financiële risico's van loondoorbetaling zonder dat daarvoor gewerkt wordt. Daar waar huidige wet- en regelgeving en/of beleid tekortschiet, is duidelijkheid nodig om het gewenste gedrag te ondersteunen en tot een redelijke verdeling van de gevolgen daarvan te komen.

Uiteraard ligt deze problematiek niet alleen op het pad van de minister van VWS. Wij roepen de minister van VWS op om dit bij zijn ambtsgenoten van SZW en EZ, en zo nodig andere collega's in de ministerraad, onder de aandacht te brengen.

- (C) Draag zorg voor een optimaal testmoment met een zo snel mogelijke uitslag zodat de quarantaineduur zo kort mogelijk is.**

Dit advies onderstreept het belang dat de periode dat mensen thuis moeten blijven na een notificatie zo kort mogelijk moet zijn en het belang om zo snel mogelijk vast te stellen of iemand ook daadwerkelijk geïnfecteerd is, en daarom thuis moet blijven. Het bij app-notificeerden direct aanbieden van een test (op de optimale tijdstippen), ongeacht aanwezigheid van symptomen, en een snelle uitslag ondervangt dit, en biedt daarom alle betrokkenen niet alleen meer duidelijkheid maar ook een beter perspectief: alleen wie besmet blijkt, blijft daarna thuis.

Advies 15: Aanpassing parameterinstellingen CoronaMelder

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

19 Januari 2020

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Met de intrede van de zogenoemde ‘Britse’ mutatie van het SARS-CoV-2 virus in Nederland, welke voorsnog besmettelijker en sneller overdraagbaar wordt geacht, constateert de Begeleidingscommissie dat het mogelijk gerechtvaardigd is om de parameterinstellingen voor besmettingsrisico inschatting zoals op dit moment gebruikt in CoronaMelder, bij te stellen. Daarnaast moet worden overwogen om, mede vanwege het toetreden van SARS-CoV-2 mutaties met mogelijk andere besmettingsrisico’s, na te gaan of en welk praktijkonderzoek nodig is om te kwantificeren of aangepaste appinstellingen inderdaad bijdragen aan een snellere opsporing van de circulerende SARS-CoV-2 virusvarianten.

Aanpassen of aanscherpen parameterinstellingen besmettingsrisico CoronaMelder en praktijkonderzoek naar de effectiviteit van deze aangepaste instellingen, met het oog op nieuwe (waaronder de ‘Britse’) mutaties van het SARS-CoV-2 virus.

De nieuwe Britse mutatievariant van het SARS-CoV-2 virus lijkt besmettelijker en sneller overdraagbaar van persoon op persoon. Hierdoor is waarschijnlijk een kortere periode van contact of een grotere afstand reeds genoeg om besmet te kunnen raken. Op dit moment krijgen gebruikers van de CoronaMelder een notificatie in de app als zij 15 minuten of langer binnen 1,5m van iemand zijn geweest die besmet bleek en de app ook gedownload heeft. De commissie acht het ook wenselijk na te gaan of, gegeven het ‘privacy-by-design’ beginsel, empirisch onderzocht en gekwantificeerd kan worden of aangepaste instellingen van CoronaMelder daadwerkelijk leiden tot het sneller en/of meer vinden van besmette personen, ten opzichte van de huidige CoronaMelder instellingen. Er zijn verschillende vormen van dergelijk praktijkonderzoek denkbaar; welke vorm het meest geschikt is moet worden uitgezocht. Verder adviseert de commissie na te gaan of kennis en onderzoek van de effectiviteit van verschillende tracing-app instellingen reeds elders, in het buitenland, is opgedaan respectievelijk uitgevoerd.

De commissie adviseert om met het toetreden van nieuwe SARS-CoV-2 mutatievarianten na te gaan of de parameterinstellingen van CoronaMelder bijgesteld (minder stringent) moeten worden. De commissie adviseert tevens na te gaan of en welk aanvullend empirisch onderzoek naar effectiviteit van aangepaste CoronaMelder instellingen gewenst is, en of er in het buitenland reeds data en bewijs van effectiviteit van aangepaste tracing-app instellingen is verworven.

Advies 16: Veiligheid & privacy van Covid-19 test en- vaccinatie data

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

8 februari 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. Deze begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

De Begeleidingscommissie constateert dat Covid-19 leidt tot een exponentiële data-groei, zowel wat betreft de uitslagen van SARS-CoV-2 testen (PCR- en snel-testen), de zeer privacygevoelige contactgegevens verzameld voor het bron- en contactonderzoek (BCO), en de registratie van COVID-19 vaccinaties. Begin december heeft de commissie de GGD'en rechtstreeks geadviseerd met betrekking tot betere afscherming van geregistreerde SARS-CoV-2 testresultaten in de huidige registratiesystemen voor GGD medewerkers. Onderstaand advies is hierop een aanvulling en thans ook gericht aan de minister: **de commissie adviseert een *sense of urgency* te creëren en een cultuuromslag te bewerkstelligen. Expliciet adviseert de commissie een veiligheid- en privacy-inventarisatie bij alle huidige en nieuwe SARS-CoV-2 en Covid-19 gerelateerde data-knooppunten/registratiesystemen, en een verhoging van het veiligheid & privacy bewustzijn zowel bij verantwoordelijke beheerders van deze data-knooppunten/registratiesystemen als bij degenen die toegang tot deze data hebben. Daarnaast adviseert de commissie een publieke campagne op te starten die de huidige problemen en oplossingen beschrijft, en zodra deze datasystemen daadwerkelijk weer privacy-proof zijn dit kenbaar te maken opdat het vertrouwen van de Nederlandse burger kan worden (her)wonnen.** De commissie is zich er terdege van bewust dat de genoemde data-registratiesystemen thans niet direct onder de formele verwerkingsverantwoordelijkheid van VWS vallen. Echter, VWS fungeert wel als opdrachtgever en/of financier en heeft een verantwoordelijkheid voor het gehele coronabeleid, waarvan goede data-security en -privacy een kritische randvoorwaarde is. Gezien het urgente belang adviseert de commissie VWS om alles te doen om snel de data-security en -privacy in deze data-knooppunten/registratiesystemen te verhogen zodat ze weerbaar zijn voor hoge dreigingsniveaus. In het uiterste geval zou wat betreft het databeheer in de GGD koepel, zelfs overwogen moeten worden VWS (tijdelijk) eindverantwoordelijk te maken middels te initiëren noodwetgeving.

(1) Een cultuur van SARS-2-CoV en Covid-19 gerelateerde data-minimalisatie, -privacy en -veiligheid.

De Begeleidingscommissie pleit actief voor data-minimalisatie en privacy-by-default in de strijd tegen Covid-19²¹. Dit is een rode draad geweest bij de ontwikkeling van CoronaMelder en de commissie benadrukt dat deze principes ook op bestaande data-knooppunten/registratiesystemen en andere digitale innovaties t.b.v. de bestrijding van Covid-19 uitgedragen moeten worden.

De begeleidingscommissie heeft op 3 december met de GGD overlegd over de afscherming van NAW gegevens van SARS-CoV-2 geteste personen. Op 9 december mondde dit uit in een praktisch advies rechtstreeks aan de GGD²². De kernpunten waren: NAW gegevens van geteste personen uitsluitend toegankelijk maken voor de dossierhouder, additionele beveiliging van HPZone (die door Covid-19 meer dan exponentieel is gegroeid) en brede veiligheidsscans alsook training gericht op afscherming

²¹ o.a. Advies 1: Programma van Eisen CoronaMelder

²² Advies afscherming NAW gegevens geteste Nederlanders (TechTegenCorona).

van Covid-19 gerelateerde gegevens. Hierbij is ook een aanbod gedaan om menskracht en expertise beschikbaar te stellen ten behoeve van het concretiseren van verbeterde data afscherming.

De commissie is zich bewust van de complexe bestuurlijke inbedding van en verantwoordelijkheden over de GGD'en, maar beoogt nu een *sense of urgency* te creëren op dit thema. Versnippering van verantwoordelijkheid voor de diverse data-knooppunten en -registratiesystemen kan het voeren van de noodzakelijke strakke regie belemmeren. De commissie adviseert de minister om de regie te nemen en in het uiterste geval te overwegen om, in ieder geval tijdelijk, de verantwoordelijkheid wat betreft de privacy en veiligheid van deze COVID-19 gerelateerde test- en vaccinatieregistratiesystemen en dataknooppunten centraal te beleggen op het niveau van het ministerie van VWS. De commissie realiseert zich dat daarvoor een wettelijke basis gecreëerd zal moeten worden in een noodwet. In aanvulling daarop is essentieel dat een veiligheid & privacy cultuur wordt bevorderd bij de beheerders van COVID-19 data-knooppunten/registratiesystemen bij allen die toegang hebben tot dergelijke data. Onderdeel van die cultuur is bereidheid tot het bieden van transparantie en aanvaarden van hulp van deskundigen.

Tijdens deze Covid-19 pandemie zijn en zullen er vele data-knooppunten/registratiesystemen in Nederland ontstaan, o.a. bij de GGD'en en het RIVM. Belangrijk hierbij is ook de wettelijke bewaartermijn van deze data. Artsen hebben vanuit de Wet publieke gezondheid (Wpg) een meldplicht aan de GGD, waar een bewaartermijn van zes jaar geldt. De commissie adviseert te overwegen of, wat betreft CoronIT, HPZone en het BCO Portaal, de verwerkingsverantwoordelijke iedere dag alle gegevens ouder dan drie weken kan verwijderen uit de systemen waartoe GGD-medewerkers toegang hebben voor het inplannen van testen en het BCO. Deze data zou in de visie van de commissie vervolgens in gepseudonimiseerde vorm opgeslagen kunnen worden in data-warehouses, waarna nadere analyses ten behoeve van de volksgezondheid kunnen worden uitgevoerd. Alleen een selecte groep daartoe geautoriseerde personen dient dan voor dergelijke analysedoeleinden toegang tot die gegevens te krijgen. Voor zowel de datawarehouses als voor de operationele systemen die toegankelijk moeten zijn voor GGD-medewerkers, geldt dat deze conform de AVG streng beveiligd moeten zijn.

Op dit moment worden zowel de positieve als negatieve SARS-CoV-2 testuitslagen geregistreerd en bewaard. Voor duiding en wetenschappelijk onderzoek is dit van cruciaal belang, maar de blijvende koppeling van al deze negatieve uitslagen aan tot individuen herleidbare data is nog niet goed onderbouwd, waarbij het nog onduidelijk is welke bewaartermijn aangehouden wordt of moet worden: 6 jaar conform de Wet publieke gezondheid of 20 jaar conform de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst. De commissie adviseert dat hier een zorgvuldig, goed onderbouwd besluit over wordt genomen en adviseert de minister om ook op dit punt de regie te nemen.

De minister heeft terecht forse financiële middelen vrijgemaakt voor het bron- en contactonderzoek en de Covid-19 vaccinatie. De commissie pleit om expliciet veilig- en privacy vriendelijk databeheer te koppelen aan deze opdrachten, met als resultaat een slagvaardige pandemiebestrijding met een culturomslag naar data-minimalisatie, privacy en veiligheid.

(2) Audits op nieuwe SARS-CoV-2 en COVID-19 gerelateerde data-knooppunten/registratiesystemen.

Wij bevelen de minister aan om de verantwoordelijke organisaties op te dragen de komende drie weken externe security, alsook organisatie audits te laten uitvoeren bij de grootste data-knooppunten/registratiesystemen, zoals bijvoorbeeld CoronIT, HPzone, HPzone Lite, Osiris, CIMS, Lareb, het in aanbouw zijnde nieuwe BCO Portaal, alsook bij commerciële SARS-CoV-2 testbedrijven welke met de (semi-) overheid samenwerken, met als doel:

- de data-vergaring en de dataopslag in kaart te brengen en waar mogelijk pseudonimisering toe te passen en data-warehouses op te zetten (zie ook boven).
- de veiligheid en privacy van de systemen alsook de onderlinge verbindingen door te lichten. Naar mening van de commissie dienen deze data-knooppunten/registratiesystemen tot op het hoogst mogelijke niveau beveiligd te zijn. Hierbij is het van belang om te analyseren in hoeverre de toegang van medewerkers tot data geminimaliseerd wordt. Ook is het van belang dat medewerkers niet via een omweg toegang krijgen tot gegevens die niet noodzakelijk zijn. Daar waar toegang nodig is, er expliciet gelogd en gecontroleerd wordt, en waar nodig verbeteringen worden aangebracht. Gestreefd moet worden naar systemen die weerbaar zijn voor hoge dreigingsniveaus.

De commissie vraagt hierbij nadrukkelijk aandacht voor CIMS. Dit wordt de facto een database met bijna de omvang van de gehele Nederlandse bevolking. Het is niet alleen van groot belang om continu te streven naar data-minimalisatie, privacy en beveiliging, het is tevens cruciaal dat burgers worden geïnformeerd wát er met hun data in CIMS gebeurt en/of data wordt gedeeld - en zo ja met wie.

De commissie is van mening dat het essentieel is dat de resultaten van audits niet alleen voor de opdracht-gevende partij (de verwerkingsverantwoordelijke) beschikbaar komen, maar ook voor VWS. Een voorstel kan zijn om de opdracht tot deze audits alsook de financiering vanuit het ministerie te geven en op te zetten, uiteraard met volledige instemming hiervoor van de systeemeigenaar.

(3) Herstel van vertrouwen.

De commissie vreest dat het recente datalek bij de GGD systemen kan leiden tot een afname in test- en wellicht zelfs vaccinatiebereidheid. De exacte omvang van het datalek noch de afname in het vertrouwen kunnen op dit moment niet concreet worden vastgesteld. Recente data lijken aan te tonen dat het aantal afgenomen testen na de bekendwording van het datalek daalt, maar dit is uiteraard moeilijk causaal te relateren aan elkaar. Het effect kan echter snel ongewenste vormen aannemen. Om deze reden adviseert de commissie aan de minister het volgende:

- informeer middels een grootschalige campagne het publiek over de risico's van identiteitsdiefstal. Geef voorbeelden wat er mis kan gaan en geef tips waar op te letten om fraude sneller op te sporen. Daarnaast moet worden gecommuniceerd en uitgelegd dat alles op alles is gezet de systemen te vernieuwen en veilig te maken, en hoe dat geborgd wordt. Zodra de systemen weer voldoen aan de eisen die men daaraan mag stellen, dient dit alles zo snel en helder mogelijk gecommuniceerd te worden.

De commissie adviseert de minister verder om met grote urgentie de volgende verwachtingen te communiceren aan de GGD koepel (GHOR):

- geef het publiek duidelijkheid en inzicht in de stappen die zijn en worden genomen, inclusief de aanbevolen security audits, de uitkomsten en de acties daarop.
- voldoe aan de plicht conform de AVG om alle personen wiens persoonlijke data gestolen zijn door de datalekken uit HPZone en CoronIT – voor zover dit te achterhalen is – te informeren en hulp te bieden als misbruik gemaakt wordt van de gelekte data.
- voldoe aan de plicht conform de AVG om van degenen die het verzoeken, hun persoonlijke data uit bepaalde systemen te verwijderen.

Advies 17: Toelatingskader voor apps met vaccinatie- en/of testbewijzen

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

9 feb 2021

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Er is grote behoefte om sociale en economische activiteiten weer te kunnen ontplooiën, zowel bij de bevolking als bij ondernemers. Voorlopig is nog lang geen sprake van terugkeer naar de oude situatie, van voor maart 2020. Er zijn verschillende nationale en internationale, als ook publiek en private initiatieven gaande om te komen tot digitale bewijzen van een (recente, negatieve) test of vaccinatie, veelal in de vorm van een app. De bijlage geeft, ter informatie, een momentopname van deze ontwikkelingen. Op dit gebied zal de Nederlandse overheid geen monopolypositie hebben, zoals wel het geval is bij de CoronaMelder app. **De Commissie adviseert de minister dan ook (a) een toelatingskader in te richten voor het grootschalige gebruik van apps voor vaccinatie/testbewijs, en (b) een tijdelijke wettelijke regeling in het leven te roepen die private en publieke partijen onder afgewogen omstandigheden toestaat om burgers te vragen om een vaccinatie- en/of testbewijs, enkel indien die bewijzen geleverd worden via een toegelaten app.** Dit advies betreft een toelatingskader met technische eisen, los van de ethisch/juridische afwegingen bij het gebruik van zulke bewijzen, en los van niet-digitale alternatieven.

De Commissie is op de hoogte van het recente Gezondheidsraad advies en zich ook bewust dat gebruik van (digitale) vaccinatie- en/of testbewijzen maatschappelijk omstreden is: zulke bewijzen kunnen leiden tot oneigenlijke druk op mensen om zich te laten testen en/of vaccineren, om sociale uitsluiting te voorkomen. Bij internationale reizen, bijvoorbeeld, worden dergelijke bewijzen echter steeds gebruikelijker. Er is sprake van snelle (commerciële) ontwikkelingen die leiden tot apps die mensen in staat stellen om zulke vaccinatie/testbewijzen op te slaan, zowel uit publieke of private bronnen, om te kunnen tonen om ergens toegang tot te krijgen. Er bestaat een risico op wildgroei van dergelijke vaccinatie/testbewijs apps, waardoor burgers de weg kwijtraken, niet weten welke digitale middelen wel of niet te vertrouwen zijn, en wanneer die gevraagd mogen worden. Dit vergroot het risico op datalekken en misbruik van gegevens.

Om praktische redenen bestaat er daarom een steeds dringender behoefte aan regulering, ter bescherming van burgers, met name uit kwetsbare groepen. De Gezondheidsraad heeft in haar recente rapport over vaccinatiebewijzen een ethisch/juridisch kader beschreven voor private partijen, voor een eigen belangenafweging. De overheid wordt daarbij opgeroepen om toezicht te houden. Naar verwachting zullen binnen een à twee maanden de eerste apps met vaccinatie/testbewijzen beschikbaar komen. De Commissie sluit zich bij de bevindingen van de Gezondheidsraad aan en vindt dat de rechten en belangen van alle burgers bewaakt moeten worden, zowel ten tijde van een epidemische status als tijdens een endemische status van de pandemie. Het onderhavige advies richt zich op de technische aspecten van het toezicht waar de Gezondheidsraad voor pleit. **De Commissie adviseert een tijdelijke wettelijke regeling voor digitale vaccinatie/testbewijzen, inclusief een toelatingskader.**

Het is gebruikelijk dat een bezoeker van bijvoorbeeld een restaurant of evenement, online een reservering maakt en daarbij bepaalde contactgegevens verschaft die door de ondernemer of organisator gevraagd worden. Verschillende initiatieven sturen er op aan dat de bezoeker daarbij

binnenkort ook een digitaal vaccinatiebewijs verschaft – of mogelijk (ook) een testbewijs²³. Zo'n bewijs is een medisch gegeven, dat bijvoorbeeld bestaat uit de enkele aanduiding: negatieve test, of vaccinatie, tezamen met een datum (en eventueel type) van test of vaccinatie. Het is nu onduidelijk of de organisator een juridische basis heeft voor de verwerking van een dergelijk gezondheidsgegeven. De verwerking van gegevens over gezondheid door niet-bevoegden is immers in principe verboden. Om die reden kan de organisator zich niet beroepen op “gerechtvaardigd belang”. De organisator zou gezondheidsgegevens alleen mogen verwerken met uitdrukkelijke toestemming van het individu. Toestemming moet in vrijheid gegeven kunnen worden, specifiek voor het voor de beoogde verwerking gestelde doel en op basis van duidelijke informatie. Het risico bestaat dat mensen niet goed in staat zijn om de implicaties en het belang van de gegeven informatie te doorgronden en eenvoudig, vanwege de wens om toegelaten te worden, toestemming zullen verlenen. **De commissie adviseert een (tijdelijke) wettelijke regeling om – onder strikte voorwaarden – het verwerkingsverbod op te heffen, de bescherming van persoonsgegevens te waarborgen en om heldere kaders te scheppen.**

De Commissie stelt voor om onderdeel van deze wettelijke regeling te laten zijn, dat de app waarmee de bezoeker het gevraagde vaccinatie/testbewijs levert toegelaten is volgens een nieuw in te richten toelatingskader. De eisen die aan een dergelijke toelating gesteld worden zouden flexibel geformuleerd moeten worden, bijvoorbeeld via een AMvB, om adequate bescherming te kunnen bieden in een veld dat nog volop in ontwikkeling is. **De Commissie adviseert de minister om in eerste instantie algemene eisen te hanteren die aansluiten bij de eisen die bij de CoronaMelder en GGD Contact app gehanteerd zijn: tijdelijke wettelijke basis, open source, decentrale opslag in de app zelf, adequate beveiliging en authenticatie, begrijpelijkheid, inclusiviteit, medische informatie uit erkende bron, gegarandeerde authenticiteit en integriteit van de gegevens, en zonder aanvullende diensten.** Deze eisen staan los van de algemene AVG-eisen, zoals “dataminimalisatie” en “passende technische en organisatorische maatregelen” ter beveiliging.

De Commissie raadt aan dat deze voorgestelde regulering zowel vaccinatie- als testbewijzen omvat, in één kader. Zolang nog niet de gehele bevolking gevaccineerd is moet het niet-gevaccineerde deel testbewijzen kunnen gebruiken in een situatie waar reeds gevaccineerden met een vaccinatiebewijs toegang zouden kunnen krijgen. Ook nadat eenieder die dat wenst gevaccineerd zou kunnen zijn, zullen digitale testbewijzen een nuttige rol kunnen vervullen voor mensen die om een of andere reden niet gevaccineerd zijn (bijvoorbeeld vanwege een contra-indicatie). Ook de Gezondheidsraad schrijft: “Om absolute uitsluiting te voorkomen, zijn alternatieven van belang. Te denken valt aan een recente negatieve testuitslag of vervangende inspanning zoals het dragen van een mondkapje” (p.22)”.

Dit advies richt zich op digitale vaccinatie/testbewijzen. Na vaccinatie wordt nu echter een kaartje uitgereikt dat als papieren bewijs kan gaan functioneren. Tegelijkertijd hebben mensen altijd recht op een afschrift van hun vaccinatiestatus uit hun medisch dossier, op grond van het inzage-recht in de AVG. Op dergelijke papieren “bewijzen” staan typisch veel gevoelige persoonsgegevens, zoals volledige naam, geboortedatum, soort vaccinatie, en mogelijk ook het BSN. Het gebruik van dergelijke kaartjes en afschriften als vaccinatie/testbewijs is daarom onwenselijk vanuit het perspectief van gegevensbescherming, tenzij er een “uitgeklede” papieren versie komt met bijvoorbeeld alleen de vaccinatie/teststatus en een foto. Papier kan nuttig blijven, in een aantal (offline) situaties, maar is fraudegevoelig. Een app met digitaal vaccinatie/testbewijs kan beter voldoen aan vereisten van authenticiteit en van dataminimalisatie door selectief alleen de noodzakelijke gegevens te tonen in een bepaalde situatie. Steeds zal met een passend zekerheidsniveau herkenbaar moeten zijn dat het eigen vaccinatie/testbewijs getoond wordt.

---

²³ Online als er voldoende korte tijd zit tussen reservering en bezoek, of anders offline, ter plekke bij het bezoek zelf.

Bijlage met ontwikkelingen (momentopname, d.d. 9 feb 2021)

- De internationale luchtvaart associatie IATA is bezig met eigen plannen voor een internationaal Covid-19 Passport²⁴. Dit wordt een (mobiele) app waarin kopieën van de paspoortgegevens worden opgeslagen in combinatie met zowel test- als vaccinatiebewijzen. De gegevens worden, naar verluid, versleuteld en alleen in de app opgeslagen, en niet in een centrale database. Release van de app is gepland in het eerste kwartaal van 2021. De IATA bepaalt ook al lang de standaarden voor chips in paspoorten en heeft daarmee een gezaghebbende positie. Landen produceren die paspoorten echter zelf. Met dit Covid-19 Passport wordt de IATA ook leverancier van een middel.

Nu reeds eisen verschillende landen, waaronder Nederland, (papieren) testbewijzen van inkomende luchtvaartpassagiers. Het is te verwachten dat een vaccinatiebewijs binnenkort ook geaccepteerd zal worden, ondanks dat de WHO in januari 2021 landen geadviseerd heeft om vooralsnog géén vaccinatiebewijs te eisen bij internationale reizigers²⁵ omdat nog onvoldoende duidelijk is hoelang personen door een vaccin worden beschermd.

- Een aantal grote Amerikaanse ICT-bedrijven heeft zich verenigd in het *Vaccination Credential Initiative*²⁶, gericht op *interoperable SMART Health Cards*, die ook de vorm van een wallet app aan kunnen nemen. Veel details ontbreken, maar duidelijk is dat dit consortium veel marktmacht heeft.
- Op Europees niveau wordt ook nagedacht over *vaccine passports*, maar tijdens de online top van regeringsleiders op 21 januari zijn besluiten hierover uitgesteld. Er is vooral druk vanuit zuidelijke EU-landen om toerisme voor de zomer weer mogelijk te maken.
- Zweden en Denemarken hebben recent aangegeven een eigen vaccinatie paspoort (met digitaal certificaat) te ontwikkelen²⁷.
- Binnen Nederland is een privaat initiatief gestart om testbewijzen (van private testers) in een app op te slaan om evenementen weer mogelijk te maken²⁸. Hiermee worden op dit moment eerste experimenten uitgevoerd.
- Voor medische kluisjes (“PGO’s = Persoonlijke Gezondheidsomgevingen”) bestaat een MedMij standaard voor uitwisseling van gegevens. Erkende PGO-leveranciers kunnen binnenkort waarschijnlijk test/vaccinatie gegevens ophalen bij GGD en/of RIVM voor opslag in PGO’s van hun klanten. Vervolgens kunnen die gegevens overgezet worden in bepaalde wallet apps om elders getoond te worden.
- Het ministerie van VWS is zelf begonnen met de ontwikkelingen van een derde app, met werknaam CoronaTester, volgens eenzelfde werkwijze als voor de eerdere twee apps (met eigen programmeurs, in samenwerking met Code for NL). Discussie over eisen en implementatie is gaande en online te volgen²⁹. Deze app richt zich enkel op testbewijzen en niet op vaccinatiebewijzen. De aanpak lijkt vooralsnog gericht op het apart oplossen van deelproblemen, zoals offline gebruik.

---

²⁴Zie <https://www.iata.org/en/programs/passenger/travel-pass/> en ook <https://www.iata.org/en/pressroom/pr/2020-12-16-01/>

²⁵ Zie: <https://www.euronews.com/2021/01/15/coronavirus-who-against-vaccine-passports-as-a-condition-for-travel-for-the-time-being>

²⁶Zie: <https://vaccinationcredential.org/>

²⁷Zie bijvoorbeeld: <https://medicalxpress.com/news/2021-02-sweden-denmark-digital-vaccine-passports.html>

²⁸Zie: <https://fieldlabevenementen.nl/digitale-testbewijzen-covid-19-bieden-perspectief-voor-evenementenbranche/>

²⁹Zie: <https://github.com/minvws/nl-covid19-coronatester-app-coordination/blob/main/architecture/Solution%20Architecture%20VTR.md>

Advies 18: Regie van CoronaMelder: Juist nu!

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19
19 Maart 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

De Begeleidingscommissie constateert dat **er met de aanstaande overgang naar een “open samenleving” juist nu een betere regie moet komen op de potentiële rol die CoronaMelder kan hebben om verspreiding van het SARS-CoV-2 virus te verminderen**. Het advies betreft de versterking van de potentiële bijdragende rol van CoronaMelder bij versoepeling van de maatregelen, vanuit het perspectief van ontwerp (bouwteam), communicatie en van het bron- en contactonderzoek (BCO). Het advies baseert zich mede op de resultaten van onderzoek naar het functioneren van CoronaMelder dat onderdeel is van de doorlopende evaluatie als ook de gesprekken die zijn gevoerd met verschillende betrokken partijen mede n.a.v. van deze resultaten (lees: GGD GHOR NL, bouwteam en communicatie VWS).

Hoofdconclusies uit de onderzoeken en gesprekken:

- CoronaMelder heeft meerdere potenties voor de bestrijding van het SARS-CoV-2 virus en dus van COVID-19, echter niet alle mogelijkheden worden tot nu toe benut.
- CoronaMelder gaat juist nu haar meerwaarde krijgen bij versoepeling van de maatregelen, indien de gebruikers ervan opnieuw adequaat voorgelicht worden over het nut, de werking van CoronaMelder en het belang van het opvolgen van de maatregelen (e.g. quarantaine/isolatie; GGD sleutel delen). Het doel moet zijn om misinterpretaties over CoronaMelder weg te nemen, het aantal gebruikers te vergroten en zorg te dragen dat gebruikers niet alleen de app downloaden maar ook (vaker) worden gestimuleerd om de app te blijven gebruiken.
- Het VWS bouwteam wordt te weinig gefaciliteerd om verbeteringen in CoronaMelder door te voeren, met name omdat de prioriteit nu bij BCO Portaal en CoronaCheck ligt. Daarom dient de ontwikkelcapaciteit t.b.v. CoronaMelder uitgebreid te worden.
- CoronaMelder heeft potentie om het BCO direct te ondersteunen en te verbeteren. Echter, de app wordt momenteel nog onvoldoende betrokken in het BCO-proces van de GGD's.
- CoronaMelder bereikt weliswaar velen, maar is niet inclusief. Jongeren, ouderen en lager opgeleiden worden nog onvoldoende bereikt. Aanvullende acties voor deze groepen van de Nederlandse samenleving blijven van essentieel belang.

Op basis hiervan adviseert de commissie de minister het volgende:

(1) Aansporing van de GGD is nodig voor effectievere inrichting van de BCO-werkprocessen, gericht op snellere en eerdere contactopsporing door digitalisering. Daarbij is belangrijk nog meer aandacht te besteden aan het motiveren en instrueren van BCO-medewerkers om CoronaMelder systematisch te betrekken bij het BCO-proces en om hen beter te informeren over het doel en de (meer)waarde van de app.

Uit genoemde onderzoeken en gesprekken blijken BCO-medewerkers onvoldoende voorbereid om vragen en informatie over CoronaMelder te betrekken bij het BCO-proces. Er wordt niet genoeg geacteerd op informatie dat de index een melding heeft gehad in de app. De training lijkt daarbij onvoldoende gericht op doel en gebruik van CoronaMelder, met als gevolg dat BCO-ers onbekend zijn met CoronaMelder, onvoldoende in staat zijn om de index adequaat te begeleiden, en te weinig

gemotiveerd zijn om ook zelf CoronaMelder te gebruiken en het belang ervan uit te dragen. Het is daarom belangrijk dat tijdens het BCO niet alleen verwezen wordt naar CoronaMelder maar dat mensen gestimuleerd worden de app te downloaden en verwezen worden naar hulp en vragen m.b.t. installatie en het gebruik van de CoronaMelder.

Verder vertoont het BCO-proces vertraging door omslachtigheid van werkprocessen. De verwerking van het doorgeven van de GGD sleutel in CoronaMelder vindt te laat plaats, waardoor de potentiële besmettelijke appgebruiker onnodig laat genotificeerd wordt. De commissie adviseert dat het BCO-proces veel sneller kan, indien gebruik gemaakt wordt van digitale oplossingen die de “telefoon en werkbrieff cultuur” vervangen. CoronaMelder moet derhalve eerder, systematischer en uitgebreider bij de werkinstructies betrokken worden dan nu het geval is. Zelfstandig online delen van de sleutel door een index, direct na het krijgen van een positieve uitslag, helpt tevens om meldingen van risicoblootstellingen sneller te verspreiden over nauwe contacten, en maken het BCO in zijn huidige vorm minder uitgebreid. Om dit mogelijk te maken, zou tijdens het aanvragen van een test de GGD sleutel al op coronatest.nl ingevuld kunnen worden: de GGD activeert direct automatisch de sleutels van positieve tests zodat dit niet handmatig gedaan hoeft te worden tijdens het BCO telefoongesprek door de BCO-er.

(2) Faciliteer het bouwteam juist nu bij het “opengaan van de samenleving” om het gebruik en dus de effectiviteit van CoronaMelder te optimaliseren. Geef met name aandacht aan de implementatie van de tweede versie van de GAEN API (die de nauwkeurigheid van meldingen sterk verbetert), de verbetering van de essentiële CoronaMelder functies (melding blootstelling en GGD sleutel doorgeven), en de verwijfsfunctie naar nieuwe apps (GGD contact app, CoronaCheck) en relevante sites (coronamelder.nl; coronatest.nl).

Sommige CoronaMelder gebruikers begrijpen de werking van de app onvoldoende, ervaren problemen met het gebruik ervan, mis interpreteren voorgeschreven handelingen en twijfelen toenemend aan het nut van CoronaMelder. De late tijdstippen (vaak laat in de avond) waarop een melding (reden: BCO werkverdeling) in de app wordt verstuurd en de tekortkomingen in de eerste versie van de GAEN API (de dag met hoogste risico wordt niet altijd gecommuniceerd), zijn daar deels debet aan. De commissie denkt dat dit verholpen kan worden door implementatie van de tweede versie van de API. CoronaMelder kan hierdoor functioneel verbeterd worden (o.a. wat betreft in gebruik name, melding blootstelling, GGD-sleutel delen). Dit om ook de-installatie en een verdere daling van het aantal gedeelde GGD sleutels te voorkomen.

(3) Geef in de fase 2 communicatie rondom CoronaMelder veel meer ruimte om te verversen en te verbeteren. De commissie is van mening dat deze communicatie vooral gericht moet worden op zowel betere adherentie én adoptie. Nadruk moet gelegd worden op de aanstaande versoepeling van de maatregelen en derhalve toename van sociale contacten. Extra aandacht moet ook besteed worden aan het bereiken van lager opgeleiden, jongeren en ouderen.

Verversing en verbetering van communicatie is juist nu van belang, bij versoepeling van de maatregelen en dus toename van sociale contacten. De adoptie (jongeren, twijfelaars en lager opgeleiden) kan verhoogd worden door toekomstige appgebruikers beter te instrueren hoe de app geïnstalleerd en geactiveerd moet worden. Adherentie is te bevorderen door de huidige gebruikers beter te instrueren hoe CoronaMelder werkt. Het handelingsperspectief dat na een melding men zich direct kan laten testen ongeacht of men symptomen of klachten heeft, is onvoldoende ingeburgerd. Dit wordt ook niet gestimuleerd door het BCO en is nog niet adequaat geïncorporeerd in coronatest.nl. Het nut om de GGD-sleutel te delen om anderen te waarschuwen is onderbelicht in de communicatie en daardoor ook grotendeels onbekend bij CoronaMelder gebruikers. Opvolging van isolatiemaatregelen wordt daarnaast gehinderd door onbegrip en onduidelijke informatie. Belangrijk is om na te gaan hoe de app vereenvoudigd kan worden door aanvullend te testen met een diversiteit aan eindgebruikers (bv. minder digitaal vaardigen, mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden, etc.).

CoronaMelder is na de lancering onvoldoende gepositioneerd in de samenleving en bekrachtigd als belangrijk onderdeel van het pakket aan maatregelen voor de aanpak van de pandemie. De communicatie vraagt juist nu om een ander perspectief: van solidariteit naar resilience (bv. CoronaMelder helpt mij; Wat levert het op als ik CoronaMelder gebruik). In de huidige communicatie mist vooralsnog een narratief dat de app van belang is voor het veilig open laten gaan van de samenleving. CoronaMelder wordt door gebruikers als een passieve app ervaren, een postbus51-achtig instrument. Er is behoefte aan een motiverende uitleg om gebruikers meer betrokken te houden, waarbij CoronaMelder door iedereen uitgedragen wordt als een positieve maatregel, op weg naar versoepeling.

(4) Aansturing op coördinatie in informatievoorziening (Coronamelder.nl, coronatest.nl en rijksoverheidsinformatie) is nodig voor een beter begrip van de werking van CoronaMelder, en zodoende toe te zien op de daadwerkelijke toegankelijkheid van informatievoorziening voor iedereen, inclusief laaggeletterden (B1 niveau) en mensen met beperkte digitale vaardigheden. CoronaMelder (en de andere nog te implementeren apps) dienen voor iedereen toegankelijk te zijn, ook voor laag geletterden en mensen met beperkte digitale vaardigheden. Hoewel B1 testen zijn uitgevoerd, blijkt voor gebruikers op dit niveau de informatie alsnog problemen op te leveren en zijn handelingen onduidelijk. Het testtraject dient door experts op gebied van laaggeletterdheid en technologie uitgevoerd te worden, en standaard te zijn bij elke app die VWS of de GGD lanceert.

Er is verder overleg tussen de communicatieafdelingen van VWS, GGD GHOR NL, en het NKC nodig ter voorkoming van tegenstrijdigheid in informatie. CoronaMelder.nl en Coronatest.nl kunnen zo ook beter op elkaar afgestemd worden, om de samenhang tussen diverse apps (GGD Contact app, CoronaCheck, CoronaMelder) te versterken. CoronaMelder dreigt bij de lancering van deze nieuwe apps naar de achtergrond te verschuiven, terwijl deze juist haar waarde zal hebben bij het opengaan van de samenleving.

Als laatste merkt de commissie merkt op – mede n.a.v. het bovengenoemde onderzoek onder eindgebruikers - dat de keuze om te werken met meerdere afzonderlijke apps (CoronaMelder, CoronaCheck, GGD Contact) een nadelig effect kan hebben op adoptie van CoronaMelder, als gevolg van fragmentatie. In bijvoorbeeld Duitsland, combineert de notificatieapp meerdere functies (het equivalent van CoronaMelder, GGD Contact, coronatest.nl en mogelijk in de toekomst test- en vaccinatiebewijzen).³⁰ De beschikbaarheid van meerder functies zou optioneel kunnen worden aangeboden (geactiveerd) in de CoronaMelder app.

---

³⁰ Een consolidatie-strategie maakt het ook gemakkelijker om toekomstige app functies (bijvoorbeeld online reserveringen met vaccinatiestatus) toe te voegen via een update, in plaats via een nieuwe app met een aparte communicatiestrategie en infrastructuur. Daarnaast zal een gecombineerde app waarschijnlijk actiever worden geraadpleegd dan CoronaMelder nu.

Advies 19: Europees vaccinatie- en testpaspoort

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

26 April 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

De Begeleidingscommissie heeft in eerdere adviezen aanbevelingen geformuleerd voor vaccinatiebewijzen. De Europese Commissie heeft aangegeven op korte termijn een certificaat³¹ uit te reiken waarin de volgende gegevens zijn opgenomen: (1) vaccinatie en/of (2) recent Covid-19 testresultaat en/of (3) een status dat iemand van Covid-19 genezen is. Het doel is om de Digital Green Certificate in de zomer van 2021 te lanceren. De Begeleidingscommissie adviseert om met spoed afspraken te maken over data-minimalisatie, de beveiliging van internationale uitwisselingen, en hier ook standaarden voor digitale toegankelijkheid in mee te nemen. Daarnaast raadt zij de hiërarchie in het gebruik van bronnen voor een dergelijk bewijs – bij de huidige stand van kennis en wetenschap - af. Men zou zich in dit stadium moeten beperken tot alleen vaccinatie- en testbewijzen.

(1) Nederlandse online dossiers op orde én continu geactualiseerd

De Digital Green Certificate³² beoogt verschillende soorten gegevens beschikbaar te stellen aan burgers, variërend van een test- of vaccinatiebewijs tot een verklaring dat een persoon genezen is van Covid-19, om aldus hun “veilige” status binnen Europa aan te kunnen tonen. Dit veronderstelt dat de lidstaten, inclusief Nederland, hun digitaal register op orde hebben om op basis daarvan Green Certificates uit te kunnen geven. Bovenstaand systeem kan alleen goed functioneren als gegevens *continu* worden geactualiseerd, wat betreft vaccineren en testen, en uiteraard wat betreft eerder doorgemaakte SARS-CoV-2 infectie. De vraag is echter hoe en waar deze drie verschillende type gegevens in Nederland beschikbaar zijn en verwerkt zouden kunnen gaan worden. Het ligt voor de hand dat het RIVM daarbij een centrale rol zal spelen.

(2) Toestemmingen

Op dit moment wordt bij vaccinatie gevraagd of betrokkenen toestemming geven voor overdracht van hun vaccinatiegegevens aan het RIVM ten behoeve van onderzoek. Als deze vaccinatiegegevens bij het RIVM ook de basis gaan vormen voor Green Certificates, is het vereist dat betrokkenen hiervoor ook apart toestemming zal worden gevraagd. Dit houdt in dat een toestemming voor verstrekking aan het RIVM voor het doel van een certificaat apart van een toestemming voor verstrekking aan het RIVM voor het doel van onderzoek wordt gegeven. Er mag voorts geen afhankelijkheid tussen beide toestemmingen ontstaan. Dat wil zeggen dat een betrokkene volledig vrij dient te zijn om geen toestemming te verlenen voor onderzoek, en intussen wel in aanmerking komt voor een certificaat. Uiteraard dient voor iedere verdere verwerking door het RIVM voor een ander doel opnieuw toestemming gevraagd te worden. Bovendien kan toestemming te allen tijde worden ingetrokken. De begeleidingscommissie adviseert de minister daarnaast om het publiek concreet en helder duidelijkheid te geven over de gegevensverwerkingen die in Nederland nodig zijn

---

³¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_1181

³² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_1187

ten behoeve van het beoogde Green Certificate.

(3) Data-minimalisatie en beveiliging

Tegelijkertijd adviseert de commissie om extra aandacht te schenken aan data-minimalisatie en beveiliging van gegevens van Nederlandse burgers. De commissie is van mening dat de uiteindelijke technische oplossing in staat moet zijn om te verbergen welke onderliggende bron gebruikt is om een 'groene vink' weer te geven in de Green Pass. Vaccinatie- en negatieve testbewijzen (van beperkte geldigheidsduur) moeten daarbij als gelijkwaardig beschouwd worden. Wat aan een groene vink ten grondslag ligt hoeft een controleur niet te zien.

De informatie verstrekt vanuit het Europese eHealth Netwerk over de Digital Green Pass lijkt te tonen dat met het gebruik van deze Digital Green Pass een persoon genoodzaakt is om zich te identificeren bij toegangscontroles. De commissie merkt op dat een identificatieplicht niet voor alle voorgestelde toepassingen van de Digital Green Pass proportioneel is. Een Digital Green Pass met selectieve openbaarmaking van persoonlijke gegevens zou het een flexibeler instrument kunnen maken, waarin ook een gebruiksmodus zonder identificatieplicht denkbaar is.

Verder wordt gesproken over een Europese Gateway waarvan de functionaliteit niet duidelijk beschreven is. De commissie wil benadrukken dat het niet zo moet zijn of lijken dat voor het realiseren van een Digital Green Pass, Europese partners een database met gegevens van individuele Nederlandse burgers raadplegen. Dit is ook niet nodig: de QR code zou alle benodigde individuele informatie moeten bevatten, op een privacy-vriendelijke manier.

(4) Gebruik een digitale handtekening die traceren onmogelijk maakt

De informatie die de QR-code bevat moet digitaal ondertekend zijn, om authenticiteit en integriteit van de deze informatie te garanderen. De commissie begrijpt dat de Nederlandse CoronaCheck app een privacy-vriendelijke handtekening gebruikt die het koppelen van het meermaals gebruik van de QR-code op verschillende locaties uitsluit. De commissie adviseert de minister om erop aan te sturen dat ook het Europese Green Certificate een dergelijke privacy-vriendelijke handtekening gebruikt. Daarbij hoopt de commissie op maximale compatibiliteit tussen de Nederlandse CoronaCheck aanpak en het Europese Green Certificate.

(5) Beperking tot alleen vaccinatie- en testbewijzen als bron voor certificaat

Vanuit medisch en ethisch perspectief, raadt de commissie af om het aspect van doorgemaakte ziekte, daadwerkelijk als derde bron te gebruiken voor een toegangsbewijs in de green pass. Thans is (nog) onvoldoende bekend over hoe lang iemand eventueel beschermd is na een doorgemaakte SARS-CoV-2 infectie. Voorts zou het onomstotelijk aantonen van een doorgemaakte infectie het zorgsysteem, waaronder huisartsen en laboratoria, onder druk zetten om serumtesten te laten uitvoeren die een doorgemaakte infectie bevestigen. De commissie raadt derhalve een hiërarchie in het gebruik van bronnen voor een groen vinkje dus sterk af, ook om te vermijden dat mensen die zich niet willen of wegens medische redenen niet kunnen laten vaccineren, onder druk worden gezet.

(6) Toegankelijkheid

Onverlet welke digitale toepassing in Nederland gebruikt zal gaan worden voor de Europese Green Pass moet deze uiteraard ook voldoen aan (Europese) standaarden voor digitale toegankelijkheid³³ zodat deze door zoveel mogelijk mensen goed gebruikt kan worden. Dit verhoogt de effectiviteit en het draagvlak. De commissie constateert ten slotte dat momenteel de discussie vooral gaat over de

---

³³ Zie ook: 'Besluit digitale toegankelijkheid en Europese standaarden voor digitale toegankelijkheid' (<https://www.communicatierijk.nl/vakkennis/rijkswebsites/verplichte-richtlijnen/digitale-toegankelijkheid>)

digitale variant van een Green Certificate maar wil hierbij benadrukken dat het ook belangrijk is een toepassing te realiseren voor mensen die alleen gebruik willen, moeten of kunnen maken van een analoge variant. In alle gevallen dient aandacht te zijn voor toegankelijkheid, begrijpelijkheid en betaalbaarheid van de toepassingen van de Green Certificate, en dient toegankelijke ondersteuning voor gebruikers met vragen of problemen te worden ingeregeld.

Advies 20: Digitale integratie van zelftesten

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

26 April 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Nu ook de eerste goedgekeurde zelftesten op de markt zijn en deze breder in de samenleving gebruikt worden, adviseert de Begeleidingscommissie een positieve zelftest aanleiding te laten zijn voor het melden van een infectie, bijvoorbeeld in CoronaMelder. Daarnaast moet de communicatie rondom zelftesten uitgebreid en aangescherpt worden.

(1) Melden van positieve zelftestuitslagen in CoronaMelder

In het 108ste OMT advies³⁴ adviseert het OMT dat GGD'en meldingen van personen met een positieve zelftest ook aan het RIVM door dienen te geven, en vervolgens bron- en contactopsporing op te starten, ook als geen confirmatietest in de GGD-teststraat heeft plaatsgevonden. Dit kan vanwege de hoge specificiteit (en derhalve laag percentage fout-positieve uitslagen) van de antigeenzelftesten. De commissie vindt dat in lijn hiermee gebruikers van zelftesten daarnaast de digitale mogelijkheid moet worden geboden om in geval van een positieve zelftestuitslag, deze óók in bijv. CoronaMelder of CoronaCheck te kunnen melden, zoals in andere landen al het geval is. Als hiertoe wordt besloten moet echter ook unieke identificatie worden ingericht via bijv. een QR-code op de zelftest. CoronaMelder kan ingezet worden om daarbij extra bewijs (bijv. een foto van de positieve test of QR-code) te leveren van deze zelftestuitslag. Hiermee wordt de drempel van melden door de burger niet alleen verlaagd, maar kan ook het opstarten van het BCO proces versneld worden. Het dringende advies daarbij is dat bij aanpassingen en toevoeging van functionaliteit in CoronaMelder, de app net zo breed toegankelijk blijft als deze nu is.

(2) Scherp de communicatie rondom zelftesten aan

Negatieve zelftestuitslagen worden momenteel niet omgezet in een negatief testbewijs. De commissie merkt op dat hierover, maar ook over wat een dergelijke negatieve zelftestuitslag betekent, nauwelijks en nog niet goed genoeg gecommuniceerd wordt richting de Nederlandse burger. De commissie raadt aan om heel spoedig helder te communiceren over de inzet, het gebruik en de waarde van zelftesten, en wat een positieve dan wel negatieve zelftestuitslag betekent en impliceert voor de burgers.

---

³⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/04/12/advies-nav-108e-omt>

Advies 21: Kosten-baten parameters gebruik CoronaMelder

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

7 juni 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

De Begeleidingscommissie constateert **dat het besluit om op enig moment te stoppen met het gebruik van CoronaMelder vraagt om het formuleren van een afwegingskader. De voor- en nadelen van het operationeel houden van de CoronaMelder dienen binnen dat kader duidelijk te worden geordend, en er dient rekening te worden gehouden met de complexe realiteit dat de parameters van dit afwegingskader over de tijd zullen variëren.** Het besluit om te stoppen is en blijft echter een normatief besluit. Het is uiteindelijk aan de “politiek” om de verschillende parameters van een weging te voorzien. Bijvoorbeeld: hoe hoog mogen de (maatschappelijke) consequenties en kosten van CoronaMelder en extra testen zijn om één overlijden te voorkomen? Of welke mogelijke inbreuken op onze privacy wegen zwaarder dan het voorkomen van een IC-opname of het omlaag brengen van het reproductiegetal?

Het is complex precies te definiëren welke aspecten tegenover elkaar afgewogen moeten worden binnen een toets op subsidiariteit en proportionaliteit van het gebruik van CoronaMelder. De commissie meent dat de CoronaMelder (nog steeds) de subsidiariteitstoets, waarbij het gebruik afgewogen wordt tegen andere maatregelen die minder ingrijpend zijn, doorstaat. Tevens stelt de commissie dat de CoronaMelder een significante rol kan spelen om de kans op nieuwe (partiële) lockdowns te verkleinen. Een volledig en met grote snelheid uitgevoerd regulier BCO plus testbeleid van iedereen die (mogelijk) besmet is, zou een extra digitaal middel als de CoronaMelder overbodig maken. Het is echter evident dat dit thans geen realiteit is noch zal worden, zeker niet in periodes waarin de prevalentie van het virus hoog is.

In dit advies gaat de commissie derhalve dieper in op de proportionaliteitstoets, waarbij het doel en de effectiviteit van CoronaMelder op verschillende parameters afgezet wordt tegen de inbreuk die de app heeft op de persoonlijke levenssfeer van mensen, en de materiële dan wel immateriële consequenties van het gebruik van CoronaMelder. Het betreft hierbij niet eenvoudig of direct te vergelijken parameters, omdat de parameters aan beide zijden verschillende grootheden kennen en zich in kwantitatieve zin moeilijk laten vergelijken of afmeten. De commissie beoogt met dit advies dit dilemma te verminderen door de verschillende parameters aan beide zijden van de balans expliciet te benoemen, maar onthoudt zich bewust van het toekennen van absolute gewichten aan elk van deze parameters of het geven van een vast omslagpunt. Zoals eerder betoogd is immers goed denkbaar dat de kaders van weging over de tijd, en met fluctuaties van de pandemie zullen mee veranderen.

Op basis van het hieronder nader toegelichte afwegingskader adviseert de commissie de minister het volgende:

- (1) Gelet op de onzekerheid ten aanzien van het verloop van de pandemie en de bestrijding ervan, adviseert de commissie het gebruik van CoronaMelder in ieder geval voort te zetten tot het einde van de winterperiode 2021-2022, voorjaar 2022;
- (2) Het voortzetten van CoronaMelder is naar inzicht van de commissie alleen de moeite waard als de minister een gerichte adoptie- en adherentiestrategie ontwikkelt en ook aandacht besteedt

aan diversiteit onder gebruikers, bijvoorbeeld door het duidelijker bundelen van of verwijzen naar de verschillende vigerende apps en een actieve communicatiecampagne die de adoptie van CoronaMelder vergroot naar minstens 30% van de Nederlandse bevolking;

- (3) Gebruik de komende maanden om de discussie te voeren over de normatieve afwegingen die in 2022 zouden moeten leiden tot een besluit om verantwoord te stoppen dan wel door te gaan met de inzet van CoronaMelder;
- (4) Initieer overleg binnen de EU om met Google en Apple afspraken te maken over het op termijn verwijderen van de GAEN functionaliteit uit de besturingssystemen Android en iOS voor mobiele telefoons. Deze verwijdering moet gebeuren op het moment dat de EU landen besluiten GAEN apps (zoals CoronaMelder in Nederland) niet meer nodig te hebben om COVID-19 te bestrijden.

Afwegingskader

NB. In dit document staat de Begeleidingscommissie niet uitgebreid stil bij de monetaire kosten, maar beoogt de Begeleidingscommissie alle voor- en nadelen van het gebruik van CoronaMelder te belichten: de immateriële als ook de materiële positieve (gewenste) en negatieve (ongewenste) consequenties van het gebruik van de app.

Positieve consequenties

Het doel van CoronaMelder is zowel het sneller als het breder opsporen van personen die in nauw contact zijn geweest met een besmet persoon, en het waarschuwen van de (voor de besmette persoon) bekende én onbekende personen (notificatie). Zodoende kunnen gewaarschuwde contacten direct overgaan tot testen en zelfquarantaine. Vele internationale onderzoeken hebben laten zien dat indien genotificeerde app gebruikers zich aan de quarantaineregels houden en zich laten testen, dit het aantal personen dat – vaak onbewust - weer volgende personen kan besmetten (exponentieel) vermindert. Dit voorkomt vervolgens meer COVID-19 ziektegevallen, arbeidsverzuim, ziekenhuisopname en overlijden, en uiteraard daarmee samenhangende monetaire kosten, alsmede een verlaging de kans om in nieuwe lockdowns te geraken.

Een kwantificeerbaar effect vormen de *bespaarde besmettelijke dagen* waarin personen in zelfquarantaine zijn gegaan, specifiek vanwege het ontvangen van een CoronaMelder notificatie. Gedurende het verloop van een besmetting met SARS-CoV-2 varieert de besmettelijkheid van een individu. Gegeven de huidige stand van wetenschap groeit deze besmettelijkheid zeer snel vanaf dag drie, bereikt een piek rond dag 5 en loopt dan naar beneden, eerst snel en dan langzaam. De dagen 3 tot en met 5 lijken verantwoordelijk voor circa de helft van alle besmettingen. Dag 5 is de dag waarop symptomen en klachten zich doorgaans openbaren. Dit alles is overigens een gemiddeld beeld. Besmettelijkheid en symptomen vertonen significante variatie van persoon tot persoon. De bandbreedte van deze cijfers, en met name de besmettelijkheid van besmette individuen voordat men zelf symptomen ervaart, geven direct aan waarom het moeilijk is om met behulp van regulier BCO alleen verdere besmettingen tijdig te stoppen. Het is derhalve noodzakelijk om besmette mensen zo vroeg mogelijk te vinden, liefst nog voor het moment dat mensen merkbare klachten of symptomen krijgen. Notificatie-apps zoals de CoronaMelder beogen dit versnelde proces te bewerkstelligen. Uit GGD-statistieken blijkt dat 60% van de mensen die een test aanvragen vanwege een CoronaMelder notificatie, nog geen symptomen hebben. Al met al had een derde van de gevallen die CoronaMelder vond, nog geen symptomen toen de test aangevraagd werd. Dit kan er op wijzen dat CoronaMelder inderdaad succesvoller vroege infecties vindt dan het reguliere analoge BCO.

Afhankelijk van hoe snel notificaties ontvangen worden door CoronaMelder gebruikers, vertalen de bespaarde besmettelijke dagen zich uiteindelijk in *het aantal direct voorkomen besmettingen*, als belangrijke kwantificeerbare parameter. Vervolgens is het zo, dat de personen waarvan de

besmetting direct voorkomen is (omdat een genotificeerde CoronaMelder gebruiker in quarantaine ging), zelf ook weer andere mensen besmet zouden hebben, die op hun beurt ook weer anderen besmet zouden hebben, enzovoort. Uit dit totaal aantal voorkomen besmettingen is tenslotte een aantal andere parameters te schatten, zoals het aantal voorkomen ziektedagen en ziekteverzuim, voorkomen ziekenhuis- en IC-opnames en het aantal voorkomen doden.

Het is onmogelijk om het totaal aantal voorkomen besmettingen met zekerheid vast te stellen; het gaat immers om zaken die *niet* gebeurd zijn maar wel voorkomen zijn. Het is echter wel mogelijk om dit te modelleren, waarbij moet worden aangetekend dat dit soort modellen grote en vaak onbekende onzekerheidsmarges hebben. Het RIVM heeft een simulatiemodel gemaakt, gebruikmakend van (niet-openbare) data uit de systemen Osiris en HPZone. Voor de periode van 1 december tot 15 maart komt dit model op (ruwe) schattingen van 15000 totaal voorkomen besmettingen wat zich vertaalt in ongeveer 100 voorkomen doden. Voor de hele periode van oktober tot en met mei, waarin CoronaMelder actief is, zouden deze getallen circa 1.5x hoger worden.³⁵, Hierbij moet duidelijk worden aangetekend dat het reguliere BCO volgens dit model een orde van grootte *meer* effect heeft gehad dan CoronaMelder. Het voorkomen van zelfs 150 doden (=1.5x 100) valt in het niet bij de circa 20.000 mensen die sinds oktober 2020 volgens de statistieken helaas aan Covid-19 zijn overleden.

Het is essentieel te realiseren dat de meerwaarde van CoronaMelder **dynamisch en contextueel** is. Onder context wordt onder andere verstaan: prevalentie van het virus in de bevolking, aantal besmettingen per dag, adoptiegraad van de app, beperkingen van sociaal verkeer (waaronder lockdowns), 1,5m afstandsregels, hygiënische maatregelen, de al dan niet symptomatische infectie- en besmettelijkheidsgraad die afhankelijk zijn van virusvarianten, en immuniteit na vaccinatie of doorgemaakte infectie. Indien het reguliere analoge BCO altijd volledig en snel zou kunnen worden uitgevoerd, is de meerwaarde van CoronaMelder minder dan in een situatie dat door een groot aantal besmettingen per dag het reguliere BCO niet snel, lees binnen drie tot maximaal vijf dagen na mogelijke besmetting, en volledig kan worden uitgevoerd bij elke besmette persoon. Dit hebben we gezien in de eerste fasen van de pandemie. Om deze redenen wordt de meerwaarde van CoronaMelder dus groter als er lockdown-versoepelingen worden doorgevoerd. Weliswaar zal de besmettingsdruk op moment van een versoepeling relatief laag zijn, maar het aantal plaatsen waar mensen vervolgens veel meer nauw contact hebben zal juist toenemen en daarmee ook het aantal anonieme contacten (bijv. door grotere bezetting in het OV, onderwijsruimten, het nachtleven), in vergelijking met een lockdown situatie. Tijdens het reguliere BCO kan een besmet persoon zich onmogelijk alle relevante plaatsen en door haar/hem mogelijk geïnfecteerde personen herinneren. Bovendien zijn anonieme contacten nauwelijks op te sporen door het reguliere BCO.

Door het RIVM is ook een toekomstscenario doorgerekend voor “najaar 2021”, waarin de maatregelen grotendeels zijn opgeheven, zodat er meer en vooral ook meer *anonieme* contacten plaatsvinden tussen mensen. Onder die omstandigheden neemt de effectiviteit (in aantal voorkomen besmettingen) van het reguliere BCO af, waarmee de relatieve effectiviteit van CoronaMelder groeit. De modellering laat ook zien dat wanneer de adoptiegraad van de app stijgt tot boven de 35%, CoronaMelder zelfs effectiever wordt dan het reguliere BCO. Mocht ondanks vaccinaties in het najaar 2021 het reproductiegetal (R) in een vrije(re) samenleving toch nog boven de 1 komen, kan CoronaMelder dus een waardevolle aanvulling van het BCO zijn, en een middel dat strengere maatregelen, zoals een testsamenleving of lockdowns, kan voorkomen.

Dit houdt dus in dat de meerwaarde van CoronaMelder sterk afhankelijk is van de adoptie- en adherentiegraad van de app, de bereidheid van besmette personen om de sleutel via de app te activeren, en de bereidheid van genotificeerde contacten om zich aan de quarantaineregels te

---

³⁵ Commissieleden hebben daarnaast een analytisch model gemaakt op basis van openbare data, dat tot 2x hogere schattingen komt (arxiv.org/abs/2105.15111). Gezien de grote onzekerheidsmarges van dit soort modellen, is dit niet een groot verschil, en bevestigt dit analytische model de eerder genoemde RIVM simulatie.

houden en zich te laten testen. Het bevorderen van het installeren en correct opvolgen en gebruik van de CoronaMelder is derhalve cruciaal voor de effectiviteit ervan, zeker bij het weer opengaan van de samenleving. Op dit punt valt door goede communicatie en voorlichting nog steeds heel veel te winnen. Na de lancering van de app in herfst van 2020 is de promotie voor de CoronaMelder geheel stilgevallen. Een campagne zowel breed als specifiek gericht op doelgroepen dient nut en noodzaak van CM gebruik weer onder de aandacht brengen. Ondertussen is er aantal nieuwe apps bijgekomen (CoronaCheck en GGD Contact) en dat creëert ook verwarring. Het zou goed zijn als de apps naar elkaar zouden verwijzen, en waar relevant, de gebruiker aansporen andere apps ook te installeren. Duidelijke uitleg waartoe de CoronaMelder ook al weer dient en hoe het de samenleving kan beschermen – zoals hierboven beschreven - is noodzakelijk. Bij het weer opengaan van de samenleving zullen mensen weer meer samenkomen. Juist op die plekken, buurthuizen, wijkgebouwen, sportclubs kan promotie voor de CoronaMelder helpen. De inzet van sleutelpersonen uit de doelgroepen die men met de promotie wil bereiken is hierbij een must. De uitkomsten van gebruikerspanels³⁶ geven gezien de bereidheid van de bevolking aan dat een adoptiegraad van 30-40% zeker mogelijk is. Ter vergelijking, de adoptiegraad van CoronaMelder ligt nu naar schatting slechts op 16%. Omdat CoronaMelder een contact alleen registreert als beide personen de app hebben, wordt daarom nu slechts 2.6% van de contacten geregistreerd (16% van 16%) terwijl bij een adoptie van 40%, CoronaMelder meer dan meer dan 6x zo effectief zou worden (en bij 30% adoptie ongeveer 4x zo effectief).

Negatieve consequenties

Tegenover de hierboven genoemde aspecten staan natuurlijk ook ongewenste of negatieve factoren die zich lastiger laten kwantificeren. Het betreft hierbij o.a.:

1. Mogelijk roekelozier gedrag samenhangend met zich veilig wanen bij gebruik van CoronaMelder;
2. Bedreigingen van de privacy door aanvallen op CoronaMelder, inclusief mogelijkheden die derden hebben om bluetooth signalen op te kunnen pakken;
3. De materiele kosten van extra testen van genotificeerde app gebruikers, en het beslag dat dit legt op testcapaciteit; de immateriële kosten ervaren door het ondergaan van (extra) testen ook als men geen symptomen heeft maar wel een notificatie heeft gehad alsmede de extra digitale voetafdrukken die deze testen achterlaten in GGD systemen (CoronIT) met het gevaar op lekken.
4. De maatschappelijke en persoonlijke consequenties en materiële kosten van zelfquarantaine en/of arbeidsverzuim, waaronder ook onterechte zelfquarantaine veroorzaakt door onterechte meldingen voortvloeiend uit de onnauwkeurigheid van de Bluetooth/afstandsschatting in CoronaMelder.

Het gedragsonderzoek naar CoronaMelder² geeft aan dat roekelozier gedrag slechts een beperkte rol speelt. Echter, het is van belang om een goede voorlichtingscampagne over de werking van CoronaMelder te blijven ontwikkelen en uitvoeren. Deze moet goed te begrijpen en afgestemd zijn op mensen met lagere opleidingsniveaus, zeker omdat de voorgestelde adoptiecampagne deze groep extra zal moeten aanspreken. Uit onderzoek komt naar voren dat gebruikers van CoronaMelder tot op heden gemiddeld vaker hoger opgeleid zijn³⁷.

CoronaMelder is ontworpen met privacy als hoogste prioriteit ('privacy by design'). De contactinformatie wordt slechts middels anonieme getallen op de eigen mobiele telefoon opgeslagen, en niet in een centrale database. Omdat een belangrijk gedeelte van het systeem geïntegreerd is in het besturingssysteem van de mobiele telefoon (GAEN: Google Apple Exposure

³⁶ "Evaluatie CoronaMelder: Een overzicht na 9 maanden" (Ebbers, Hooft, van der Laan, Metting)

³⁷ Van Gemert-Pijnen, L., Bolman, C., Van 't Klooster, J., Van Gend, J., Schreijer, M., & De Witte, E. (2021) Grip op de CoronaMelder. Kwalitatief Onderzoek naar Ervaringen met CoronaMelder. Eindverslag. (maart 2021). University of Twente, Open Universiteit.

Notification), zou echter getwijfeld kunnen worden over het feit of Google en Apple niet toch bij deze data kunnen. Vooralsnog is daar wereldwijd niets van gebleken. De commissie beschouwt dit privacy risico dus als onwaarschijnlijk. Er is echter wel een risico dat de GAEN functionaliteit jarenlang permanent op alle telefoons aanwezig blijft en na verloop van tijd ook voor andere toepassingen dan de bestrijding van Covid-19 wordt ingezet. Het registreren van nauwe contacten heeft belangrijke waarde voor bijvoorbeeld marketing (en spionage), maar is een grote inbreuk op de privacy en vormt een surveillancesysteem dat volgens deze commissie ongewenst is. Daarom is het van belang om tijdens en kort na de corona-crisis druk op Apple en Google uit te oefenen om GAEN op termijn weer uit de mobiele besturingssystemen te halen. Daar Nederland slechts een klein land is met beperkte invloed op Big Tech, is het raadzaam om dit in gezamenlijkheid met de EU partners te doen, om zo met Google en Apple afspraken te maken over de eindigheid van GAEN, in ieder geval in de EU.

Het is ook mogelijk dat kwaadwillende derden aanvallen doen op het bluetooth verkeer dat CoronaMelder veroorzaakt. Door bijvoorbeeld door een hele stad bluetooth ontvangers op te hangen, is het in theorie denkbaar om de bewegingen van mensen te traceren. Echter, doordat de random getallen die CoronaMelder uitzendt iedere 20 minuten wijzigen, is dit beperkt mogelijk. Ook zou bijvoorbeeld een kwaadwillende werkgever werknemers kunnen filmen en met een bluetooth ontvanger getallen van de CoronaMelder opvangen, om later te kunnen achterhalen wie Covid-19 heeft. De commissie merkt op dat dit soort aanvallen in Nederland nog nooit gerapporteerd zijn, en dat de geschetste aanvallen op de privacy in strijd met de bestaande privacywetgeving is. Tot slot is het aanzetten van bluetooth zelf een kwetsbaarheid, omdat dit misbruikt kan worden voor het volgen van mensen. Er zijn bijvoorbeeld bedrijven die in winkelstraten bluetooth ontvangers hebben en daarmee de bewegingen van potentiële kopers volgen. Dit probleem bestond overigens al voor CoronaMelder, maar het feit dat door CoronaMelder meer mensen bluetooth aanzetten op de telefoon vergroot de impact. Naar de mening van de commissie zijn deze tracking activiteiten in strijd met de AVG en zou de Nederlandse overheid hiertegen sowieso moeten optreden.

Wat betreft de negatieve gevolgen van het extra testen, stelt de commissie vast dat het aantal door CoronaMelder geïnitieerde testen ongeveer 1.5% van het totaal aantal testen betreft dat de GGD sinds de CoronaMelder lancering in oktober heeft uitgevoerd. De effecten hiervan, zowel materieel als immaterieel zijn tot zover dus beperkt.

Het percentage mensen met SARS-CoV-2 infectie dat de GGD vindt dankzij CoronaMelder, is op dit moment 1% van het totaal aantal positieve testuitslagen. Ervan uitgaande dat de CoronaMelder systematisch geïntegreerd is in het BCO-proces. Uit evaluatie van het BCO-proces komt naar voren dat, althans tot februari 2021, het gebruik van de CoronaMelder regelmatig niet bevraagd is in het BCO³. Het percentage mensen dat zich vanwege een CoronaMelder notificatie laat testen en positief is, is dus lager dan gemiddeld. Dit is echter logisch omdat CoronaMelder nauwe contacten detecteert en vervolgens deze nauwe contacten test wanneer men nog geen symptomen heeft: het percentage positieve testuitslagen is in deze groep per definitie lager dan in mensen die zich vanwege klachten laten testen. Een gedeelte van de onterechte tests en zelfquarantaines is ook toe te schrijven aan onnauwkeurigheid in de afstandsschatting op basis van de Bluetooth-sterkte die CoronaMelder gebruikt (in de veldtests was in 25% van de meldingen onterecht om die reden). Daarnaast vertelt een CoronaMelder-waarschuwing wel op welke dag het contact met de index case was, en mogen mensen inmiddels uit quarantaine als de test (die men vanaf dag 5 kan ondergaan) negatief uitvalt. Dat maakt onterechte zelfquarantaines vanwege CoronaMelder over het algemeen korter van duur, dan die vanwege het reguliere BCO. Bij het reguliere BCO valt testen veel vaker samen met reeds symptomatisch zijn, en verlangt derhalve een langere quarantaine periode, ook weer van mensen in de tweede en derde kring. Negatief testen op dag 5 na CoronaMelder app impliceert dat bij feitelijke besmetting de hoogste virus load zou worden aangetroffen, en een negatieve test op dat moment is een veilig moment van einde quarantaine.

De commissie heeft de minister eerder geadviseerd³⁸ in overleg te treden met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om aandacht te besteden aan het financieel compenseren van mensen die in quarantaine gaan tussen het moment van notificatie en testen, ongeacht of deze waarschuwing via het reguliere BCO of via CoronaMelder kwam. De commissie staat nog steeds achter dit advies. Dit is niet alleen sociaal rechtvaardiger, maar zal ook de opvolging van CoronaMelder notificaties en adviezen vergroten, als ook deze uit het reguliere BCO.

Stoppen met CoronaMelder: wanneer, hoe en waarom?

Bij het maken van de beslissing om te stoppen met CoronaMelder kan een onderscheid worden gemaakt tussen een momentane afweging en een afweging waarbij ook de langere termijn wordt betrokken. De commissie benoemt beide, maar pleit vooral de lange termijn afweging zwaar te laten wegen.

Momentane afweging

Van een momentane afweging is sprake als de voordelen op een bepaald moment worden afgewogen tegen de nadelen op datzelfde moment. Op enig moment (bij hoge vaccinatiegraad en lage infectiegraad zoals te verwachten in de zomer van 2021) zal er wellicht sprake zijn van een beperkte meerwaarde van CoronaMelder. Die situatie kan worden versterkt als de adoptie van de CoronaMelder afneemt, of als de overheid zou besluiten dat er niet meer getest wordt bij nauwe contacten zonder symptomen.

Als eenmaal is besloten dat wordt gestopt met CoronaMelder is het zeer ingewikkeld om deze opnieuw te introduceren. Als er derhalve realistische scenario's denkbaar zijn waarin het gebruik van CoronaMelder op termijn weer meerwaarde zou hebben, zou thans niet moeten worden besloten te stoppen met de CoronaMelder.

Afweging waarbij langere termijn wordt betrokken

Een reëel scenario is dat het aantal besmettingen in de zomer sterk afneemt en in het najaar toch weer toeneemt. Of dit gebeurt zal, onder andere, afhangen van de effectiviteit van het vaccinatieprogramma, het percentage gevaccineerde mensen, de mate waarin gevaccineerde mensen anderen nog kunnen besmetten en het voorkomen van SARS-CoV-2 virusmutaties, waartegen de vaccins geen of mindere bescherming biedt. In dit scenario zou de CoronaMelder gedurende de zomermaanden inderdaad een verklaarbaar beperkte meerwaarde hebben, maar in het najaar weer een belangrijke bijdrage kunnen leveren in de bestrijding van de pandemie, zoals ook doorgerekend in de modellering van het RIVM³⁹.

De eerdergenoemde modellering door RIVM (en door de commissie) wijzen erop dat de effecten van CoronaMelder tot op heden positief, maar beperkt van omvang zijn geweest. Dit is allereerst bepaald door de op dit moment geldende (lockdown) maatregelen, waardoor er relatief weinig en ook weinig anonieme contacten waren. Ook is de adoptie van CoronaMelder tot op heden laag, hetgeen de reden is voor de tot op heden lagere overall effectiviteit ervan. We weten echter uit gebruikerspanels dat een verdubbeling van de adoptie mogelijk is, en we weten ook hoe CoronaMelder technisch verbeterd kan worden (zie o.a. BC advies 18: betere risicoberekeningen in de app door de nieuwe versie van GAEN te gaan gebruiken, versnellen van notificaties door de GGD-sleutel al bij testaanvraag door te laten geven). Daarnaast is een scenario denkbaar, waarin een door CoronaMelder versterkt BCO, een heropleving van het virus in najaar en de winter van 2021 kan afremmen, zodat mogelijk kostbaarder maatregelen, zoals een lockdown en testsamenleving voorkomen of uitgesteld kunnen worden.

³⁸ Advies 14 Begeleidingscommissie DOBC, "Arbeidsrechtelijke gevolgen CoronaMelder". (11 november 2020)

³⁹ RIVM (2021). Rapport 2021-0092 "CoronaMelder – modelstudie naar effectiviteit". (maart 2021). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

Op basis van bovenstaande en de modelleringen van het RIVM, denkt de commissie derhalve dat de potentie van CoronaMelder op dit moment nog (bij lange) na niet wordt benut. Mede daarom is de afweging om met de CoronaMelder te stoppen nog niet te maken tot na de winter van 2021/2022 waarin SARS-CoV-2 (varianten) ondanks de vaccinaties nog terug zou kunnen komen.

De commissie raadt verder ten sterkste aan om zo snel mogelijk de CoronaMelder app en de communicatie processen daaromheen, verder te optimaliseren en verbeteren om CoronaMelder zich in de praktijk en binnen de juiste omstandigheden nog meer te laten bewijzen. Dit zou met name in deze zomerperiode – voorafgaand aan het najaar en de winter van 2021. Een aantal van deze adviezen op dit vlak heeft de commissie al eerder uitgebracht, o.a. in advies 18⁴⁰.

De commissie hoopt dat dit advies handvatten geeft om te anticiperen op de toekomstige politieke afweging over het moment om met CoronaMelder te stoppen en de criteria die daarvoor gebruik kunnen worden. We adviseren de minister om in gezamenlijkheid met Europese partners in overleg te treden om afspraken te maken met Google en Apple om op termijn ook de GAEN functionaliteit, waarop CoronaMelder is gebouwd, uit alle Nederlandse mobiele telefoons te kunnen verwijderen. Op het moment dat Nederland zou besluiten met CoronaMelder te stoppen, is overleg met de Europese partners sowieso nodig, in verband met de Nederlandse deelname in het uitwisselen van TEKs tussen de verschillende Europese landen.

Het beschreven afwegingskader betreft een dynamisch kader waarvan over een aantal benoemde variabelen op dit moment nog niets gezegd kan worden m.b.t. de mogelijke invulling daarvan. De commissie zal op een later moment – winter 2021 – nogmaals over het beschreven kader adviseren als ook meer data en informatie beschikbaar is gekomen.

---

⁴⁰ Advies 18 Begeleidingscommissie DOBC, “Regie van CoronaMelder Juist nu”. (19 maart 2021)

Advies 22: CoronaCheck (flitsadvies)

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

9 juni 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevroegde adviezen uit. Onderstaande betreft een “flitsadvies” over de CoronaCheck app.

De commissie heeft geconstateerd dat CoronaCheck, na een periode van beperkte toepassing binnen Fieldlab-experimenten en pilots, vanaf afgelopen 5 juni landelijk voor iedereen te gebruiken is als testbewijs en in de Apple en Google stores staat. Zij signaleert een aantal aandachtspunten en zorgen. Het gaat hierbij om het volgende:

(1) Veiligheid

De Begeleidingscommissie hecht zeer aan de veiligheid van de CoronaCheck app, als ook de aansluiting op en de verbinding naar de gebruikte bronsystemen van bijv. het RIVM (CIMS) en de GGD als ook de commerciële partijen. Op het gebied van (informatie)beveiliging adviseert de commissie de minister daarom om:

- De CoronaCheck app alsook de verbindingen naar de GGD en de CIMS/RIVM database op verschillende aspecten te laten testen door externen. Inclusief de toevoer van gegevens door commerciële partijen. Het is van groot belang om dit voorafgaand aan de lancering te doen en vervolgens regelmatig te herhalen.
- De beveiligingsmaatregelen niet alleen te richten op één afzonderlijke partij (de app dan wel de GGD of CIMS-database of de toevoer van gegevens door externe/commerciële partijen) maar een System-of-Systems benadering te hanteren.

(2) Juridische basis bevragen bronbestanden vaccinatiegegevens

De commissie benadrukt dat voordat de CoronaCheck wordt uitgebreid met het tonen van een vaccinatiebewijs, er een duidelijke juridische onderbouwing moet zijn van de rechtmatigheid van het bevragen van benodigde bronbestanden waaruit deze vaccinatiegegevens worden gehaald.

De DPIA voor deze uitbreiding van CoronaCheck wordt nog voorbereid. De commissie heeft naar aanleiding van de ministeriële regeling die op 2 juni reeds aan de Tweede Kamer is gestuurd diverse vragen. Die vragen betreffen zowel de wijze waarop de bronbestanden worden geïdentificeerd en geraadpleegd als de rechtsgrondslag voor het raadplegen van de bronbestanden. Voor het bronbestand bij het RIVM (CIMS) geldt een strikte doelbinding en voor bronbestanden van de verschillende vaccinatie toedieners geldt het beroepsgeheim.

De Commissie veronderstelt dat het verstrekken van vaccinatiegegevens vanuit de bronbestanden ten behoeve van de CoronaCheck zal worden gebaseerd op uitdrukkelijke toestemming van de betrokken burger. Een ‘verzoek’ van de betrokken burger om in de CoronaCheck een QR-code te genereren voor toegang op basis van een vaccinatiebewijs is echter niet voldoende. Toestemming moet vrij, specifiek en ook geïnformeerd zijn en er moet een duidelijke, actieve handeling van de betrokken burger zijn. Bijv. via het aanvinken van een vakje. Daar komt bij dat de toestemming niet alleen moet worden gegeven voor het verstrekken van vaccinatiegegevens uit het bronbestand, maar mogelijk ook voor het bevragen van het bronbestand. En er moet kunnen worden aangetoond dat

toestemming is verleend (en waarvoor precies, met vermelding van de informatie die vooraf ter beschikking is gesteld).

De commissie adviseert deze juridische basis zo spoedig mogelijk te creëren, de juridische onderbouwing te documenteren als ook burgers uitdrukkelijk voor te lichten.

(3) Communicatie

Zoals eerder gedaan⁴¹, adviseert de commissie nadrukkelijk om CoronaCheck en CoronaMelder in deze periode samen onder de aandacht te brengen, om op deze wijze de samenhang, relevantie en complementariteit van beide apps te benadrukken. De commissie adviseert om:

- Burgers simultaan te informeren over de CoronaCheck alsook de CoronaMelder goed onder de aandacht te brengen. De onderlinge samenhang en het nut van de beide apps dient (alsnog) helder te worden uitgelegd.
- In de communicatie specifieke aandacht te besteden aan laaggeletterden, mensen met een beperking, mensen met een migratieachtergrond, mensen zonder papieren, arbeidsmigranten en anderen. Immers, zij worden het hardst geraakt door de pandemie. Het doel hiervan is om verdere tweedeling in de Nederlandse samenleving te voorkomen. Hierbij is het van belang om ook alle offline mogelijkheden te benadrukken, zoals deelname aan een evenement met een papieren print van de QR code. De commissie vindt het hierbij belangrijk dat personen dit papieren bewijs *niet zelf* hoeven te printen, maar het document bijv. ter plekke bij de GGD mee of thuisgestuurd kunnen krijgen.
- Een brede communicatiecampagne op te zetten waarin aan mensen die zich niet willen of kunnen laten vaccineren uitleg wordt gegeven hoe zij wel kunnen deelnemen aan het maatschappelijk verkeer. Met (wederom) als doel het voorkomen van tweedeling in de samenleving.

(4) Toegankelijkheid en inclusiviteit

De commissie is van mening dat de gehele keten van het aanvragen en ondergaan van een coronatest, tot het aanmaken van een testbewijs en daadwerkelijk toegang krijgen tot een evenement of locatie voor iedereen veilig, toegankelijk en begrijpelijk moet zijn. Daarbij moet er naast het digitale bewijs in de CoronaCheck app ook een alternatief zijn in de zin van een analoog bewijs. De commissie wil meegeven dat het van groot belang is om zowel de teksten als de beelden in de CoronaCheck app voor iedereen zo toegankelijk mogelijk te maken – en dit in *samenwerking* met de eindgebruikers – zodat elke Nederlandse burger, jong en oud, begrijpt dat zij de daadwerkelijke keuze hebben uit een papieren en online versie om toegang te krijgen tot welk evenement of locatie dan ook. De commissie vraagt daarbij aandacht voor de volgende punten:

- Burgers moeten zowel digitaal als via telefoon een testafpraak kunnen maken, dus ook zonder app of computer.
- De CoronaCheck app moet digitaal (conform Europese Richtlijnen⁴²) toegankelijk zijn zodat ook mensen met een visuele of motorische beperking gebruik kunnen maken van de app.
- Mensen moeten, bijv. via een helpdesk, ondersteuning kunnen krijgen bij het installeren en gebruik van de app. Dit zowel via chat of mail als ook per telefoon.

---

⁴¹ Advies 18 Begeleidingscommissie DOBC, “Regie van CoronaMelder Juist nu”. (19 maart 2021)

⁴² <https://www.communicatierijk.nl/vakkennis/rijkswebsites/verplichte-richtlijnen/digitale-toegankelijkheid>

Advies 23: (Informatie)veiligheid en gebruik CoronaCheck

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

26 juli 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit. Onderstaande betreft een advies over de (informatie)veiligheid en gebruik van de CoronaCheck app.

In zeer korte tijd zijn gedurende deze pandemie op verschillende manieren veel data van burgers verzameld in het kader van de bestrijding van de pandemie. In navolging op eerder gegeven formele (o.a. adviezen 19 en 22) en informele adviezen, en naar aanleiding van het recente datalek bij een commerciële testaanbieder adviseert de commissie wederom een aantal essentiële aandachtspunten ter bevordering van de (informatie)veiligheid van de CoronaCheck app en de verbindingen die deze maakt met achterliggende databases, o.a. van commerciële testaanbieders.

(1) Meer regie op toezicht commerciële testaanbieders

Zoals ook in onze eerdere vele formele en informele adviezen door de commissie aangegeven⁴³ hecht de Begeleidingscommissie zeer aan de veiligheid van de CoronaCheck app en met name aan beveiliging van de verbindingen naar de gebruikte bronsystemen van o.a. het RIVM (CIMS), de GGD en ook commerciële testpartijen. Het recente datalek bij een van de commerciële testaanbieders heeft nog eens aangetoond hoe kwetsbaar deze verbindingen zijn, juist omdat het gaat om gevoelige persoonsgegevens.

De commissie wil meegeven dat VWS niet alleen vooraf maar ook na de aansluiting met grote regelmaat moet laten controleren of deze partijen nog steeds voldoen aan de gestelde eisen en adviseert de minister om daar nog meer regie te nemen. De CoronaCheck app zelf, maar met name de genoemde achterliggende databases en verbindingen daarmee moeten grondig worden getest op verschillende momenten:

1. *Voor aanvang.* Testaanbieders moeten, voordat zij zich op CoronaCheck aan kunnen sluiten, zoals bekend, voldoen aan een serie aansluitvoorwaarden. Het recente datalek bij een commerciële testaanbieder heeft duidelijk gemaakt dat de controle op naleving van de aansluitvoorwaarden, waaronder een pen-test, voor aanvang niet voldoende is geweest.⁴⁴ De Begeleidingscommissie adviseert om controle op naleving van de aansluitvoorwaarden voor aanvang aan te scherpen en grondig te controleren of informatiebeveiligingsmaatregelen op het vereiste niveau zijn;
2. *Controle na aanvang:* Recent kon bij een commerciële testaanbieder een datalek optreden dat – zo stelt de minister in zijn brief aan de Tweede Kamer - bij grondige controle vastgesteld zou zijn. In dit specifieke geval had nog geen her-controle na aanvang plaatsgevonden. De begeleidingscommissie adviseert om de controle na aanvang sneller – in de eerste week na aanvang – te doen plaatsvinden;

⁴³ Advies 19, Begeleidingscommissie DOBC: “Europees test- en vaccinatiepaspoort” (26 april 2021)

Advies 22, Begeleidingscommissie DOBC: “CoronaCheck” (9 juni 2021)

⁴⁴ Zie de brief van de minister aan de Tweede Kamer, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/kamerstukken/2021/07/18/kamerbrief-over-incident-testcoronau-bv>

3. *Periodieke controle*: Dit kan ingericht worden middels het doorlopend blijven scannen en monitoren van de aangesloten partijen en de daarbij gebruikte verbindingen tussen de app en de databases (Systems-to-Systems). De commissie adviseert, mede naar aanleiding van het recente datalek, om het monitoringsproces nader aan te scherpen, de periode tussen de scans na aansluiting zo kort mogelijk te houden en deze in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport door een onafhankelijke derde partij uit te laten voeren. Dit alles om mogelijk volgende incidenten te voorkomen.

De volgende aspecten zouden hierbij in ieder geval moeten worden meegenomen:

- Informatieveiligheid van desbetreffende partijen;
- Het voldoen aan de AVG, met name wat betreft de punten:⁴⁵
  - Informatieplicht: in de privacyverklaring moeten aspecten als het uitoefenen van de rechten van de betrokkenen zijn opgenomen;
  - Recht op inzage (kunnen mensen die getest zijn via de website van de aanbieder hun persoonsgegevens inzien, alsmede hun testresultaat) – en dit op een goed beveiligde wijze;
- Er moet per aanbieder gecheckt worden voor welk doel gegevens verzameld worden, hoe deze worden bewaard en wat de bewaartermijnen hiervoor zijn;
- Tot slot moet ook over de tijd heen ge-audit blijven worden of partijen nog steeds voldoen aan de aansluitvoorwaarden die gesteld zijn.

(2) Gebruik van CoronaCheck

De commissie heeft een aantal situaties geconstateerd waarin nog geen optimale gebruikerservaring is met de CoronaCheck app. Het betreft hierbij bijvoorbeeld mensen die bij het inloggen met DigiD nog steeds onterecht een “helaas u moet opnieuw inloggen” scherm te zien krijgen omdat er langer dan 15 minuten geen activiteit was in het scherm. Het handelingsperspectief dat hierbij gegeven wordt geeft echter niet het gewenste resultaat en zorgt er in de ergste gevallen voor dat geen QR-code aangemaakt kan worden.

In navolging hierop wil de commissie adviseren dat in de app duidelijker aangegeven wordt waar burgers terecht kunnen met hun vragen en problemen. Kanalen zoals de veelgestelde vragen op zowel www.coronacheck.nl als de website van de Rijksoverheid, maar ook de (telefonische) helpdesk moeten voor de gebruikers te allen tijde goed zichtbaar en toegankelijk zijn in de app. Dit om onduidelijkheden tegen te gaan en gebruik van de app te blijven stimuleren.

De commissie spreekt ten slotte haar zorg uit over de focus in de keten op het verkrijgen van een “groene vink” ofwel genereren van een QR-code in de CoronaCheck app om weer vaker deel te kunnen nemen in de opengaande samenleving. Dit terwijl er anderzijds nog niet altijd voldoende hulpmiddelen zijn om gebruikers te ondersteunen als dat hen niet lukt. Technische problemen of

---

⁴⁵ In het geval een testaanbieder nog geen inzage aanbiedt en dus in gebreke is w.b.t. AVG, en om dit te repareren nieuwe functionaliteit bouwt, dient deze voordat die aan klanten ter beschikking wordt gesteld, deze middels pentests getest te worden om te verifiëren dat de nieuwe functionaliteit op een goed beveiligde wijze tot stand is gekomen.

onduidelijkheden tezamen met een gedeeltelijk toegankelijke app⁴⁶ kunnen namelijk (on)bedoeld leiden tot onveilig, ongewenst of afhaak gedrag wat ook kan resulteren in bijvoorbeeld uitsluiting van bepaalde groepen Nederlandse burgers. Denk hierbij bijvoorbeeld aan ouderen, maar ook laaggeletterden en mensen met een beperking. Potentiële effecten hiervan kunnen zijn dat gebruikers nog kwetsbaarder worden, of dat het juist opportunistisch gedrag uitlokt waarbij de focus van mensen niet zozeer ligt op het voorkomen van besmettingen, maar vooral om zo snel en eenvoudig mogelijk een “groene vink” te verkrijgen.

(3) Inladen van papieren QR-code in CoronaCheck

Sinds 1 juli is ook een webportaal beschikbaar voor alle vaccinatiezetteren om op deze manier voor burgers van wie gegevens niet (correct) door CoronaCheck gevonden worden alsnog een Digitaal Corona Certificaat (DCC) te kunnen genereren. Ook voor dit portaal adviseert de commissie om beveiligingsmaatregelen te hanteren zoals eveneens voor CoronaCheck het geval is. Dit ook in het kader van dat een toekomstige release van de app het mogelijk moet maken om deze uitgegeven papieren vaccinatiebewijzen in te laden in CoronaCheck.

---

⁴⁶ De Toegankelijkheidsverklaring van CoronaCheck beschrijft dat de status van de toegankelijkheid van de app in juni 2021 “B: voldoet gedeeltelijk” was. <https://www.toegankelijkheidsverklaring.nl/register/4230>

Advies 24: Communicatie, toegankelijkheid en inclusiviteit

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

26 juli 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit. Onderstaande betreft een advies over de communicatie van de CoronaMelder app als ook de toegankelijkheid en inclusiviteit van de gehele test- vaccineerketen. Over deze punten adviseert de commissie de volgende twee punten.

(1) Maak CoronaMelder veel zichtbaarder en breng deze onder de aandacht, niet alleen bij jongeren maar bij iedereen. Neem hierbij een voorbeeld aan het Verenigd Koninkrijk.

Het huidige beeld in Nederland toont een in zeer korte tijd enorm toegenomen aantal covid-19 besmettingen. Dit wordt o.a. teruggelid naar allerlei evenementen en uitgaansgelegenheden waar uitbraken zijn ontstaan. De commissie is van mening dat juist op dit soort plekken de CoronaMelder app haar waarde had kunnen, en in de nabije toekomst zal blijven tonen als digitale aanvulling op het bron- en contactonderzoek van de GGD door meer mensen veel sneller te kunnen notificeren dat zij in contact zijn geweest met een besmet persoon.

Volgens de laatste cijfers is CoronaMelder op dd. 18 juli bijna 5,2 miljoen keer gedownload en telt de app 2,73 miljoen actieve gebruikers. In totaal hebben tot en met deze datum 190.228 mensen anderen gewaarschuwd via CoronaMelder en zijn er ook 204.092 testaanvragen gedaan waar een notificatie in de app aan vooraf ging⁴⁷. De commissie vindt dat CoronaMelder nog zichtbaarder moet worden voor de Nederlandse burger. Zoals ook in onze eerdere formele en informele advisering⁴⁸ al geconstateerd, moet met de overgang naar een “open samenleving” betere aanmoediging moet komen op de rol die CoronaMelder kan hebben om verspreiding van het SARS-CoV-2 virus te verminderen. Hierbij speelt o.a. de communicatie ook een grote rol.

De commissie is van mening dat er niet alleen passief maar juist ook pro-actief gecommuniceerd moet worden over de app. De CoronaMelder moet beter en meer onder de aandacht gebracht worden, niet alleen bij jongeren maar bij iedereen. Hierbij kan geleerd worden van de aanpak door de overheid in het Verenigd Koninkrijk. De zogenoemde NHS app, equivalent aan CoronaMelder, lijkt daar vollediger te zijn geïntegreerd in de COVID-bestrijding waarbij er in de eerste week van juli ruim een half miljoen mensen geïdentificeerd en gewaarschuwd zijn via deze app.

(2) Toegankelijkheid en inclusiviteit test- en vaccineerketen

De commissie adviseert om het testen en vaccineren als ook het gebruik van digitale middelen in deze gehele keten, zo toegankelijk en inclusief mogelijk te maken voor Nederlandse burgers. De commissie wil voorkomen dat de impact van het hierboven genoemde onderschat wordt, en

---

⁴⁷ Zie ook: <https://www.coronamelder.nl/nl/fag/40-onderzoek-hoe-weten-we-of-coronamelder-helpt-tegen-corona/>

⁴⁸ Advies 18, Begeleidingscommissie DOBC: “Regie van CoronaMelder: Juist nu!” (19 maart 2021)
Advies 21, Begeleidingscommissie DOBC: “Kosten-baten paramaters gebruik CoronaMelder” (7 juni 2021)
Evaluatie CoronaMelder: een overzicht na 9 maanden. Ebbers, Hooft, van der Laan, Metting. (28 mei 2021)

De

Begeleidingscommissie heeft hierop ook meegelezen en waar gevraagd onderzoekers van duiding voorzien.

benadrukken dat digitale middelen (zoals de CoronaMelder en CoronaCheck) nog steeds niet volledig toegankelijk en inclusief zijn.

De commissie adviseert hierover het volgende:

- Zorg dat bestaande en nog te ontwikkelen digitale toepassingen in de gehele keten van testen tot deelname aan evenementen en toegang tot reizen volledig toegankelijk, gebruiksvriendelijk en begrijpelijk is voor iedereen in Nederland. Digitale toepassingen dienen te voldoen aan het Tijdelijk Besluit Digitale Toegankelijkheid⁴⁹. Denk hierbij bijv. ook aan de CoronaCheck app, maar ook aan www.testenvoortoeegang.nl.
- Betrek te allen tijde gebruikers (zoals ook ervaringsdeskundigen met een beperking, ouderen en laaggeletterden) bij (door)ontwikkeling van digitale toepassingen en voer begrijpelijkheidstesten en gebruikerstesten uit met diverse doelgroepen vanaf de start van ontwikkeling en gedurende de totstandkoming van digitale middelen in de gehele keten van testen, deelname aan evenementen, toegang tot reizen, en vaccineren.
- Zorg ervoor daarnaast dat er altijd analoge opties en routes beschikbaar zijn. Naast digitale middelen gaat het hierbij tevens om schriftelijke en telefonische opties, als mogelijk ook een loketfunctie voor mensen die bijvoorbeeld geen smartphone en/of DigiD hebben.
- Zorg er voor dat alle informatie toegankelijk en begrijpelijk is voor zoveel mogelijk mensen. Dit betekent dat deze ook beschikbaar moet zijn in begrijpelijke taal waarbij bijvoorbeeld ondersteuning is met illustraties en pictogrammen of waar animaties ondertiteld zijn en informatie ook in Nederlandse Gebarentaal beschikbaar is.
- Bespoedig het direct delen van contacten (sleutels) in de CoronaMelder app, zonder tussenkomst van de GGD. Juist nu de GGD zich focust op bron- en contactonderzoek is de CoronaMelder van belang voor tijdige contact opsporing.

---

⁴⁹ Zie hiervoor: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0040936/2018-07-01>

Advies 25: Verscherpt toezicht op testaanbieders en verbetering CoronaCheck app

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

6 augustus 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Onderstaande betreft een advies over de noodzaak van proactieve controle op commerciële testaanbieders, onder ander met betrekking tot data-integriteit, data-reductie en het verbod op het verzamelen van DNA en andere 'test-bijvangst'. Tevens benadrukt de commissie dat de digitale verbindingen van en naar commerciële testcentra (System of Systems) alsook de testcentra zélf beduidend vaker moeten worden onderworpen aan pentesten. Tot slot dringt de commissie aan op een vergaande verbetering van de CoronaCheck app gezien deze nu te fraudegevoelig is gebleken.

(1) De commissie adviseert daadkrachtige regie en toezicht op het data-beleid van commerciële testaanbieders en adviseert proactieve controle op data-vernietiging.

De commissie constateert dat in het kader van de Covid-19 bestrijding er ongekend veel datapunten zijn ontstaan met gezondheidsgegevens van Nederlandse burgers. Tevens blijkt dat commerciële testaanbieders uiteenlopende bewaartermijnen van testdata hanteren. Dit is inclusief gevallen waarbij in privacyverklaringen bewaartermijnen van 20 jaar worden vermeld, welke in strijd zijn met de Tijdelijke wet coronatoegangsbewijzen. Op grond van die wet geldt een wettelijke bewaartermijn van ten hoogste vier weken voor negatieve testuitslagen en ten hoogste een jaar voor positieve testuitslagen. De commissie stelt op basis van de gepubliceerde privacyverklaringen vast dat er een aanzienlijk risico bestaat dat de wettelijke bewaartermijnen door testaanbieders worden geschonden. De commissie is van mening dat het opslaan van in ieder geval negatieve testuitslagen zo beperkt mogelijk moet worden. Positieve testuitslagen daarentegen zouden moeten worden overgedragen aan de GGD die deze dan vervolgens volgens de wettelijk bepaalde termijn bewaart.

Verder dient door de minister nadrukkelijk regie genomen te worden en opdracht gegeven te worden tot het (laten) controleren door onafhankelijke, terzake deskundige auditors of de wettelijke bewaartermijnen door alle testaanbieders correct worden nageleefd. De commissie kan zich niet aan de indruk onttrekken dat er mogelijk inconsistenties zitten in wat partijen in bijvoorbeeld een privacyverklaring opnemen (zoals ook in de vorige alinea geconstateerd) en de praktijk of service die de klant ontvangt. Herhaaldelijke controles op datavernietiging is daarin noodzakelijk, dit ook vanwege de schaal waarop deze gegevens momenteel opgeslagen worden.

Dit advies geldt ook voor tests die zijn uitgevoerd en dossiers die zijn aangemaakt *voordat* de Tijdelijke wet inwerking is getreden.

(2) De commissie adviseert continue en herhaaldelijke controle op de digitale beveiliging van commerciële testaanbieders alsook de verbindingen tussen testpartijen en bijv. het RIVM en de GGD.

De commissie hecht zeer aan de veiligheid van de aansluitingen en verbindingen van gebruikte bronsystemen bij commerciële testaanbieders. In navolging op eerdere adviezen benadrukt zij het belang van actuele controles op de digitale beveiliging van deze partijen en deze niet alleen te richten op één afzonderlijke partij maar een System-of-Systems benadering hierin te hanteren.

(3) De commissie adviseert een verbod op opslag van DNA, weefsel, stoffen of andersoortige ‘bijvangst’ bij het testen.

De commissie constateert dat sommige testaanbieders (uitdrukkelijk) melding maken dat zij géén DNA dan wel andersoortig persoonlijk materiaal opslaan. Mede hierdoor en gezien de wildgroei aan testaanbieders benadrukt de commissie dat elke vorm van ‘bijvangst-verzameling’ en ‘-bewaring’ door testaanbieders van DNA dan wel andersoortig lichaamsmateriaal actief dient te worden bestreden en bestraft. Het Ministerie van VWS dient hierbij nadrukkelijk de regie te nemen en een controlesysteem te installeren en/of te faciliteren hiervoor. Dergelijke praktijken ondermijnen het – reeds fragiele – draagvlak voor testen in het kader van de bestrijding van Covid-19. Uitzonderingen hierop betreffen opslag van lichaamsmateriaal voor wetenschappelijk onderzoek of onderzoek in opdracht van het Ministerie van VWS/RIVM in het belang van de publieke gezondheid. Deze vormen van opslag zijn al gereguleerd in de Wet Medisch Wetenschappelijk Onderzoek met Mensen (WMO), de Wet Publieke Gezondheid (Wpg), en de AVG, en naleving wordt al streng gecontroleerd (zie bijvoorbeeld <https://www.ccmo.nl/>).

(4) De commissie constateert een noodzaak voor daadkrachtige verbetering van CoronaCheck.

De CoronaCheck app is in de praktijk in sommige gevallen nog te fout- en fraudegevoelig gebleken. In navolging op een vorig gegeven advies⁵⁰ en ook de tussentijdse resultaten van de CoronaCheck evaluatie, vraagt de commissie hier graag wederom aandacht voor.

Ook dient de controle van toegangsbewijzen met de CoronaCheck app te worden verbeterd. Uit onder ander het nalevingsonderzoek bij evenementen blijkt⁵¹ dat ‘mystery guests’ zonder of met een verkeerd testbewijs naar binnen konden komen. Bij twee bezoeken werd een verkeerd testbewijs getoond maar werd wel toegang verleend zonder ID-check.

---

⁵⁰ Advies 23, Begeleidingscommissie DOBC: (Informatie)veiligheid en gebruik CoronaCheck (26 juli 2021)

⁵¹ Doorlopende evaluatie CoronaCheck: Tussenrapportage juli 2021, opgesteld door het onderzoeksteam onder leiding van Prof. dr. Wolfgang Ebbers. Zie hiervoor ook: <https://coronacheck.nl/nl/faq/7-1-onderzoek-hoe-weten-we-of-coronacheck-werkt/>

Advies 26: Gebruik CoronaCheck app niet als middel voor vaccinatiedrang

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

30 september 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit. Onderstaande betreft een advies over de inzet van de CoronaCheck app.

De Begeleidingscommissie constateert dat het Coronatoegangsbewijs of Coronapas nu te sterk gekoppeld is aan het installeren van een app en adviseert om de papieren versie veel toegankelijker te maken. Daarnaast adviseert de commissie om in de communicatie over de CoronaCheck maatregel duidelijk te vermelden dat het middel wordt ingezet om transmissie in openbare ruimtes te voorkomen en *niet* om de vaccinatiegraad te verhogen. Onderstaand treft u de onderbouwing en overwegingen aan.

(1) Aantasting vertrouwen in huidige maar ook toekomstige digitale ondersteuningsmiddelen

Het is belangrijk om een *vertrouwensband* tussen de burger en de staat inzake digitalisering en privacy te bereiken en te behouden waar het gaat om digitale pandemiebestrijding.

De commissie is een voorstander van vaccinatie. Vergeleken met andere Europese landen hebben verhoudingsgewijs veel mensen in Nederland zich vrijwillig laten vaccineren. Natuurlijk zou een nog hogere vaccinatiegraad gunstiger zijn als middel tegen de verspreiding van het virus. De Minister heeft bij het aankondigen van de CoronaCheck maatregel expliciet gezegd dat hij hoopt dat meer mensen zich alsnog laten vaccineren om gemakkelijker toegang te krijgen tot publieke locaties. De commissie is echter van mening dat de CoronaCheck app vooral bedoeld is om de verspreiding van het virus in openbare ruimte te minimaliseren. De commissie vindt het onverstandig om de inzet van CoronaCheck en afgeleide papieren QR-codes te gebruiken teneinde de vaccinatiegraad te verhogen. Een dergelijke vaccinatiedrang kan weerstand oproepen. Die weerstand kan ertoe leiden dat toekomstig COVID-19 en wellicht zelfs niet-COVID-19 beleid, zoals een nieuwe vaccinatiecampagne voor welke aandoening dan ook, minder succes zal hebben. Deze weerstand zou ook kunnen afstralen op andere digitale ondersteuningsmiddelen, zoals het digitale bron- en contactonderzoek (CoronaMelder) en de GGD Contact app. De associatie van apps met een overheid die met drang inbreekt op de persoonlijke levenssfeer kan het succes van alle toekomstige digitale ondersteuningsmiddelen ondermijnen.

De commissie roept daarom op om in de communicatie over de CoronaCheck maatregel vanaf nu te benadrukken dat het middel wordt ingezet om transmissie van het virus in openbare ruimtes te voorkomen, en uit te leggen waarom de overheid vindt dat dit in de huidige epidemische situatie proportioneel is en tot wanneer. De communicatie moet niet (meer) benadrukken dat het middel wordt ingezet om de vaccinatiegraad te verhogen.

Als laatste adviseert de commissie dat de overheid de proportionaliteit van de inzet van CoronaCheck continue moet afwegen tegen de epidemiologische situatie van het moment. Wanneer blijkt dat de inzet van het coronatoegangsbewijs niet meer proportioneel is vindt de commissie dat de inzet van dit instrument moet worden afgeschaald. De commissie beveelt aan spoedig een visie te ontwikkelen en te communiceren over de toekomstige uitfasering van CoronaCheck.

(2) De Coronapas is te sterk verbonden met de installatie van een app.

Alhoewel de CoronaCheck app zelf privacy-vriendelijk is, zijn en blijven digitale toepassingen kwetsbaar, en is een mobiele telefoon strikt privé en drager van tal van privé-gegevens. Veel mensen voelen zich nu mogelijk quasi-verplicht om deze 'overheidsapp' te downloaden omdat er weinig analoge gebruikersvriendelijke alternatieven beschikbaar zijn.

De commissie heeft geconstateerd dat het voor veel mensen in de praktijk nog steeds lastig is gebleken een papieren bewijs of QR code aan te vragen.⁵² Personen die naar het hiervoor geopende telefoonnummer bellen, staan bijvoorbeeld nog steeds lang in de wacht en raken hierdoor mogelijk ontmoedigd. Ook duurt de toezending van deze papieren bewijzen nog te lang. De commissie is van mening dat het voor iedereen gemakkelijker moet worden om een dergelijke papieren QR code aan te vragen. Hierbij moet ook specifieke aandacht komen voor de ondersteuning van bijvoorbeeld ouderen, personen met een beperking als ook personen zonder smartphone in dit proces. Ontoegankelijkheid van een papieren QR code kan de volgende gevolgen hebben:

- De hiervoor genoemde groepen worden hierdoor sterk benadeeld. Zij kunnen de facto minder goed deelnemen aan het sociale verkeer, met alle nadelige gevolgen van dien.
- Horeca en uitgaansgelegenheden missen klandizie of worden geconfronteerd met personen die niet tijdig een papieren QR code hebben ontvangen.

---

⁵² Dit aspect wordt o.a. ook onderzocht in de CoronaCheck evaluatie, die momenteel nog loopt. Deze evaluatie wordt door het onderzoeksteam o.l.v. Prof. dr. Wolfgang Ebbers uitgevoerd. Zie ook: <https://coronacheck.nl/nl/faq/7-1-onderzoek-hoe-weten-we-of-coronacheck-werkt/>

Advies 27: Handelingsperspectief nauwe contacten (in CoronaMelder)

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding

Covid-19

15 oktober 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Onderstaande betreft een advies over het handelingsperspectief in CoronaMelder voor mensen die in bepaalde mate beschermd zijn tegen het SARS-CoV-2 virus.

De Begeleidingscommissie constateert dat volgens de huidige LCI richtlijn een deel van de CoronaMelder gebruikers zich na een notificatie in de app niet hoeven te laten testen of thuis hoeven te blijven. Het betreft hier gebruikers die 14 dagen of langer geleden helemaal gevaccineerd zijn, een SARS-Cov-2 infectie hebben doorgemaakt en daarna één keer zijn gevaccineerd (meer dan 14 dagen geleden), of minder dan 6 maanden geleden hersteld zijn van een SARS-CoV-2 infectie. Deze groepen mensen worden blijkbaar als volledig immuun beschouwd en hoeven alleen nog te testen wanneer zij symptomen hebben. De commissie is echter van mening dat iedereen die een melding van nauw contact in de CoronaMelder krijgt, geadviseerd moet worden om zich (gratis) te laten testen bij de GGD, onafhankelijk van vaccinatiestatus of eerder doorgemaakte infectie. Dit ook in afwezigheid van symptomen. Genotificeerde nauwe contacten moeten daarbij op zijn minst het advies krijgen een zelftest te doen, en in geval van een positieve uitslag hiervan zich ook bij de GGD te laten testen.

Tevens beveelt de commissie aan om een energieke en gerichte publiciteitscampagne te lanceren voor het gebruik van CoronaMelder, juist nu mensen in gesloten ruimtes vaker en dichter bij elkaar komen waardoor de kans op verspreiding van het virus toeneemt. Een dergelijke publiciteitscampagne is alleen geloofwaardig als een CoronaMelder notificatie gepaard gaat met een duidelijk handelingsperspectief. Zo kan CoronaMelder in deze nieuwe fase van oplopende besmettingen beter bijdragen aan de bestrijding van de pandemie.

Noodzaak van een handelingsperspectief en de mogelijkheid voor mensen om zich na een notificatie in de app te kunnen testen.

Voor dit advies heeft de commissie de volgende onderbouwing:

- Inmiddels is bekend dat ondanks dat iemand gevaccineerd is of een eerdere infectie heeft doorgemaakt, er in het geval van een nauw contact nog steeds een verhoogde kans aanwezig is om alsnog respectievelijk opnieuw besmet te raken, en vervolgens ook anderen te besmetten.
- Het is daarnaast vanuit public health perspectief zeer belangrijk om zicht te blijven houden op de verspreiding van het virus en varianten daarvan.
- Ook het draagvlak voor CoronaMelder zal waarschijnlijk eroderen als er geen handelingsperspectief wordt aangeboden.

De commissie pleit daarom voor directe aanpassing van het huidige handelingsperspectief voor deze groep nauwe contacten in de CoronaMelder app. De commissie merkt tevens op dat ook de overige adviezen in CoronaMelder nog aangepast moeten worden omdat sommige algemene maatregelen – zoals anderhalve meter afstand houden – inmiddels zijn losgelaten.

Tevens adviseert de commissie in het belang van eenduidigheid dat ditzelfde aangepaste handelingsperspectief moet gelden voor alle andere nauwe contacten die buiten CoronaMelder om in beeld komen.

Advies 28: Masterplan voor verwijdering van persoonsgegevens

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

11 november 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Onderstaande betreft het advies om een masterplan te maken voor de toekomstige *verwijdering* van persoonlijke data (inclusief NAW-gegevens, BSN, etc.) die gedurende de pandemie zijn verzameld. Het betreft hier vele data op talloze plekken waarbij ook diverse bewaartermijnen gelden, wat het geheel complex maakt. De commissie vindt het belangrijk om een plan voor dataverwijdering en – opslag te ontwikkelen welke in werking kan treden zodra de situatie dit toelaat. Met een dergelijk plan zal voorkomen worden dat een vertekend beeld ontstaat over de bestemming en het gebruik van data. De commissie beseft zich terdege dat bepaalde data die verzameld zijn door zorgverlenende instanties enige tijd bewaard dienen te blijven, alsmede data die verzameld zijn ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek. Tegelijkertijd is de commissie van mening dat de overheid inzake *verwijdering van covid-data* niet slechts een afwachtende en controlerende houding dient aan te nemen maar een pro-actieve rol dient te vervullen, dat wil zeggen kaders en tijdspaden stelt. Dit vraagt om een VWS-overstijgende aanpak en ook plan daartoe. De overheid heeft aangestuurd op het implementeren van digitale hulpmiddelen om de covid-19 pandemie te beheersen. De daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheid – van alle betrokken departementen – om erop toe te zien dat de in dat kader verzamelde gegevens ordentelijk worden opgeslagen en later weer verwijderd, is ons inziens tevens een taak van de overheid.

(1) Masterplan voor de vernietiging van persoonlijke data die wegens covid zijn verzameld en bewaard

Gedurende de covid-pandemie zijn van vele burgers data verzameld, bijvoorbeeld in het kader van testen en vaccineren. De data bevinden zich op talloze plekken variërend van particuliere testlocaties tot zorginstellingen, onderzoekscentra, bedrijven en (semi)overheidsinstellingen. De omvang van vergaarde persoonsgegevens tijdens de pandemie is inmiddels dermate groot dat er een masterplan nodig is om deze data in de toekomst weer volledig te laten verwijderen. De commissie is van mening dat alleen een verwijzing naar bestaande wetgeving en toezichthouders als de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) hierin niet volstaat. Eerder is gebleken dat hierin het gevaar van versnippering en onduidelijkheid schuilt waardoor partijen een eigen interpretatie geven aan bijvoorbeeld bewaartermijnen, persoonsgegevens en medische gegevens mogelijk onvoldoende beschermd worden bewaard, of erger, geraadpleegd en verhandeld worden. Om dit stuwmeer aan data duurzaam en volledig te verwijderen is een plan nodig waarbij in ieder geval voor de volgende aspecten aandacht is:

- Een inventarisatie bij welke instellingen er covid-gerelateerde persoonsgegevens zijn opgeslagen
- Juridisch kader, en indien nodig deze (bijvoorbeeld op het gebied van bewaartermijnen) aanscherpen
- Parameters voor verwijdering (vanaf wanneer mogen of moeten data worden verwijderd)

- Welke data mogen of moeten bewaard blijven door zorg verlenende instanties of voor wetenschappelijk onderzoek, en met welke bewaartermijnen
- Methode van dataopslag (inclusief methoden van anonimisering) en dataverwijdering
- Sancties in geval van niet naleven van de juiste data bewaar- en opslagtermijnen
- Proactieve uitvoering van de verwijdering, toezicht en controle

De commissie adviseert daarbij om de inzet van open source en co-creatie te overwegen, en ook in dit geval transparant en open te zijn en te communiceren over de ontwikkeling en uitvoering van genoemde plan.

(2) Bewaring van data ten behoeve van onderzoek

Indien verzamelde data langere tijd bewaard dienen te blijven ten behoeve van onderzoek en evaluatie (bijvoorbeeld van de accuratesse of kwaliteit van gebruikte testen), dient de burger erop te kunnen vertrouwen dat deze data ontdaan van identificerende persoonsgegevens (geanonimiseerd) opgeslagen worden. Het is daarbij van belang zowel het volledig geanonimiseerd zijn van de database te garanderen, als de mogelijkheid te creëren latere koppelingen alsnog mogelijk te maken voor de beantwoording van bepaalde wetenschappelijke vragen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan vragen aangaande de immuniteit en infecties op langere termijn en de effectiviteit van vaccinaties. Dit laatste uiteraard onder de strikte geldende normen voor onderzoek met persoonsgebonden data.

Advies 29: Mogelijke uitbreiding gebruik Coronapas

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding
Covid-19

19 november 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Onderstaand advies is geschreven in de context van een mogelijke uitbreiding van de CoronaCheck app/Coronapas/QR-code (hierna: coronapas) in een 2G systeem. Nu het voornemen bestaat om het gebruik van de coronapas te intensiveren en mogelijk in te zetten als 'toegangsbewijs' voor uiteenlopende locaties wil de commissie graag wijzen op het volgende;

(1) Een groen vinkje voor een QR code in de coronapas betekent *niet* dat de persoon die binnengelaten wordt geen covid heeft: deze persoon kan desondanks besmettelijk zijn.

Volledige gevaccineerde mensen kunnen nog steeds covid krijgen en anderen besmetten. Als de coronapas als toegangsmiddel zou worden ingezet om werkplekken te heropenen dan zouden besmette personen gedurende de werkdag andere personen kunnen besmetten.

Daarbij komt dat het 'groene vinkje' van de coronapas is gebaseerd op volledige vaccinatie (of doorstane ziekte). Echter: de werking van vaccins lijkt in tijd af te nemen terwijl de Delta-variant besmettelijker is dan vorige varianten. Het groene vinkje van de coronapas is (op dit moment) statisch. Ook al is iemand 'lang' geleden gevaccineerd; het groene vinkje blijft staan. Het is bekend dat relatief veel mensen met coronapas toch op pad gaan als ze klachten hebben.

Dat is problematisch in het licht van het Kabinetsovoorstel om de coronapas veel breder als toegangscriterium in te zetten. Met oog op bovenstaande is de commissie van mening dat de coronapas als *uniek toegangsmiddel voor werk en belangrijke locaties* niet het beste instrument is om de pandemie te bestrijden. De coronapas is daarentegen een uitstekend middel *te midden* van het brede spectrum van methoden om de pandemie te bestrijden, van de basismaatregelen tot vaccineren, testen en BCO - inclusief geautomatiseerd BCO in de vorm van CoronaMelder. De coronapas is een digitaal *hulpmiddel* (en is inmiddels aan een update toe) en kan niet 'solo/stand-alone' breed worden uitgerold.

Dit zou namelijk onder meer resulteren in (verder) vertrouwensverlies van een deel van de Nederlandse bevolking in digitale middelen.

(2) Belang van publieksvertrouwen in digitale middelen van de overheid

De commissie is er van overtuigd dat de overheid vanaf nu veel vaker gebruik zal maken van digitale hulpmiddelen in de bestrijding van ziektes. De CoronaMelder en de coronapas zijn buitengewoon privacy vriendelijke middelen. Toch worden de middelen door een deel van de bevolking gewantrouwd. Wetende dat er in de toekomst zich ongetwijfeld wederom onbekende situaties zullen voordoen waarbij digitale middelen nodig zijn is het zaak om heel *prudent* om te gaan met de huidige digitale middelen.

En waar mogelijk:

- niet-digitale/analoge middelen te prefereren boven tech;

- digitale drang te voorkomen.

(3) Tot slot: advies om de coronapas minder statisch te maken

Zoals gezegd is de coronapas één van de vele instrumenten om de pandemie te bestrijden, net als vaccineren, testen en BCO. Testen en BCO worden regelmatig opgeschaald of afgeschaald, en de commissie adviseert om ook de coronapas *dynamischer* te maken.

Zoals gememoreerd beschermen vaccins niet volledig tegen besmetting. Daarom is het belangrijk dat de data over vaccin effectiviteit tegen besmetting verzameld en gemonitord wordt met voldoende mate van detail en frequentie (per leeftijdscohort en per week). Als deze bescherming significant daalt onder het percentage waarmee een sneltest een daadwerkelijk positief persoon identificeert (een grove schatting daarvoor is 66%), dan wordt het effectiever om de Coronapas alleen op basis van een negatieve test uit te geven. Een dergelijk besluit zou ook genomen kunnen worden in periodes waarin heel veel (gevaccineerde) mensen besmet zijn.

Omdat deze pandemie langer gaat duren dan we allemaal willen, en de omstandigheden steeds wijzigen, suggereert de commissie te onderzoeken hoe de coronapas minder statisch gemaakt kan worden, zonder verlies aan privacy en toegankelijkheid (een werkbare analoge versie).

Concluderend adviseert de commissie om de coronapas te blijven gebruiken voor uitgaansgelegenheden maar roept op tot terughoudendheid voor een grootschalige uitrol. Omdat dit het huidig *en toekomstig* vertrouwen in digitale overheids-hulpmiddelen ter bestrijding van ziektes (of andere calamiteiten?) blijvend zou kunnen schaden. En nodigt uit om de mogelijkheden van een optimalisering van de functies van de coronapas te onderzoeken.

Advies 30: Consequenties intrekken ‘groene vinkje’ na een positieve test

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

5 december 2021

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit. Onderstaande betreft het advies dat de commissie geeft omtrent de motie Den Haan¹ welke op 16 november jl. is aangenomen in de Tweede Kamer. Deze motie vraagt de regering om de CoronaCheck app zo aan te passen dat mensen die gevaccineerd zijn en toch covid-19 krijgen tijdelijk geen groen vinkje meer krijgen in hun app gedurende de periode dat zij in isolatie moeten.
¹ Motie van het lid Den Haan c.s. over geen groenvinkje in de CoronaCheck-app bij een besmetting. (16 november 2021)

In dit advies schetst de commissie de consequenties die het technisch aanpassen van de CoronaCheck heeft, als mogelijk wordt gemaakt dat mensen tijdelijk geen ‘groen vinkje’ krijgen in hun app na een positieve testuitslag. Daarnaast gaat de commissie nadrukkelijk in op de dynamiek van vaccin effectiviteit, en een daaruit logisch voortvloeiend dynamisch groen vinkje. Een groen vinkje dat bepaalde tijd na vaccinatie automatisch zijn geldigheid verliest noopt tot booster vaccin of zich bij contact of symptomen laten testen, waarop bij positieve testuitslag het groene vinkje ook weer automatisch voor langere tijd geldig wordt 14 dagen na een booster of positieve testuitslag.

(1) Intrekken ‘groene vinkje’ technisch mogelijk, waarbij rekening dient gehouden te worden met de implicaties voor de toegankelijkheid en geldigheid van het analoge CTB, en de bruikbaarheid van de Scanner. De CoronaCheck app is op dit moment ontworpen volgens de principes van privacy- en security-by-design. Het is daarom belangrijk dat het technisch mogelijk maken om een ‘groen vinkje’ in te trekken gebeurt zonder privacy verlies. Het is ook belangrijk dat de toegankelijkheid van het analoge CTB niet (verder) afneemt: mensen zonder smartphone, een printer thuis of affiniteit met digitale middelen kunnen niet in een situatie worden gedrongen waarin zij hun analoge CTB vaak (in sommige mogelijke oplossingen zelfs dagelijks) opnieuw zouden moeten uitprinten. Het dynamischer maken van het CTB zal ook consequenties hebben voor de bruikbaarheid van de Scanner app.

De Scanner app zou namelijk uitgerust moeten worden met communicatie richting bijv. CoronIT (het systeem dat informatie over positieve tests bevat) en zal dan niet meer puur “offline” werken zoals nu het geval is. Indien deze communicatie gebeurt tijdens het checken van iedere QR-code, heeft dit als nadeel dat de Scanner niet werkt als de kwaliteit van het mobiele netwerk of wifi slecht is. Dit zal eisen stellen aan de digitale infrastructuur die aanwezig is bij de toegangscontrole. Indien deze niet op orde is zou dit ertoe kunnen leiden dat controleurs de QR-controle niet of onvolledig uitvoeren om eventuele opstoppingen te voorkomen.

Een alternatief dat wel “offline” werkt, is om de Scanner app ruim voor de toegangscontrole start, een aparte lijst van geblokkeerde QR-codes (een z.g. “blokkeerlijst”) te laten inladen, op een plaats waar Wifi is. Dit heeft als voordeel dat de controle zelf vervolgens ook plaats kan vinden op een plek waar alleen mobiel netwerk is of helemaal geen mobiel netwerk is. De instructie ten aanzien van het moment van inladen van de lijst met geblokkeerde QR-codes, zal een balans zijn tussen bruikbaarheid en actualiteit van de controle (hierbij kan bijv. gedacht worden aan een tijdsperiode van 6 uur).

Deze blokkeerlijst zal in tijden van hoge prevalentie honderdduizenden QR-codes bevatten (bijv.

iedereen die de afgelopen 14 dagen positief getest is geweest) en dit zal opslagproblemen veroorzaken als de telefoon van de Scanner-gebruiker onvoldoende vrije ruimte heeft. Om de gescande QR code te kunnen vergelijken met de blokkeerlijst vereist dit verder dat de digitale QR-code (persoonlijk) identificeerbaar en daarmee potentieel te volgen is: **hetgeen een wellicht onacceptabel verlies van privacy impliceert**. Ook zal het een significant hoog download-verkeer naar CoronIT opleveren, en mogelijk extra server infrastructuur vereisen. Voor de gebruikers van de Scanner app heeft dit daarnaast (mogelijk) extra telefoonkosten vanwege de grote downloads van de betreffende blokkeerlijst, als dit ook via het mobiele netwerk mogelijk zal zijn.

Een mogelijkheid om de grootte van de blokkeerlijst sterk te reduceren, alsmede het verlies aan privacy in de CoronaCheck app te voorkomen, is om alleen QR-codes van positief geteste mensen die een analoog (uitgeprint QR) CTB hebben, op de blokkeerlijst te zetten. De analoge QR-code is namelijk op dit moment al persoonlijk identificeerbaar. Als de analoge QR-code op de blokkeerlijst staat, geeft de Scanner vervolgens geen groen vinkje meer. De Scanner kan nu al bij het scannen onderscheid maken tussen een analoge QR-code en een digitale QR-code, en kan de check met de blokkeerlijst dus uitsluitend uitvoeren in het geval van een analoge QR-code.

Een complicatie wordt echter gevormd door de grote groep mensen die reeds een analoog CTB (op basis van herstel of vaccinatie) aangemaakt hebben. Als tot nu toe niet werd bijgehouden wie een analoog CTB heeft aangemaakt, is het onmogelijk om te weten welke positieve tests op de blokkeerlijst geplaatst moeten worden (namelijk diegenen waarvoor er een analoog CTB in omloop is). In dat geval zou men moeten stoppen met het accepteren van alle huidige analoge CTB's en moeten vereisen om alle analoge CTB's opnieuw te maken. Als het nieuwe analoge CTB (iets) veranderd wordt t.o.v. het oude analoge CTB kan de Scanner dat onderscheid maken. Het intrekken van alle bestaande analoge CTB's heeft wel een negatief effect op de toegankelijkheid van het systeem van analoge CTB's. Dit zal onrust en ongemak teweeg brengen onder haar gebruikers. Hiervoor dient een heldere en concrete oplossing ontwikkeld te worden zoals het automatisch toezenden van een nieuw analoog CBT, en goede communicatie.

Om het uitzetten van het groene vinkje ook in het digitale CTB te realiseren, dient de CoronaCheck app gewijzigd te worden. De gewijzigde CoronaCheck app zal alleen een QR-code tonen als er minstens een vooraf bepaald aantal uur (bv. 6 uur) ervoor nog geen positieve test bekend is in CoronIT. De (met encryptie beveiligde) QR-code zal deze geldigheidsduur bevatten, zodat die niet vervalst kan worden. De CoronaCheck app zou regelmatig of op commando van de gebruiker moeten synchroniseren met CoronIT om de geldigheid van de QR-code te verversen (hetgeen nu overigens ook al op een lagere frequentie gebeurt). Dit betekent dat CoronaCheck op het moment van de QR controle niet hoeft te communiceren met CoronIT, dit zal meestal al eerder gebeurd zijn.

(2) Een niet geteste gevaccineerde vormt een potentieel risico voor verspreiding van het virus.

Binnen het 3G-beleid kan men zich afvragen (vanuit gedrag technisch oogpunt) in hoeverre gevaccineerde mensen na het ontvangen van een positieve test zich daadwerkelijk alsnog in het sociaal verkeer begeven. Dit percentage is volgens de commissie laag. Het grotere probleem met gevaccineerden in het CTB systeem is dat velen niet weten dat ze positief zijn, omdat ze positiefkunnen zijn zonder klachten, of omdat ze wel klachten hebben maar die toeschrijven aan andere oorzaken (het is bekend dat 59% van de gevaccineerden met klachten zich **niet** laat testen). Het aantal gevaccineerden dat toch corona oploopt is aanzienlijk. Op dit moment is al 60% van de positieve testuitslagen toe te schrijven aan volledig gevaccineerde personen, ondanks de neiging zich minder te laten testen. Ruwe schattingengemaakt door de commissie duiden erop dat de vaccinatie effectiviteit tegen besmetting na een half jaar voor 80+-ers vrijwel compleet is verdwenen, voor 60+ slechts 30% en voor 30+ nog 50% is. Daarmee zijn besmette gevaccineerden

die zich niet laten testen maar wel positief zijn, een veel groter probleem in het CTB systeem, dan de gevaccineerden die een positieve test negeren.

Tenslotte uit de commissie haar zorg dat een beleid om een groen vinkje in het CTB in te trekken in het 3G systeem een extra negatieve prikkel tot testbereidheid van gevaccineerden zal zijn, want men heeft iets te verliezen bij een positieve test.

Het is dus van des te meer belang om het CTB dynamisch te maken en daar in de afnemende vaccin effectiviteit te verwerken die alleen door een doorgemaakte infectie of booster kan worden hersteld. Een dynamisch groen vinkje zal indien na een positieve testuitslag het CTB voor een bepaalde tijd weer een groen vinkje oplevert aanleiding zijn op **wel** te testen, of anders een booster te halen. Alleen het tijdelijk niet verschijnen van een groen vinkje zoals voorgesteld in de motie den Haan raadt de commissie af.

(3) Vertrouwen van burgers in publieke middelen

Tot slot wijst de commissie nogmaals op het belang van publiek vertrouwen in digitale middelen. Het intrekken van het groene vinkje moet ook beschouwd worden met het oog op privacy. Daarbij komt dat er met name voor het analoge CTB complexe herstelmaatregelen zouden moeten worden uitgevoerd. Gelet op het feit dat basale IT-maatregelen in Nederland al uitdagend zijn adviseert zij daarom om deze wijziging niet stel op sprong toe te voegen aan het CTB systeem. Een te snelle implementatie zonder gedegen uitleg en flankerend beleid ten aanzien van de analoge CTB's komt het **vertrouwen** niet ten goede. Ook moet het risico op technische missers worden uitgesloten.

Advies 31: Coronapas ten tijde van Omikron én toekomstperspectief

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

11 februari 2022

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De Begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Onderstaand advies is geschreven in de context van de recente inzichten met betrekking tot de Omikron-variant alsook de nieuwe richtlijnen gerelateerd aan het Europese corona toegangsbewijs (CTB)/CoronaCheck app/QR-code/coronapas (hierna: coronapas). Dit advies van de commissie blikkt daarnaast vooruit en voorziet een aantal knelpunten waarbij enkele oplossingsrichtingen worden geboden.

(1) Tijd voor een hernieuwde reflectie over de inzet van de coronapas

De commissie is van mening dat het zowel in Nederland alsook op Europees niveau zinvol zou zijn om de discussie over de *proportionaliteit* alsook de *mate van inzet* van een coronapas te heropenen. De indruk ontstaat dat er in binaire termen over de coronapas wordt gesproken ('de coronapas moet weg' danwel 'de coronapas en alle bijbehorende controles moeten blijven') terwijl er veel meer tussenvarianten denkbaar zijn. Hieronder een aantal afwegingen.

(2) Pleidooi voor een *dynamische* coronapas afhankelijk van de *proportionaliteit*

Een team van de TU Delft, UMC Utrecht, en Erasmus MC⁵³ heeft onderzocht in hoeverre verschillende varianten van de coronapas de verspreiding van het virus zou kunnen tegengaan. Hierbij kwamen een aantal opvallende elementen aan het licht die van belang zijn voor de digitale coronapas.

- a. In november 2021, toen de Delta variant nog dominant was en de R rond de 1 schommelde, zou het mogelijk zijn geweest om met coronapas-maatregelen de R onder de 1 te houden. Echter, in januari 2022 is de veel besmettelijkere Omikron variant dominant geworden en de R ver boven de 1 gestegen. In die situatie (waar we ons nu nog in bevinden) kunnen de huidige coronapas-maatregelen de R met slechts ongeveer 5% verlagen, waardoor deze ver boven de 1 blijft en de epidemie blijft groeien. Echter, wanneer de Omikron-piek achter de rug is en de R weer rondom de 1 gaat schommelen zou de coronapas weer effect kunnen sorteren. De onderzoekers stellen daarom voor om met regelmaat nieuwe berekeningen te doen.
- b. Het onderzoek toont ook aan dat 1G effectiever is dan 2G, en 2G effectiever dan 3G, maar dat de verschillen tussen 3G en 2G klein zijn. Dit was het geval in zowel de november 2021 Delta scenario's als in de januari 2022 Omikron scenario's.
- c. De modellen berekenden alleen de R (dus het aantal besmettingen), niet de daaruit voortkomende ziekenhuisopnames. In november 2021 was er nog een sterke correlatie tussen besmettingen en ziekenhuisopnames maar dat lijkt nu (februari 2022) anders te zijn.

De commissie adviseert in dit licht om de inzet van de coronapas dynamisch te maken. Het binnenlands gebruik van de coronapas zou stopgezet kunnen worden wanneer er geen sprake meer is van proportionaliteit, maar zou opnieuw in gang gezet kunnen worden wanneer er nieuwe

⁵³ <https://www.tudelft.nl/2022/tu-delft/effectiviteit-van-2g-en-3g-is-afgenomen>

situaties ontstaan waarin de coronapas wederom proportioneel geacht kan worden (afnemende besmettingsdruk waardoor de R weer dichterbij de 1 komt, nieuwe varianten met een andere mate van ziekmakendheid, etc.). Hiervoor is het belangrijk om criteria te formuleren over proportionaliteit, en om de berekeningen over de geschatte effecten van het inzetten van de coronapas op specifieke locaties waar het houden van 'veilige afstand' niet mogelijk is (aantallen besmettingen en ziekenhuisopnames) regelmatig te herhalen. Om het publiek vertrouwen te bevorderen is het belangrijk om deze berekeningen, en de parameters die er aan ten grondslag liggen wettelijk te verankeren en openbaar te maken.⁵⁴ Bij wijzigingen in beleid zal dat steeds vergezeld dienen te gaan van een heldere en voor iedereen begrijpelijke uitleg.

(3) Op Europees niveau wordt nieuwe wetgeving aangenomen. Tegelijkertijd is er toenemende internationale discussie over afschaffing.

In lijn met de WHO is de commissie van mening dat het te vroeg is om nu de volledige *afbouw* van de coronapas te starten. Zoals hierboven beschreven bestaat de mogelijkheid dat er nieuwe situaties ontstaan waarin de coronapas wel weer effectief en proportioneel is in de bestrijding van Covid-19. Daarnaast is nieuwe Europese wetgeving⁵⁵ aangenomen die inzet op verdere regulering en implementatie van de EU Digital Covid Certificate. Met andere woorden: Nederlanders zullen voorlopig nog een digitale coronapas nodig hebben om naar het buitenland te kunnen reizen. Dit betekent dat het voorlopig mogelijk moet blijven om vaccinatie-, herstel-, en testinformatie in te laden in de Nederlandse coronapas app.

Dit laat onverlet dat de commissie van mening is dat er ook op Europees niveau meer zou mogen worden gediscussieerd over proportionaliteit en een *dynamische* inzet van de pas. Dus inclusief periodes waarin er *niet* aan de grens zou hoeven worden gecontroleerd in situaties waarin die controle niet meer effectief en derhalve proportioneel is.

(4) Een dynamische pas moet inclusief en ook eindig blijven.

De eenvoudigste manier om de coronapas dynamisch te maken is door te stoppen met coronapas-controles zodra deze niet meer proportioneel zijn. De commissie is van mening dat andere oplossingen (zoals aan/uit knoppen in de coronapas app danwel adviezen om de app te verwijderen en later weer te installeren) niet toegankelijk zijn voor kwetsbare groepen. Belangrijk hierin is communicatie over de aan te brengen dynamiek in de coronapas maar ook communicatie met betrekking tot het doel en consequenties die dit heeft voor bijvoorbeeld papieren bewijzen.

Tegelijkertijd wijst de commissie nogmaals naar één van haar eerste adviezen: voorkom mission creep. Zodra de verwachting is dat de coronapas ook op middellange termijn niet meer effectief zal zijn dient de app voorgoed te worden uitgeschakeld. Er moet nu al nagedacht worden over deze permanente stopcriteria.

---

⁵⁴ De proportionaliteit van de huidige 3G coronapas is in de coronawet gedefinieerd: die stelt dat de vaccin effectiviteit vergelijkbaar moet zijn met de sensitiviteit van een sneltest (dat lijkt bij Omikron niet het geval volgens bovengenoemd rapport). De proportionaliteitscriteria van andere coronapas modaliteiten (bijv. 1G) zouden ook transparant per wet gedefinieerd moeten worden indien deze worden ingevoerd. Gezien de veranderlijkheid van alle parameters vanwege bijvoorbeeld afnemende vaccin effectiviteit over de tijd en de opkomst van nieuwe varianten, is het essentieel dat de relevante parameters regelmatig (het genoemde rapport suggereert minstens eens per maand) onderzocht/geschat moeten worden zodat de proportionaliteit van de coronapas continue kan worden gemonitord.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6837

Advies 32: Zorgen om datalek met BSN, NAW én lichaamsmateriaal

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

21 februari 2022

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Onderstaand advies is geschreven in de wetenschap dat het digitale CoronaToegangsBewijs/ Coronapas/QR-code (hierna CTB) althans voor Nederland wordt afgebouwd. De commissie is zeer te spreken over de afbouw van het CTB gelet op Omikron maar maakt zich zorgen over de groeiende hoeveelheid data van Nederlandse burgers (bv. lichaamsmateriaal in combinatie met BSN-gegevens én naam/adres/woonplaats) die op verschillende plekken onder beheer van verschillende partijen zijn opgeslagen. Het gevaar op een datalek, zowel bij overheidsinstellingen als commerciële testbedrijven, is groot.

(1) Zorgen om datalek commerciële testbedrijven wegens gebrek aan toezicht.

De commissie maakt zich (nog steeds) grote zorgen over de opslag van data bij commerciële testbedrijven. Dankzij de Tweede Kamer zijn de bewaartermijnen bij negatieve-en positieve-test verkort. Echter, er wordt van overheidswege *niet* gemonitord of de data daadwerkelijk worden verwijderd. Bij de commissie bestaat de indruk dat de overheid naar de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) kijkt voor het uitvoeren van controles en daarop volledig vertrouwd. Los van de vraag of de AP formeel op de hoogte is van deze taak, is de commissie van mening dat de overheid zelf op een pro-actieve manier zou moeten toezien op data-reductie, om meerdere redenen:

- **Matig trackrecord commerciële testbedrijven.**

Vooropgesteld, vele commerciële testbedrijven hebben de beveiliging wel op orde. Echter, in het afgelopen anderhalf jaar is talloze keren gebleken dat bedrijven niet op de hoogte zijn van maximale bewaartermijnen, danwel de beveiliging niet op orde hadden⁵⁶⁵⁷.

- **Combinatie van BSN, DNA en adres zijn waardevolle data.**

De combinatie van lichaamsmateriaal met BSN, naam en adres van Nederlandse burgers is voor kwaadwillende partijen erg interessant. Het is voor hen (“state” danwel “non-state actors”) aanlokkelijk om lichaamsmateriaal- en BSN-gegevens te bemachtigen van politiek of economisch invloedrijke Nederlanders. Dat kan via een hack, maar ook door het omkomen van een medewerker op een interessante testlocatie..

- **Verbindingen naar Coron-IT: een bekende/beruchte kwetsbaarheid.**

De commissie heeft herhaaldelijk gewezen op de noodzaak om *verbindingen* tussen verschillende eenheden en databronnen extra en herhaaldelijk te controleren. Dat wordt vooralsnog niet systematisch gedaan.

---

⁵⁶ <https://tweakers.net/nieuws/184566/coronatestbedrijf-met-onbeveiligde-database-lekt-gegevens-60000-klanten.html>

⁵⁷ <https://www.destentor.nl/regio/door-commerciele-coronatesten-belanden-honderdduizenden-persoonlijke-gegevens-bij-bedrijven-br~aeb1ef4a/>

(2) Zorgen om datalek rondom Coron-IT.

Bovenstaande zorgen zijn in onze eerdere adviezen benoemd. Door de afbouw van de digitale CTB nemen bovenstaande gevaren zeker in de huidige situatie van een beperktere betrokkenheid van de overheid m.b.t. (1) Coron-IT en (2) alle verbindingen die leiden naar Coron-IT of andere belangrijke databronnen. De commissie is van mening dat de overheid de steun en beveiliging van Coron-IT en gerelateerde databronnen juist moet *intensiveren* i.p.v. verminderen:

- Ten eerste vanwege het *belang* van de data; BSN, lichaamsmateriaal en andere persoonsgegevens.
- Ten tweede omdat de verbindingen van en naar Coron-IT nog steeds een zwakke plek zijn.

(3) Verhoogde noodzaak voor data clean-up

In advies 28 heeft de Commissie gepleit voor een grootschalige data clean-up. Deze nota is (nog) niet naar de Kamer verzonden maar wordt des te urgenter nu het CTB nog steeds zal worden gebruikt voor reizen naar het buitenland. Nu het CTB als 'waakvlam' fungeert voor reizen naar het buitenland danwel de potentiële opkomst van nieuwe virusvarianten is het des te belangrijker om oude data pro-actief op te schonen. De kans is immers groot dat er door reizen naar het buitenland en vervolgvaccinaties nieuwe data blijft bijkomen.

Daarbij draagt een data clean-up bij aan verhoogd gevoel van privacy van de Nederlandse burgers. Dat laatste is nodig om vertrouwen te houden in digitale tools van de overheid voor een *toekomstige* crisis, disruptie of pandemie.

De commissie kan niet meer toezien op de uitvoering van dit verzoek maar hoopt dat bovenstaande aanbevelingen ter harte worden genomen.

Advies 33: Tot besluit enkele laatste adviezen inzake digitale ondersteuning bestrijding Covid-19

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

21 februari 2022

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna 'de Minister' en 'VWS') heeft met ingang van 20 mei 2020 de Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19 (hierna 'de Begeleidingscommissie') ingesteld. Deze onafhankelijke commissie heeft tot taak de staat te adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De Begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevroegde adviezen uit.

Voor u ligt het slotadvies, nadat de Minister bij besluit van 07 februari 2022 kenbaar heeft gemaakt de Begeleidingscommissie op te heffen met ingang van 22 februari 2022. De Begeleidingscommissie ziet aanleiding met dit advies een aantal uiteenlopende thema's onder de aandacht te brengen, ook in het belang van pandemische paraatheid in de toekomst

Deze **multidisciplinaire begeleidingscommissie** beziet Digitale Ondersteuning bij bestrijding van een pandemie vanuit uiteenlopende invalshoeken: naast medische en epidemiologische expertise, zijn gedragswetenschappelijke, informatietechnologische, juridische, en sociologische inbreng geborgd, en zijn ook laaggeletterden, ouderen en mensen met een handicap gerepresenteerd. In totaal heeft de Begeleidingscommissie, met inbegrip van dit advies, 33 adviezen uitgebracht. Zie bijlage 1.

1. Bij digitale ondersteuning is niet alleen de ontwikkeling van de digitale middelen van belang: besteed aandacht aan *inzet, implementatie, continue monitoring, (eind-)evaluatie en afbouw van de ontwikkelde digitale middelen.*

Het is uitstekend dat VWS de digitale middelen ter ondersteuning van de bestrijding van Covid-19, de zogenaamde *Corona-apps*, waaronder CoronaMelder en CoronaCheck in openbaarheid en in open source heeft ontwikkeld. Dit is noodzakelijk gebleken om een basis van vertrouwen in de privacy veiligheid van deze apps te creëren. De Begeleidingscommissie onderschrijft het belang van multidisciplinaire inbreng bij het ontwikkelen van deze Corona-apps. Echter, de ontwikkeling van de apps was slechts de eerste uitdaging, gevolgd door de zo mogelijk nog grotere uitdaging van succesvolle **implementatie**, adoptie en daadwerkelijke toepassing ervan. Er zijn vele factoren die uiteindelijk bepalen of inzet en implementatie van een nieuw digitaal middel effectief wordt.

Digitale middelen zijn altijd onderdeel van een keten waarin bijvoorbeeld ook testinfrastructuur en capaciteit, de bron- en contact-onderzoek (BCO) infrastructuur en capaciteit, communicatie-campagnes om gedrag te beïnvloeden, en handhaving van alle andere bestrijdingsmaatregelen een rol spelen. *Deze pandemie heeft geleerd dat er door de steeds wijzigende ontwikkelingen (bijv. nieuwe virusvarianten en besmettingsgolven, het beschikbaar komen van Covid-19 vaccinaties en nieuwe test-strategieën zoals zelftesten, en continu veranderende maatschappelijk sentiment) bijgestuurd diende te worden om de effectiviteit van digitale middelen te waarborgen.* Indien niet voldoende rekening wordt gehouden met de gehele keten, wordt nimmer het beoogde en gehoopte effect bereikt.

Voor toepassing en adoptie van digitale middelen is derhalve naast hun ontwikkeling ook **continue monitoring en evaluatie nodig**. Hieronder vallen zowel monitoring en evaluatie van processen alsook van de impact op de epidemie. Procesmatige indicatoren zijn o.a. in welke mate digitale

middelen diverse doelgroepen bereiken en of deze middelen ook geadopteerd worden, en gebruikt worden zoals beoogd, of de voorgeschreven handelingen worden begrepen en toegepast, en indien niet, wat de redenen daarvoor zijn. Epidemiologische indicatoren zijn o.a. in welke mate de digitale middelen hebben bijgedragen aan het zo accuraat en snel mogelijk identificeren van geïnfecteerde index gevallen en hun nauwe contacten.

2. De zorgvuldige *afbouw* van digitale middelen (en bijbehorende anonimisering en data-verwijdering in o.a. HPZone, CoronIT en CIMS) is minstens even belangrijk.

Het is van belang om het proces van afbouw en afschaffing van digitale middelen niet te onderschatten. De uiteindelijke afschaffing van CoronaMelder bijvoorbeeld, **vereist nog te initiëren Europees overleg met Google en Apple om de tracking van bluetooth berichten in de achtergrond weer uit Android en iOS te verwijderen.**

Een ander vraagstuk betreft de keuze tussen een “waakvlamstand” of directe en volledige afschaffing van het CoronaToegangsBewijs (zoals CoronaCheck). Dit heeft namelijk ook weer directe consequenties heeft voor het aanhouden van de enorme databases met test- en vaccinatie- en andere persoonsgebonden data, maar ook voor het in stand houden van testinfrastructuur (die nodig zijn voor het uitvoeren van herstelbewijzen).

De Begeleidingscommissie blijft uiterst bezorgd over de grote hoeveelheden verzamelde persoonsgegevens, waaronder medische data bij de vele partijen. **De commissie adviseert om een plan te maken (inclusief pro-actief toezicht) voor het laten verwijderen en in ieder geval anonimiseren van covid-data in CIMS, bij de GGD'en en bij particuliere testbedrijven** (zie bijv. ook advies 28 en 32). Een verwijzing naar de toezichthoudende taak van de Autoriteit Persoonsgegevens is volgens de commissie niet afdoende. Het gecontroleerd met beveiligde procedures verwijderen van al deze data wordt een omvangrijke operatie.

3. Maak adoptie topprioriteit bij introductie van een digitale tool als CoronaMelder

De Begeleidingscommissie meent dat CoronaMelder niet het beoogde doel heeft bereikt. In feite is CoronaMelder vanaf haar introductie onvoldoende gepromoot en van uitleg voorzien, en heeft daarmee nooit een reële kans van slagen heeft gehad. De impact van CoronaMelder bleek achteraf bovendien nauwelijks te evalueren. De data die via de CoronaMelder app verzameld en uitgewisseld worden zijn terecht volledig anoniem. Echter, de Begeleidingscommissie meent dat middels een beter en slimmer gebruik van data, binnen de kaders van de Algemene verordening gegevensbescherming, meer informatie beschikbaar had kunnen komen om de impact en dus effectiviteit van de CoronaMelder in combinatie met het BCO te onderzoeken en te verbeteren. Het zou bijvoorbeeld mogelijk zijn geweest informatie over CoronaMelder-gebruik gestructureerd uit te vragen, bijvoorbeeld bij testaanvragen en in de teststraten, uiteraard nadat toestemming van de testaanvrager is verkregen.

De pandemie heeft laten zien dat het handmatige BCO zoals de GGD dat al decennialang uitvoert, en goed werkt voor langzame infectieziekten zoals HIV en tuberculose, helaas te kort schiet bij een luchtweginfectie die snel om zich heen grijpt in de gehele bevolking. Het reguliere BCO kon en kan dit eenvoudigweg niet bijbenen. De GGD heeft weliswaar duizenden mensen aangenomen om het BCO op te schalen en versnellen, maar dat is slechts gedeeltelijk gelukt. De Begeleidingscommissie meent dat de GGD-en in de toekomst meer met digitale tools zoals de CoronaMelder kunnen zullen moeten gaan werken, uiteraard gecombineerd met vaccineren en (zelf)testen. Het is logisch dat een nieuw digitaal instrument zoals CoronaMelder niet meteen perfect is, maar het is uitermate jammer dat we niet meer hebben kunnen leren van de ervaringen met CoronaMelder gedurende de huidige pandemie, zodat die kennis ingezet kan worden in een volgende pandemie.

Opmerkelijk is dat geconstateerd wordt dat digitale contact-tracing, waarvan adoptie cruciaal is, succesvoller is geweest in het Verenigd Koninkrijk (VK), Duitsland en Denemarken.

De Begeleidingscommissie ziet drie redenen voor de relatief lage adoptie in Nederland:

1) In Nederland zijn de verschillende Corona-apps niet gecombineerd. In het VK is de contact-tracing app gecombineerd met een QR-code scanner waarmee gebruikers konden inchecken in publieke ruimtes zoals winkels en restaurants, in Duitsland met de digitale coronatoegangsbewijzen (CTB), en in Denemarken is de contact-tracing app onderdeel van de elektronisch patiëntendossier (EPD) app. Uit privacyoverwegingen was de Begeleidingscommissie initieel tegen combineren, maar ziet nu dat de eventuele nadelen van combineren niet opwegen tegen de barrières die ontstaan door twee onafhankelijke apps te moeten lanceren – hier is sprake van voortschrijdend inzicht.

2) In Nederland was het oogmerk om de CoronaMelder te integreren in het BCO. Terugkijkend kan worden vastgesteld dat dit niet is gelukt, of heeft het zelfs averechts gewerkt. GGD medewerkers die testaanvragen boekten of BCO uitvoerden hebben niet stelselmatig de CoronaMelder gepromoot of ernaar gevraagd. Ook waren de handelingsperspectieven voor CoronaMelder gebruikers regelmatig inconsistent. Het moeten wachten op het BCO telefoongesprek voordat je je besmetting kon melden en dus nauwe contacten kon informeren, leverde onnodige vertraging op, die het grote snelheidsvoordeel van digitale notificatie deels teniet heeft gedaan.

3) Tot slot had het ministerie, naast de invoer van vaccinaties en het promoten van CoronaCheck, kunnen inzetten op een meer gestructureerde en intensieve promotie van de CoronaMelder, net als in buurlanden.

Voor de toekomst meent de Begeleidingscommissie **dat het combineren van een passieve app als CoronaMelder met een app die actief en frequent gebruikt wordt, tot betere adoptie zal leiden. Te denken valt aan het actief inchecken in publieke ruimtes (zoals in de VK), of een combinatie met CoronaCheck inclusief de mogelijkheid om zelf testuitslagen te uploaden.** Bovendien moet vol worden ingezet op een heldere uitleg van de toegevoegde waarde van contact-tracing apps. Ook dat kan bijdragen aan de noodzakelijke adoptie.

4. Inclusiviteit van digitale middelen is essentieel

De Begeleidingscommissie stelt vast dat de pandemie de hele samenleving sterk heeft geraakt, maar de kwetsbare groepen in de samenleving buitenproportioneel heeft geraakt. Zij hebben gemiddeld minder economische mogelijkheden om hun gedrag aan te passen, en zijn minder goed op de hoogte van de gevaren, en mogelijkheden om die te reduceren. We zien bovendien dat de adoptie en de adherentie van digitale middelen, zowel van de CoronaMelder als de CoronaCheck, in deze groepen minder hoog is dan in andere groepen, met alle gevolgen van dien.

Het is dan ook van groot belang dat digitale instrumenten zoals apps (die op duurdere en meer recente smartphones draaien) altijd direct en gelijktijdig worden voorzien van analoge alternatieven. Daarbij horen specifieke op doelgroepen afgestemde acties en communicatie om uitsluiting van kwetsbare groepen te voorkomen.

Het streven naar inclusiviteit bij de implementatie van digitale middelen is essentieel. Uit evaluaties van bijvoorbeeld de CoronaMelder kwam bijvoorbeeld naar voren dat jongeren, ouderen en lager opgeleiden onvoldoende bereikt werden (zie ook advies 18). Aanvullende acties en gerichte communicatie naar dergelijke doelgroepen is bij de inzet van digitale middelen een absolute

voorwaarde voor de adoptie en dus de effectiviteit ervan.

5. Verbeter de beschikbaarheid, kwaliteit en transparantie van data

Een van de belangrijke lessen in deze pandemie is het grote belang van brouwbare en actuele data, voor zowel goede besluitvorming als voor het maatschappelijk draagvlak van maatregelen. Het snel verzamelen van data, het zo snel en goed mogelijk verhelpen van kwaliteitsproblemen in de data, en het continue openbaar maken van data moet altijd een topprioriteit zijn. De investeringen die dit vereist vallen volledig in het niet bij de miljarden extra kosten en gezondheidsconsequenties van suboptimale dan wel slecht geïnformeerde of niet gedragen besluitvorming. Dat kan namelijk de consequentie zijn van verkeerde, niet-beschikbare of onjuist gebruikte data. Het aspect 'snel' is van groot belang omdat een pandemie continue kan veranderen: vaccin effectiviteit neemt af met de tijd, de sensitiviteit en specificiteit van testen veranderen, en een nieuwe virusvariant (zoals recent Omikron) kan alle parameters binnen enkele weken zelfs compleet veranderen.

Het Nederlandse corona-dashboard is een goede stap geweest, maar er kan nog veel meer en beter. Van bepaalde gegevens op het dashboard is bekend dat deze niet accuraat zijn: CBS heeft bijvoorbeeld betere gegevens (schattingen over het algemeen 70% hoger) over het covid-dodental dan de GGD. Bovendien schat en deelt de GGD deze belangrijke uitkomstmaat slechts met lage frequentie, en vermeldt deze niet op het dashboard. De GGD deelt haar informatie verder met andere sites (zoals Our World in Data), hetgeen kan doen lijken alsof Nederland relatief minder covid-doden zou hebben dan Duitsland. Dit is een voorbeeld van hoe data van lage kwaliteit, of zonder juiste context, tot verkeerde conclusies kan leiden.

De datastroom tussen de computersystemen van het RIVM en de GGD voor het registreren van positieve tests wordt regelmatig getroffen door storingen en dit leidt vervolgens tot vertekening van de aantallen gemelde positieve testuitslagen over de tijd. Dit kan de juiste en tijdige besluitvorming over de inzet van een boostercampagne belemmeren, aangezien informatie over vaccin effectiviteit hiervoor van groot belang is. Hieraan ten grondslag liggen weer andere data: namelijk de vaccinatie- en herstel-status bij personen die zich laten testen, en de opnamedata, zowel voor ziekenhuis als IC. In Nederland staan al deze data helaas nog steeds niet op het dashboard, noch worden deze regelmatig (bijvoorbeeld op wekelijkse basis) geactualiseerd en openbaar gemaakt. Hier is echter geen enkele reden voor aangezien het geaggregeerde totalen betreft die niet privacygevoelig zijn. Deze gegevens zijn echter wel essentieel om de bevolking en het parlement goed en volledig te kunnen informeren over de epidemiologische situatie van het moment, en om de effectiviteit van huidige maatregelen of van te nemen maatregelen te kunnen duiden.

Ook de wijze waarop op grond van deze data uiteindelijk wordt voorspeld hoe de pandemie zich zal ontwikkelen valt niet te controleren. Dat wil zeggen de modellen en algoritmes zijn doorgaans (nog) niet openbaar, of aan reguliere wetenschappelijke peer-review onderworpen. Eenmaal ingeslopen routines of wijzen van analyse waarover getwist kan worden zullen op deze wijze niet gecorrigeerd kunnen worden, waardoor niet tijdig een meer gebalanceerd en accurater beeld van de epidemiologische situatie verkregen wordt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de epidemiologische modellen, maar ook voor berekeningen over vaccin effectiviteit. Inzicht in - en georganiseerd peer review en wellicht competitie tussen gebruikte algoritmes, modellen en methoden, zal leiden tot betere en controleerbare voorspellingen, en daarmee tot groter maatschappelijk vertrouwen in die voorspellingen en draagvlak voor erop gebaseerd beleid. Het organiseren van onafhankelijk review en advies kan in de visie van de Begeleidingscommissie de noodzakelijke verrijking opleveren, onder meer, maar niet uitsluitend op het punt van de epidemiologische modellering (zie het recente onderzoek van TU Delft naar G-modaliteiten, waarmee de discussie werd verrijkt en inzicht sterk verbeterde).